

LAPINJÄRVITALO – PIENOMAKOTIASUMISTA IKÄÄNTYVILLE

Diplomityö Liina Lindberg
Aalto-yliopisto Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Arkkitehtuurin laitos 2017

LAPINJÄRVITALO - PIENOMAKOTIASUMISTA IKÄÄNTYVILLE

Diplomityö Liina Lindberg
Aalto-yliopisto Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Arkkitehtuurin laitos 2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Liina Lindberg
Työn nimi: Lapinjärvitalo – pienomakotiasumista ikääntyville
Laitos: Aalto-yliopiston Arkkitehtuurin laitos
Koulutusohjelma: arkkitehtuuri
Professuuri ja -koodi: Puurakentaminen, A-112
Työn valvoja: prof. Pekka Heikkinen
Työn ohjaajat: arkkitehti Karin Krokfors ja arkkitehti Ira Verma
Vuosi: 2017
Sivumäärä: 69
Kieli: suomi

Tämän diplomityön tarkoituksena on tehdä suunnitelma pienestä esivalmisteisesta omakotitalotyyppistä, joka soveltuu vanhuksille. Työ on saanut alkunsa toimeksiantona Lapinjärvelle, ja se on toteutettu yhteistyössä Aalto-yliopiston, Lapinjärven kunnan ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) kanssa. Kunnan toiveena on ollut luoda uusi edullinen vaihtoehto vanhusten asunnoille ja osittain korvata olemassa olevaa kunnan vanhuksille suunnattua vuokra-asuntokantaa.

Diplomityön aihe on ajankohtainen. Väestö ikääntyy, ja tulevaisuudessa yhä useampien vanhusten toivotaan asuvan kotonaan mahdollisimman pitkään. Tarve ikäihmisille suunnitelluista asunnoista on siis ilmeinen. Suunnitelma on yleispätevä tyyppitalo, joka on toteutettavissa siellä missä sille on tarvetta ja jossa asukas voi asua elämänsä loppuun saakka.

Ikääntyvä väestö on yhä pitempään hyväkuntoista. Suunnitelmassa onkin keskitytty suunnittelemaan kaiken ikäisille sopiva koti, joka on mahdollista myöhemmin muokata vanhuksen erityistarpeita vastaavaksi. Erityisesti on kiinnitetty huomiota asunnon yksityiskohtiin ja niihin suuntautuviin tarpeisiin ja muutosmahdollisuuksiin.

Lopputuloksena on suunnitelma tyyppitalojärjestelmästä, joka muuntautuu asukkaan tarpeita vastaavaksi. Järjestelmä esittelee rakenneksityiskohdista korttelikokonaisuuteen. Työhön kuuluu myös aluesuunnitelmasovellus Lapinjärven keskustan tuntumaan.

Avainsanat: Lapinjärvi, vanhuus, asuminen, pienomakotitalo, esteettömyys, senioriasuminen

ABSTRACT

Author: Liina Lindberg
Title: Lapinjärvitalo – small detached house for aging people
Department: Aalto University Department of Architecture
Program: Architecture
Professorship and code: Wood Architecture, A-112
Supervisor: Prof. Pekka Heikkinen
Advisors: Architect Karin Krokfors and Architect Ira Verma
Year: 2017
Number of pages: 69
Language: Finnish

The aim of this thesis is to develop a model for a small prefabricated detached house which is suitable for elderly people. The work was initiated as a commission to the small town of Lapinjärvi in southern Finland. It was carried out in co-operation with Aalto University, the municipality of Lapinjärvi and The Housing Finance and Development Centre of Finland (ARA). The municipality wished to develop a new inexpensive option for senior housing, and to replace some of the existing rental housing for the elderly in the area.

The topic of the thesis is very actual. The population in Finland is ageing, and it is generally expected that in the future a growing number of elderly people live at home as long as possible. As a result, the need for housing for the elderly is evident. The design presented in the thesis is a universal housing model, which is possible to execute where ever it is needed, and in which people can live until the end of their lives.

The ageing population today also stays healthy for a longer time. Therefore, the design focuses on creating a model that is suitable for all ages and that can later be modified to suit the special needs of an elderly person. Special attention is paid to the details of the house, to the needs attached to these details, and modification possibilities they have.

The final design is a housing system, named Lapinjärvitalo, that transforms to serve the needs of the resident. The system is presented from structure details to a city block. A case study of an area plan of a housing district applying Lapinjärvitalo to the centre of the town Lapinjärvi, is included in the work.

Keywords: Lapinjärvi, old age, living, small detached house, accessibility, senior housing

SISÄLLYS

Alkusanat	7
Tausta	9
Tehtävän lähtökohdat	10
Vanhuus	10
Tuleva asukas	10
Tehtävän reunaehdot	10
Omat tavoitteet	11
Lapinjärven osuus	12
Muistiystävällinen taajama	12
Työn kulku	13
Ohjausryhmä	13
Tyypitalo	15
Konseptit	16
Asukkaassa tapahtuvat muutokset	16
Tiedon kerääminen ja ympäristön havainnointi	16
Maailman kutistuminen ja kutistumisen hidastaminen	17
Rakennusperiaate	18
Modulaarisuus	18
Rakenne	20
Lapinjärvitalon perusratkaisut	22
Yksiö	22
Kaksio	25
Asumisyksiköt	28
Asuinhuoneet	29
Rakenteen ja pintojen yksityiskohdat	31
Säilytys	34
Ruoanlaitto	36
Peseytyminen	40
Ulkotilayksiköt	44
Terassi	44
Kuisti	45
Tyypikorttelit	46
Pihapiiri	47
Raitti	51
Sovellus Lapinjärvelle	53
Nykytilanne	54
Kunnan toivomukset	54
Aluesuunnitelma	58
Rakeisuus ja liittyminen olemassa olevaan	58
Yhteistilat	58
Reitti ja liikkuminen	62
Vaiheistus ja aikaperspektiivi	64
Lopuksi	67
Lähteet	68
Viitatus lähteet	68
Muuta suunnittelun taustalla käytettyä aineistoa	69

ALKUSANAT

Diplomityöni käsittelee asumista vanhenemisen näkökulmasta, mutta lähtökohtana on yleisesti hyvä asuminen. Taustalla vaikuttavat yhteiskunnalliset kysymykset väestön ikääntymisestä ja ikääntyvien ihmisten aktiivisen iän pitenemisestä. Kuinka suunnittelulla voidaan vaikuttaa ikääntyvien ihmisten viihtymiseen ja selviämiseen kotona? Miten arkkitehtuurilla voidaan tukea hyvää elämänlaatua mahdollisimman pitkään? Miten asunto muokkautuu asukkaan tarpeisiin?

Aihe osuu hyvin lähelle omaa elämääni. Ensinnäkin isoäitini on muistisairas 85-vuotias kotona asuva kotihoidon asiakas. Hänen kohdallaan jatkuvasti pohditaan, onko hän vielä kykenevä asumaan kotona. Pohdinnan alla on sekä fyysinen kotona selviytyminen, että aktiviteettien ja virikkeiden riittävyys. Toiseksi vanhempani ovat kohta eläkeikäisiä aktiivisia ihmisiä, joiden lapset ovat muuttaneet pois kotoa, ja he pohtivat lähemmäs keskustaa ja palveluita muuttamista. He ovat tulevia vanhuspalveluiden käyttäjiä, mahdollisesti piankin.

Työ on suunnitelma pienomakotitaloasunnoista, jotka soveltuvat myös vanhusten tarpeisiin. Se on toteutettu toimeksiantona Aalto-yliopistolle, tilaajina ARA ja Lapinjärven kunta. Ensimmäisessä kappaleessa esitellään toimeksiannon mukana tulleet tehtävän ja aiheen lähtökohdat sekä taustat. Toisessa kappaleessa esitellään tyyppitalosuunnitelma yksityiskohtaisesti ja viimeisessä kappaleessa esitetään sovellus aluesuunnitelmana Lapinjärvelle.

Viereisen sivun kuva:

Äiti ja Mummo mummolassa kesällä 2017

Mikroaaltouuni, jossa kotihoito lämmittää ruokapalveluon ruoat.

Matot poistettu jotta rollaattorilla helpompi liikkua.

TEHTÄVÄN LÄHTÖKOHDAT

Lapinjärvellä, kuten ei juuri missään Suomessa, ole enää tarvetta rakentaa lisää tehostetun palvelun asuntoja; niitä on viime aikoina rakennettu paljon. Tavoitteena on, että suurin osa ja tulevaisuudessa mahdollisimman moni vanhuksista asuisi kotonaan. (Hynynen 2017). Lapinjärvitalon olisi tarkoitus vastata tähän tavoitteeseen olemalla vanhuksille sopiva asunto, joka muokautuu asukkaan tarpeiden mukaan, muttei sellaisenaan ole palveluasunto.

Tehtävälle asetettiin seuraavanlaiset reunaehdot: ratkaisu on omakotitalo, lämmitetty nettoala on korkeintaan 50 m² ja arvioitu rakennuskustannus n. 100 000 euroa.

Tehtävän alullepanijana on ollut ARA sekä Lapinjärven kunta ja erityisesti kunnan omistaman Kiinteistöosakeyhtiö Labyrintin halu kehittää levällään olevaa tai huonosti toimivaa vanhusten asumista Lapinjärvellä.

Tärkeänä pidettiin, että suunnitellaan kotia eikä palveluasuntoa. Konseptin tulisi siis toimia yhtä hyvin myös nuoremmille asukkaille. Asukas ei muuttaisi vanhusten asuntoon tai palveluasuntoon, mutta tarpeen tullessa asuntoa voidaan käyttää siihen tarkoitukseen. Asuntoratkaisut olisivat ensisijaisesti yhden tai kahden asuttavia omakotitaloja palveluiden läheisyydessä. Koska rakennuksen tulee sopia vanhuksille, erityistä huomiota tulisi kiinnittää esteettömyyteen. Myös mahdollisen hoitohenkilökunnan tarpeet tulisi ottaa huomioon.

Konseptin tarkoituksena olisi myös, että Lapinjärvitalo voitaisiin toteuttaa muuallakin kuin Lapinjärvellä. Tarkoituksena on luoda yleispätevä konsepti asumistyyppistä ikääntyville ihmisille. Tähän samaan ajatukseen liitettiin modulaarisuus ja mahdollisesti siirrettävyys. Lapinjärvitalon tulisi olla siellä missä tarvetta on, tai jopa se tulisi voida siirtää sinne missä tarvetta ilmaantuu. Modulaarisuudella tarkoitettiin esivalmistettua rakennusta, kuten tehdasvalmisteiset pakettitalot.

VANHUUS

Työikäisten määrä vähenee Suomessa, ja ennusteen mukaan tulevaisuudessa huoltosuhde heikkenee koko maassa (Ruotsalainen 2013). Vanhusten määrä lisääntyy, ja vanhuksille sopivien asuntojen ja palveluiden tarve kasvaa kaikkialla länsimaissa (Crews & Zavotka 2006, s. 113; Carr et al. 2012, s. 1).

Iän karttuessa avun tarve lisääntyy. Fyysinen liikkuminen hankaloituu ja apuvälineiden käyttö lisääntyy. Liikkumisen rajoittuminen ja apuvälineet asettavat asunnolle esteettömyys- ja tilahaasteita. Myös aistit heikkenevät vanhe-
tessa. Tämä tulee ottaa huomioon erityisesti materiaaleissa ja valaistuksessa. Tarvitaan asuntoja, jotka vastaavat näihin muutoksiin ihmisessä.

Väestön ikääntyminen on lisännyt muistisairauksien määrää Suomessa. Muistisairaus saattaa jo varhaisessa vaiheessa aiheuttaa ihmiselle hankaluuksia perustoimintojen kanssa. Hahmotuskyky saattaa heiketä nopeastikin. Muistisairaudet aiheuttavat kognitiivisia ongelmia, jolloin uuden oppiminen vaikeutuu ja tuttuuden ja yleismaallisuuden tai helppokäyttöisyyden merkitys kasvaa. Muistisairas ei välttämättä tunnista ympäristöään, joten kodik

kuuden on tultava turvallisuuden tunteesta ja helposti käsitettävyydestä. (Sievänen et al. 2007 s. 7-9)

Kaikesta tästä huolimatta Suomessa ja muualla länsimaissa elinikä ja erityisesti aktiivinen ikä pitenevät (Mäntylä et al. 2011, s.1; Crews & Zavotka 2006, s. 113). Suunniteltavat asunnot on siksi tarkoitettu jo noin 60-vuotiaille. Haasteena on saada vielä terveet ja hyväkuntoiset ihmiset muuttamaan asuntoon. Kuusikymppiset eivät miellä itseään vanhuksiksi, joten asunto ei saisi olla perinteinen palveluasunto tai vanhusten asunto.

Vanhenemisessä on myös kyse luopumisesta. Kunnan huonotessa voi joutua luopumaan rakkaista harrastuksista tai matkustamisesta. Kun elämäntilanteet muuttuvat tai tuttavat kuolevat, luopuminen koskee myös ihmisiä. Pienempään asuntoon muuttaessa joutuu luopumaan osasta tavaroistaan. Asuntoon pitää pystyä tuomaan tarpeeksi tuttuja huonekaluja ja tavaroita, jotta paikkaan on helpompi kotiutua ja sitoutua. Säilytystilaa pitää olla myös tavaroille, joita ei välttämättä käytä enää. Luopuminen ei ole helppoa kenellekään ja esineillä on merkitysarvoa ihmisen historiassa ja minuuden kokemuksessa.

Suomessa erityisesti vanheneva väestö kaipaa lähemmäs keskustoja, palveluita ja muista ihmisiä (Asukasbarometri 2017). Hyvin tärkeänä osana onnistunutta vanhenemistä ja hyvinvointia pidetään mahdollisuutta säilyttää kontakti muihin ihmisiin ja yhteisöön, sekä mahdollisuutta osallistua erilaisiin aktiviteetteihin (Carr et al. 2012, s. 2-3). Tämä pitää tietenkin paikkansa kaikkien ihmisten kohdalla ja vähentää sairastumista ja kunnan heikkenemistä yleensä (Crews & Zavotka 2005, s. 115).

TULEVA ASUKAS

Rakennus suunnitellaan alkuajatuksella, että mahdolliset tulevat asukkaat asuvat tällä hetkellä yksin tai kaksin isoa omakotitaloa pienen kunnan keskustan ulkopuolella. Lapset ovat muuttaneet pois, ja tilaa on paljon. Ison talon hoito käy iän myötä työläämmäksi. Kaivataan lähemmäksi palveluita ja tapahtumia. Asukas myös luultavasti jo pohtii, miten asuminen ikääntyessä sujuu. Miten liikkua portaissa ja mistä saa palveluita tarvittaessa?

Muuttaminen on rasittavaa, eivätkä voimat ja muisti tästä luultavasti aina-
kaan parane, joten tarkoituksena on vanheta rauhassa ja elää seuraavassa asunnossa koko loppuelämä. Uuden asunnon tulisi muokkautua asukkaan mukana iän karttuessa, ja myös aika huonokuntoisen tulisi pärjätä asunnossa.

TEHTÄVÄN REUNAHDOT

Mielsin asetetut reunaehdot konseptin kannalta järkeviksi seuraavista syistä:

Omakotitalo on pienille kunnille tyypillinen typologia ja siksi myös tuleville asukkaille tuttu asumismuoto. Sitä pidetään yksilöllisenä (Hautajärvi 2011, s. 32), eikä se ole yleisesti laitospaiseksi mielletty ratkaisu. Vaikka uusi talo on

Tunnelmaluonnos tuttuuden tunteesta

pienempi kuin aikaisempi, se on yhä oma. Omakotitalo myös mahdollistaa talon avaamisen moniin suuntiin ja lisää siis näkymiä ulkomailmaan.

Suomessa omakotitalo on ollut aina suosittu asumismuoto, jonka paremmuutta on perusteltu monin tavoin. Ihanteeseen omakotitalosta liittyy usein mielikuva paremmasta elämästä sekä ajatus perinteestä ja jatkuvuudesta. Suomessa oma koti ja oma maa ovat pitkään olleet osa ihanne-elämän mal-
lia. (Hautajärvi 2011, s. 32-33.)

50 m²:n mielekkyytenä on kustannustehokkuus. Se on tiivis asumus. Pienten kuntien tyypillistä omakotitypologiaa noudattaen ympäristö on verrattain tiivistä, jolloin saadaan kuntien keskustat mahdollisimman monen ihmisen saavutettaviksi. Lisäksi 50 m² mahdollistaa joustoa nykyisissä rakennusmääräyksissä. Se on myös monien nykyisten palveluasuntojen kokoluokkaa ja monien kuntien vanhuksille suositeltujen asuntojen maksimikoko. Koko so-
veltuu yksiölle tai kaksiolle.

100 000 euron hinta perustuu siihen, että se on pienissä kunnissa nykyisten omakotitalojen arvioitu myyntihinta, jonka asukas saa myydessään nykyisen omakotitalonsa. Lapinjärvitalon tulisi olla mahdollinen hankkia myös niille, joilla ei ole suuria säästöjä.

Omistusmuodon olisi tarkoitus mahdollisesti olla vuokra/leasing kunnalta, eli asukkaalla olisi oikeus asuntonsa käyttöön loppuelämänsä, mutta kunta omistaa asunnon. Tällöin kunta on myös taloyhtiön omistaja ja hoitaa pi-
ha-alueita ja rakennuksia. Asuntoon tehtävissä muutoksissa voi kääntyä kun-
nan puoleen. Kunta tarjoaa eräänlaisen talonmiespalvelun.

OMAT TAVOITTEET

Pää tavoitteenani on ollut luoda koti. Ei palveluasuntoa, ei pientaloa, ei mo-
duulirakennusta, ei mökkiä, ei edullista välietappia ennen kuolemaa, vaan
koti. Tavoitteenani on suunnitella koti, johon muutetaan, koska sinne halu-
taan muuttaa ja johon asukas voi luoda omat muistonsa ja kiintyä. Raken-
nuksen tulisi siis olla houkutteleva muillekin kuin vanhuksille.

Haluan luoda arkkitehtuuria, joka tuntuu tutulta ja kodikkaalta. Rakennus
istuu luontevasti suomalaiseen kyläkuvaan, ja siinä käytetään hyväksi tuttuja
perinteisiä elementtejä omakotitalosta kuitenkin nykyaikaisella tavalla. Ra-
kennusten on tunnettava uusista asukkaista lähestyttäviltä. Monille ideaali
vanhuusajan asunnosta on kuitenkin yhä mummon mökki.

Koska talotehtaiden talopaketit ovat tällä hetkellä yleisin omakotirakenta-
misen muoto ja vain pieni osa omakotitaloista on arkkitehdin suunnitelmia
(Hautajärvi 2011, s. 33), tavoitteettani on luoda tälle pidetylle perinteiselle
mallille laadukas moderni vaihtoehto.

Haasteeksi koin asukkaan houkuttelun. Asunto tuntuu omimmalta, jos siellä
asuu pitkän aikaa, joten toive olisi, etteivät asukkaat välttämättä ole vielä ko-
vin vanhoja asuntoon muuttaessaan. Mutta monille voi olla vaikeaa myöntää
olevansa vanhus, ja koska ihmiset elävät korkeaan ikään melko terveinä,
ei tuleva asukas välttämättä miellä itseään vanhukseksi. Lapinjärvitalo ei siis
voi olla vain vanhusten asunto; kyseessä on oltava muokkautuva tulevaisuu-
den asunto kenelle vain.

LAPINJÄRVEN OSUUS

Ajatus Lapinjärvitalosta on lähtenyt siitä, että Lapinjärven alueella moni ikäihminen asuu omakotitalossa kaukana kirkonkylältä ja palveluista. Pienissä kunnissa keskukset kasvavat, ja etäämmältä keskustoihin muuttaminen lisääntyy jatkuvasti (Onnila 2017). Kunnassa on huomattu, että ihmisten mahdollisuudet sosiaalisiin kontakteihin ovat usein vähäiset ja kunnan kotihoidon ajamat etäisyydet pitkiä (Salonen 2017). Kunta onkin ollut alullepanijana projektissa osana ihmislähtöinen kunta -ideologiaansa.

Lapinjärven kunta on lähtenyt kehittämään projektia Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekä Aalto-yliopiston Sotera-instituutin ja arkkitehtuurin laitoksen kanssa. Diplomityöntekijänä tulini mukaan, kun ohjausryhmä oli koottu ja tehtävänannon reunaehdot luotu. Kunta on keksinyt nimen Lapinjärvitalo, ja sen säilyttäminen oli ehdoton edellytys työn aikana.

MUISTIYSTÄVÄLLINEN TAAJAMA

Sosiaali- ja terveysministeriön Kansallinen muistiohjelma on osa EU:n laajuisesta hankkeesta edistää muistiystävällisen elinympäristön luomista Euroopassa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, s. 8). Lapinjärvi osallistuu hankkeeseen, ja tarkoituksena on luoda laadukasta ja muistisairaalan tarpeisiin vastaavaa ympäristöä kaikille kunnan asukkaille. Aluearkkitehti Johanna Hyrkäs tekee Lapinjärven kunnalle aluesuunnitelmaa, ja hän on perustanut noin 40 eri-ikäisestä kuntalaisesta Unelmatimi 2017–18 nimisen ryhmän avukseen. Ryhmässä pohditaan yhdessä alueen ongelmia ja tavoitteita liittyen muistiystävällisyyteen ja muutenkin. Ryhmän on tarkoitus kokoontua säännöllisesti koko suunnitteluprosessin ajan.

Ohjausryhmän kokouksissa kunnan osalta erityisen tärkeäksi koettiin, ettei muistiystävällisyys tarkoittaisi aitaamista tai eristämistä. Turvallisuuden ja toimintakyvyn ylläpidon pitäisi toteutua sulkematta asukasta pois yhteisöstä.

Kuva 1: Kuntastrategiaesite

Kuva 2: Kehitystä vaativia kohtia keskustassa

Kuva 3: Asukastyöpajassa keskustellaan keskustan kivoimmista paikoista

TYÖN KULKU

Meitä diplomityöntekijöitä oli kaksi, Ida Fraser ja minä. Ohjausryhmän kokousten lisäksi prosessiin on kuulunut asukastilaisuus sekä vierailuja Lapinjärvellä. Vierailujen aikana tapasimme erilaisia ihmisiä. Erityisesti vierailu tehostetun palvelun yksikössä ja tutustuminen kotihoidon työnkuvaan oli silmiä avaavaa. Pääsimme näkemään käytännössä, millaisissa oloissa useat asiakkaat asuvat. Näimme myös nykyisten vuokratalojen arkea ja ihmisten kotiin tehtyjä muutoksia. Kotihoidon henkilökunnalla oli paljon kokemusta vanhusten kanssa työskentelystä ja siksi myös vahvoja mielipiteitä siitä, miten asiat on järkevä hoitaa.

Järjestimme myös Hyrkäsen ja Fraserin kanssa työpajan kunnan asukkaille. Työpajassa oli tarkoitus kartoittaa asukkaiden toiveita sekä yleisesti alueelle että Lapinjärvitaloa ajatellen. En ollut aiemmin ollut mukana tällaisessa työpajassa, ja olin positiivisesti yllätynyt siitä, kuinka kiinnostuneita ihmiset olivat ja kuinka paljon heillä oli sanottavaa. Tuntui, että omat ajatuksemme kohtasivat monissa kohtaa asukkaiden kanssa. Esiin tuli myös asioita, jotka olivat itseltä jääneet huomaamatta. Erityisesti pihan ja viihtyisyyden merkitys korostui. Ihmiset pitivät sosiaalisuuden säilymistä äärimmäisen tärkeänä. Mielenkiintoista oli myös, että ihmiset olivat kiinnostuneita säilyttämään kontaktin nykymaailmaan. He pitivät tärkeänä, että mahdollisuus oppia uutta ei häviäisi, ja esimerkiksi mahdollisuutta tietotekniikan ohjaukseen toivottiin.

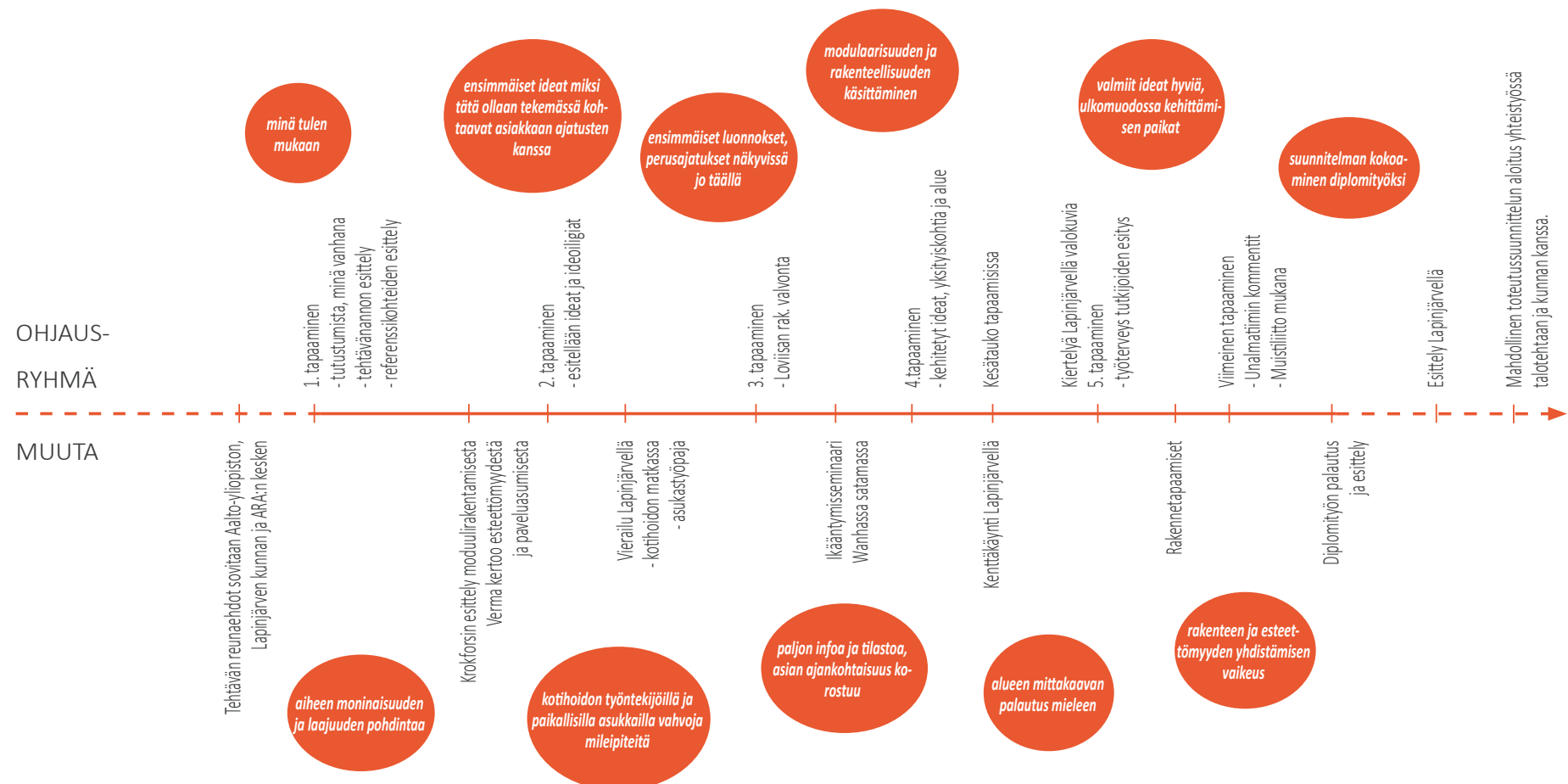
Myöhemmin, meidän työemme jo ollessa pitkällä Johanna Hyrkäs näytti töitämme kokoamassaan Unelmatiimi 2017–18 -ryhmässä. Sieltä saimme palautetta talojemme mahdollisilta tulevilta asukkailta. Sielläkin yhteisöllisyys ja sosiaalisuus korostuivat. Palaute taloista oli hyvin positiivista, mikä lämmitti mieltä. Rakennuksemme kelpaavat tuleville asukkaille.

OHJAUSRYHMÄ

Tiina Heikka, kunnanjohtaja, Lapinjärven kunta
Janne Salonen, isännöitsijä, Kiinteistö Oy Labyrintti, Lapinjärven kunta
Johanna Hyrkäs, aluearkkitehti, Lapinjärven kunta
Sampo Vallius, arkkitehti, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA (1.8.2017 asti)
Pekka Heikkinen, arkkitehti, Aalto-yliopisto, puurakentamisen professori
Karin Krokfors, arkkitehti, Aalto-yliopisto, asuntosuunnittelu
Ira Verma, arkkitehti, Aalto-yliopisto, Sotera-instituutti

ja vierailijoita esimerkiksi Lapinjärvenkunnan hallituksesta, työterveyslaitokselta, Loviisan alueen rakennusvalvonnasta ja Muistiliitosta.

Ohjausryhmä on kokoontunut noin kerran kuussa, ja mukana on melkein joka kerta ollut joku vierailija tai ulkopuolinen asiantuntija.

KONSEPTIT

Olen jakanut konseptiajatukseni kolmeen osaan:

1. ikääntyvä asukas
2. tiedon välittäminen
3. elinympäristön koossa tapahtuvat muutokset

ASUKKAASSA TAPAHTUVAT MUUTOKSET

Seuraavassa olen jaotellut asukkaan ominaisuuksia ja tilanteita, joihin Lapinjärvitalon tulisi muokkautua. Erilaisia yhdistelmiä on siis useita, ja asukas voi asumisaikanaan kuulua useampaan ja siirtyä yhdistelmästä toiseen. Asunnon tulisi vastata tähän muutokseen.

Ruokakunta

- yksin elävä
- pariskunta
- pari, eri huoneissa

Kunto

- terve, jäykkä
- rollaattori
- pyörätuoli
- sänkypotilas

Muisti

- terve, muistaa
- alkava, unohtaa
- pitkälle edennyt, ei muista

TIEDON KERÄÄMINEN JA YMPÄRISTÖN HAVAINNOINTI

Tavoitteena on muistiystävällisen taajaman luominen. Lähdin pohtimaan, mistä muistiystävällisyys muodostuu. Ajattelin sen lähtevän tiedosta ja ymmärryksestä. Totesin, että molempia voi lähestyä eri tavoin. Toisaalta on muistisairaana oma käsitys itsestään ja hänen keräämänsä tieto ympäristöstä, toisaalta ympäristön tieto muistisairaasta ja tämän ymmärtäminen.

Jotta jokin alue voi olla muistiystävällinen, yhteisön on ymmärrettävä, mitä muistisairaus on ja miten toimia muistisairaana kanssa. Tutustuin maailmalla tehtyihin projekteihin muistiystävällisistä yhteisöistä. Lähes kaikki projektit lähtivät ensisijaisesti alueen palveluntarjoajille suunnatusta tiedottamisesta ja opastamisesta muistisairaana kanssa toimimiseen. Joissain projekteissa taas luotiin suljettuja yhteisöjä, joissa kaikki tietävät miten toimia.

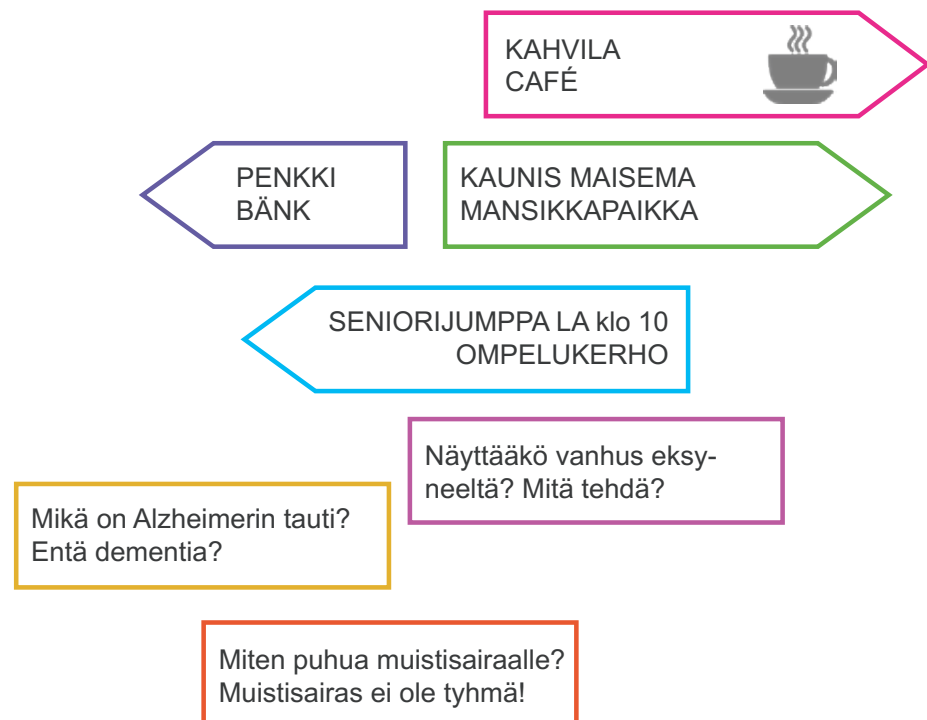
Muistiystävällisyys lähtee tietysti myös muistisairaana omasta tiedosta ja mahdollisuudesta havainnoida maailmaa. Muistisairaus ei tee ihmisestä tyhmää (Sievänen. et al. 2007, s. 9). Ihmiset pystyvät yhä ymmärtämään ja selvittämään asioita, ratkaisemaan ongelmia sekä päättämään asioita ympäristös-

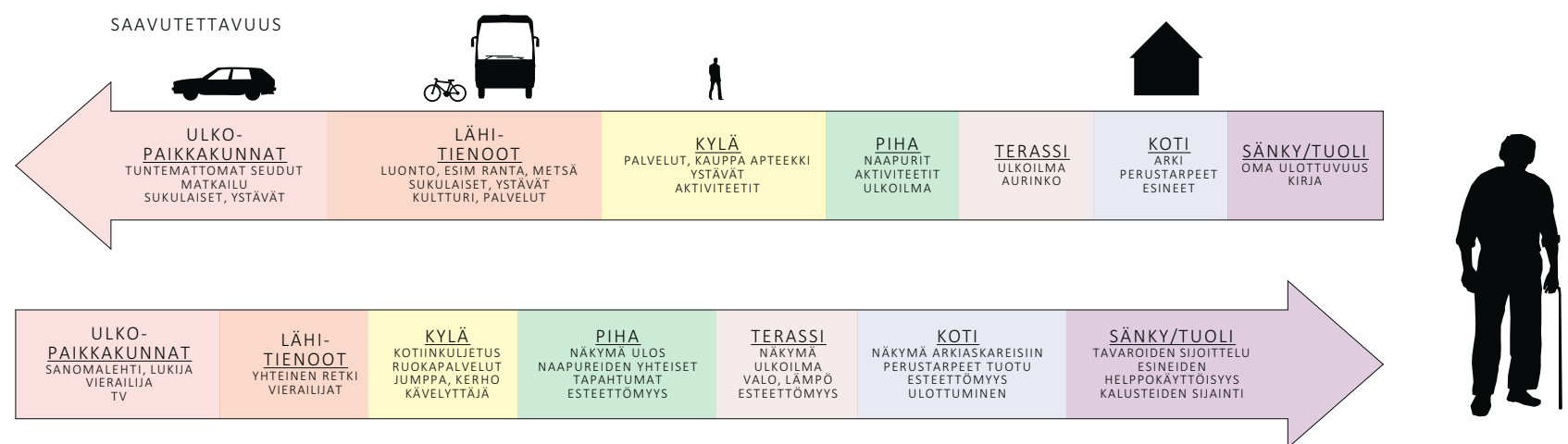
tään. Muistin puute oikeastaan pakottaa muistisairaana jatkuvasti päättämään ympäristöstään, mitä tapahtuu.

Miten ihminen siis kerää tietoa? Tai miten tietoa voi välittää eteenpäin? Lähdin itsestään selvästä ajatuksesta, että ihmistä voidaan opastaa. Yksinkertainen tapa ilmaista, missä jokin on, on tienviitta. Tätä lähdin kehittämään eteenpäin. Ihmisen lukukyky säilyy usein pitkään esimerkiksi muistisairaudesta huolimatta (Sievänen et al. 2007, s. 9).

Sama ajatus löytämisestä ja tiedon sekä ymmärryksen välittämisestä on tarkoitus saada toimimaan myös kodin sisällä. Miten ymmärtää kotona, mitä missäkin on tai mikä mikäkin on? Vanhusten mahdollisuuksia käyttää ympäristöään lisää ympäristö joka mukautuu käyttäjänsä mukaan mieluummin kuin että käyttäjä mukautuu ympäristöönsä (Crews & Zavotka 2005, s. 115).

Koska ajattelin, että ei ole tarkoituksenmukaista suunnitella ympäristöä vain muistisairaana oman havainnoinnin parantamiseksi, vaan siten, että kaikki muutkin yhteisön jäsenet oppivat toimimaan muistisairaiden kanssa, pohdin ratkaisua, jossa luodaan opasteverkosto, joka auttaa liikkumaan paikasta toiseen. Lisäksi olisi opasteita, joissa neuvotaan, miten toimia, kun esimerkiksi epäilee jonkun olevan eksynyt, tai samantapaisia opasteita kuin ne, jotka palvelevat turisteja. Missä hyvä maisema? Entä parhaat metsämansikat? Ompelukerho?

MAAILMAN KUTISTUMINEN JA KUTISTUMISEN HIDASTAMINEN

Liikkumisen hankaloituminen ja ehkä myös pelko ajavat vanhukset usein tilanteeseen, jossa he eivät liiku kotinsa ulkopuolelle. He jäävät vangiksi omaan kotiinsa. Esteettömyys korostuu, koska rakennettu ympäristö voi luoda muurin asukkaan ja ympäröivän maailman välille (Carr et al. 2012, s. 3-4).

Kun olimme tutustumassa kotihoidon toimintaan, tämä tuli useasti esiin. Kotihoitajat mainitsivat, että monet vanhukset, jopa suurin osa kunnan nykyisissä vuokra-asunnoissa asuvista vanhuksista, eivät liiku koskaan kotinsa ulkopuolelle. Osa lähtee, jos joku vie heidät ja osa käy jaloittelemassa pienellä kuistilla, mutta on monia, jotka pysyvät aina sisällä. Tämä on surullista eikä edesauta lainkaan ihmisen hyvinvointia. Kotihoitajat kertovat mielenterveysongelmien näkyvän selkeästi.

Luulen, että monilla on pelko siitä, että vanhetessa maailma pienenee. Mitä huonommaksi ihmisen omat kyvyt käyvät, sitä suurempi vaikutus ympäristöllä on tämän ihmisen mahdollisuuksien rajoittamiseen (Crews & Zavotka 2005, s. 114). Siksi lähdin pohtimaan, miten maailma oikeastaan on ihmisen saavutettavissa. Pohdin saavutettavuutta kahteen suuntaan: miten ihminen pääsee maailmalle ja miten maailma tulee ihmisen luokse. Miten voidaan estää ihmisen eristäytyminen neljän seinän sisälle?

Aloitin siitä, miten ihminen on yhteydessä muuhun maailmaan. Kaukaisiin paikkoihin päästäkseen tarvitsee kulkuvälineen, mahdollisesti ajokortin. Kyllä pääsee kävellen ja terassille, ulkoilmaan ja aurinkoon vaikka jalka olisi poikki. Terassilta voi osallistua pihan tapahtumiin huutelemalla naapureille. Paikallaan istuessa ihmisen saavutettavissa ovat käden ulottuvilla olevat asiat.

Vanhuus vaikuttaa ihmisen mahdollisuuteen päästä maailman luo. Kulkeminen hidastuu ja hankaloituu. Autolla ajaminen ei enää onnistu, ihminen on enenevässä määrin riippuvainen muiden avusta. Yläkaappiin tai sängyn alle on hankalampi päästä ja internetyhteyttä ei osata itse korjata. Olisi toivottavaa voida ylläpitää yhteyttä mahdollisimman pitkään mahdollisimman kauas. Maailman saavuttamiseen vaikuttavat entistä enemmän esteettömyys, keskustan läheisyys, palveluntarjoajien ymmärtävyisyys, yhteinen toiminta ja esimerkiksi omaisten aktiivisuus.

Sitten pohdin, miten maailma tulee ihmisen luokse. Ulkomaailman ja kaukaisten paikkojen tapahtumat tulevat lehtien, kirjojen, television ja vierailijoiden mukana. Palvelut voi mahdollisesti tilata kotiin esim. kotihoidon muodossa, tai omaiset vievät kävelylle. Pihan tapahtumat tulevat sisään ikkunoiden kautta, terassin äänet ja auringon lämpö avoimen oven kautta. Kodin avonaisuus pitää asukkaan yhteydessä kotona tapahtuvaan. Paikallaan istuessa tavaroiden sijainti ja niiden helppokäyttöisyys vaikuttavat merkittävästi. Olennaiseksi muodostuu istuma- tai makuupaikan sijainti ja minne siitä näkee ja mitä siihen kuulee.

RAKENNUSPERIAATE

Rakennuksen toivottiin tehtävänannossa olevan rakenteeltaan modulaarinen ja mahdollisesti siirrettävä. Näitä tavoitteita toivottiin tyyppiratkaisun yleismaallisuuden ja erilaisiin tilanteisiin sopeutuvan ratkaisun mahdollistamiseksi. Joustavuus tulee toiveissa esiin lähes kaikilla tasoilla rakenteista tiloihin ja alueesta kalusteisiin. Toivottiin myös, että tutkitaan erilaisia kokovariaatioita. Tarkoituksena oli siis luoda järjestelmä, joka mahdollistaisi ainakin yksiön ja kaksion ja mahdollisesti niiden yhdistelyn toisiinsa.

Modulaarisuuden suuri hyöty on esivalmistuksessa, jolloin rakennusolosuhteet ovat kontrolloidut. Tämän toivottiin tuovan edullisuutta rakennuskustannuksiin ja laatua lopulliseen rakennukseen. Tällä hetkellä suurin osa rakennettavista omakotitaloista on tehdasvalmisteisia talopaketteja (Hautajärvi 2011, s. 33).

MODULAARISUUS

Modulaarisuus oli minulle haastavaa koska se ei ollut ennestään tuttu aihe. Moduuli on käsite, jota käytetään hyvin eri tavoin. Tämän kokoisessa rakentamisessa koin mielekkäimmäksi pitää lähtökohtana ennemminkin suunnittelumoduuleita kuin tilamoduuleita. Suunnittelumoduuli on suunnittelutyökalu ja tilamoduuli rakennusyksikkö.

Keskeiseksi kysymykseksi muodostui erityisesti se, minkä kokoisista palasista ja kuinka monesta palasesta näin pieni rakennus kannattaa rakentaa. Aluksi pyörittelin pienempiä palikoita, jolloin variaatioita oli alle 50 m²:n kokoluokassakin aika paljon. Loppujen lopuksi se ei kuitenkaan tuonut ratkaisuun mitään lisää vaan hankaloitti ja rajoitti asuntojen toimivuutta. Varsinkin yksiön tuominen työmaalle kovin monena osana tuntui epäluontevalta.

Kun olin päässyt päätökseen siitä minkä mallisista ja kokoisista asunnoista olisi kyse, kesti jonkin aikaa ennen kuin pääsin sisätiloissa sellaisiin mitoituksiin, että ne palvelivat molempia kokoja.

Jatkossa käytän seuraavia termejä:

Suunnittelumoduuli – näistä koostuu asunnon tilaohjelma ja näiden mukaan suunnitellaan tilayksiköt

Tilayksikkö – tehtaalla valmiiksi rakennettu kokonaisuus, asumis-, ullakko- tai ulkotilayksikkö

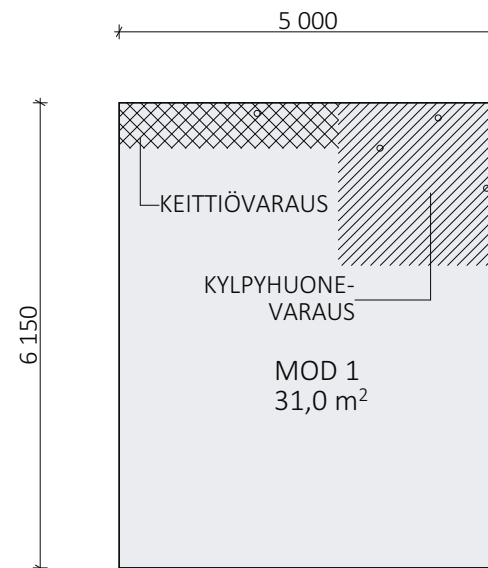
Asumisyksikkö – lämpimät sisätilat, perustuu suunnittelumoduuleihin

Ulkotilayksikkö – kylmäulkotilakokonaisuus

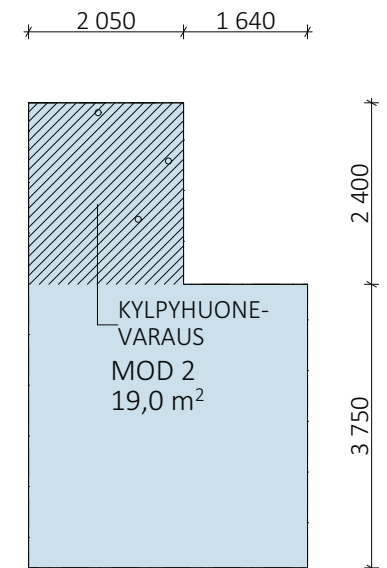
Ullakkoyksikkö – asumisyksikön päälle sopiva kylmäullakotila ja vesikatto

Tilayksiköt siis suunnitellaan tapauskohtaisesti riippuen siitä, mihin suunnittelumoduuleihin on päädytty ja mihin ulkotilat on suunniteltu sijoitettavan.

TUPA

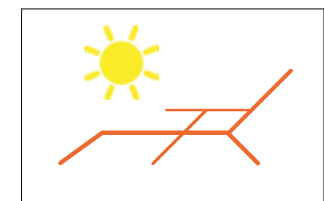
HUONE

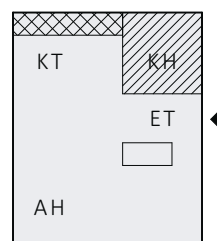
KUISTI

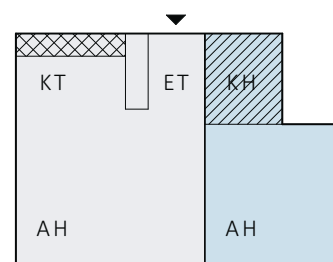
TERASSI

PERUSYHDISTELMÄT

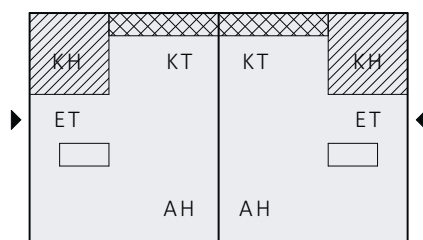

YKSIÖ 31 m² (RAK. MOD 1)

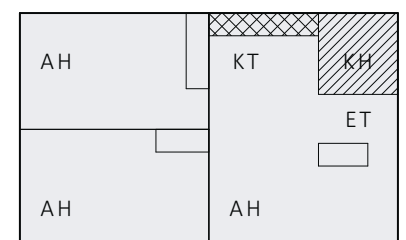

KAKSIO 50 m² (RAK. MOD 1 + MOD 2)

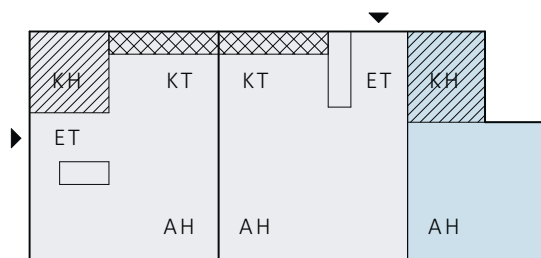
YHDISTELMÄVARIAATIOITA

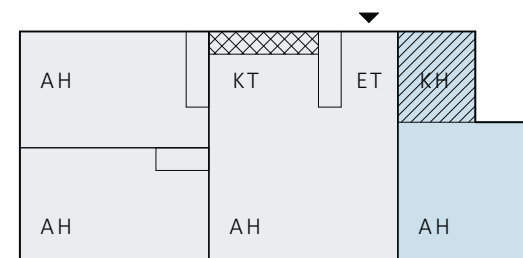
PARITALO: KYTKETTYT YKSIÖT (RAK. 2 x MOD 1)

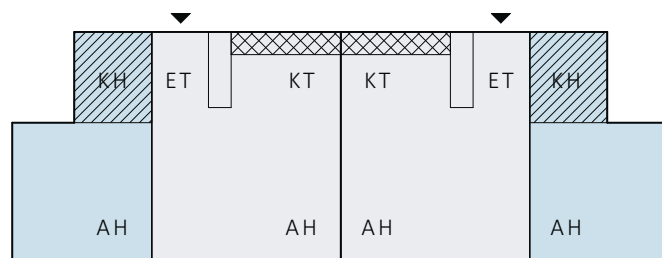
KOKO VARIAATIO: 3 H + KT 62 m² (RAK. 2 x MOD 1)

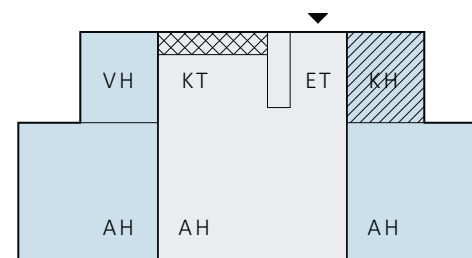
PARITALO: KYTKETTYT YKSIÖ JA KAKSIO (RAK. 2 x MOD 1 + MOD 2)

KOKO VARIAATIO: 4 H + KT 81 m² (RAK. 2 x MOD 1 + MOD 2)

PARITALO: KYTKETTYT KAKSIOT (RAK. 2 x MOD 1 + 2 x MOD 2)

KOKO VARIAATIO: 3 H + KT 69 m² (RAK. MOD 1 + 2 x MOD 2)

RAKENNE

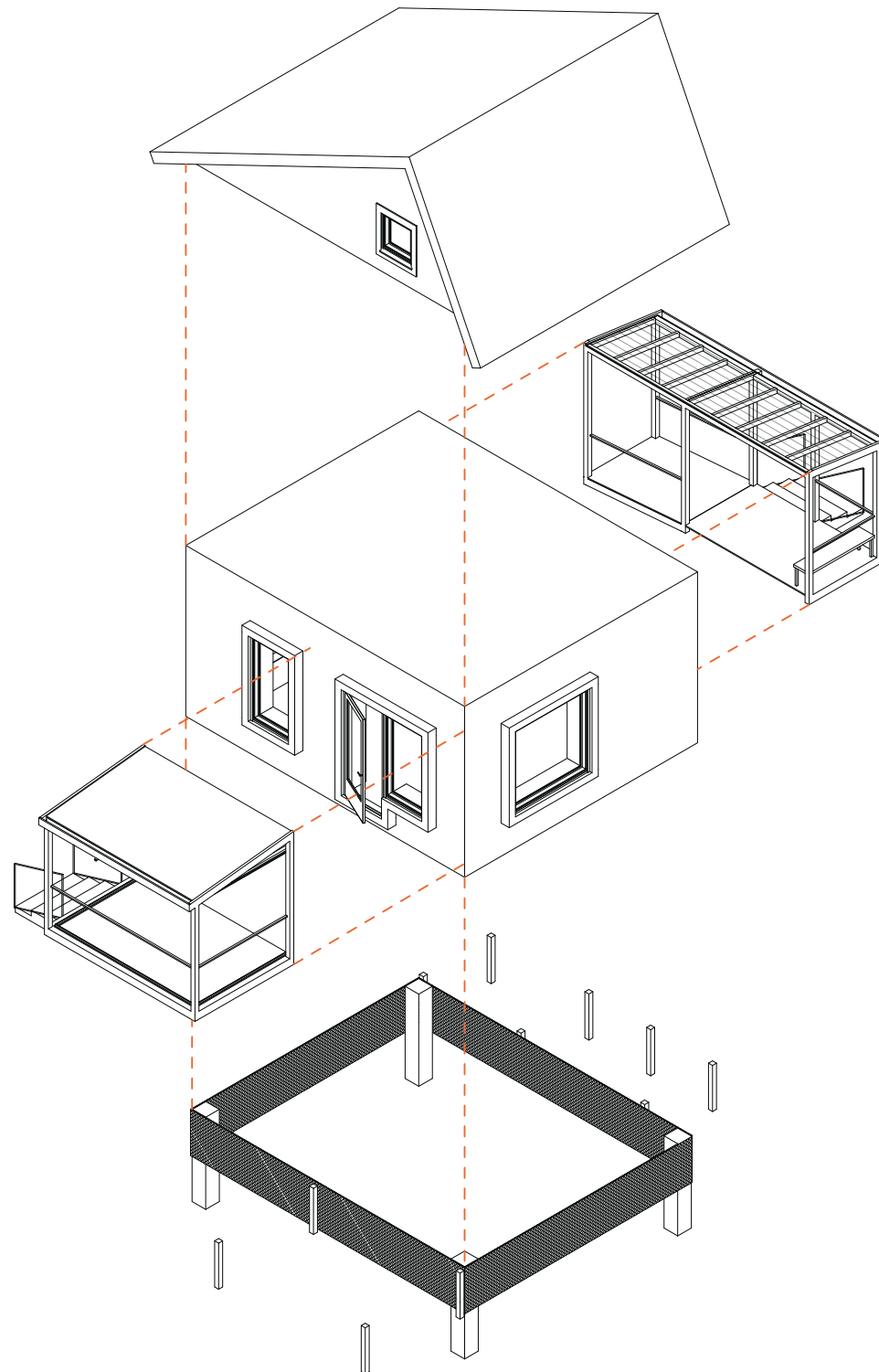
Talojärjestelmä koostuu kahdesta erikokoisesta asumisyksiköstä sekä kahdesta eriluonteisesta ulkotilayksiköstä. Suunnittelumoduuleja yhdistelemällä voidaan tehdä erikokoisia asuntoja tai mahdollisesti ketjuttaa pienempiä asuntoja. Perusyhdistelmät, yksiö ja kaksio, muodostuvat siten, että lähtökohtien reunaehdot täyttyvät.

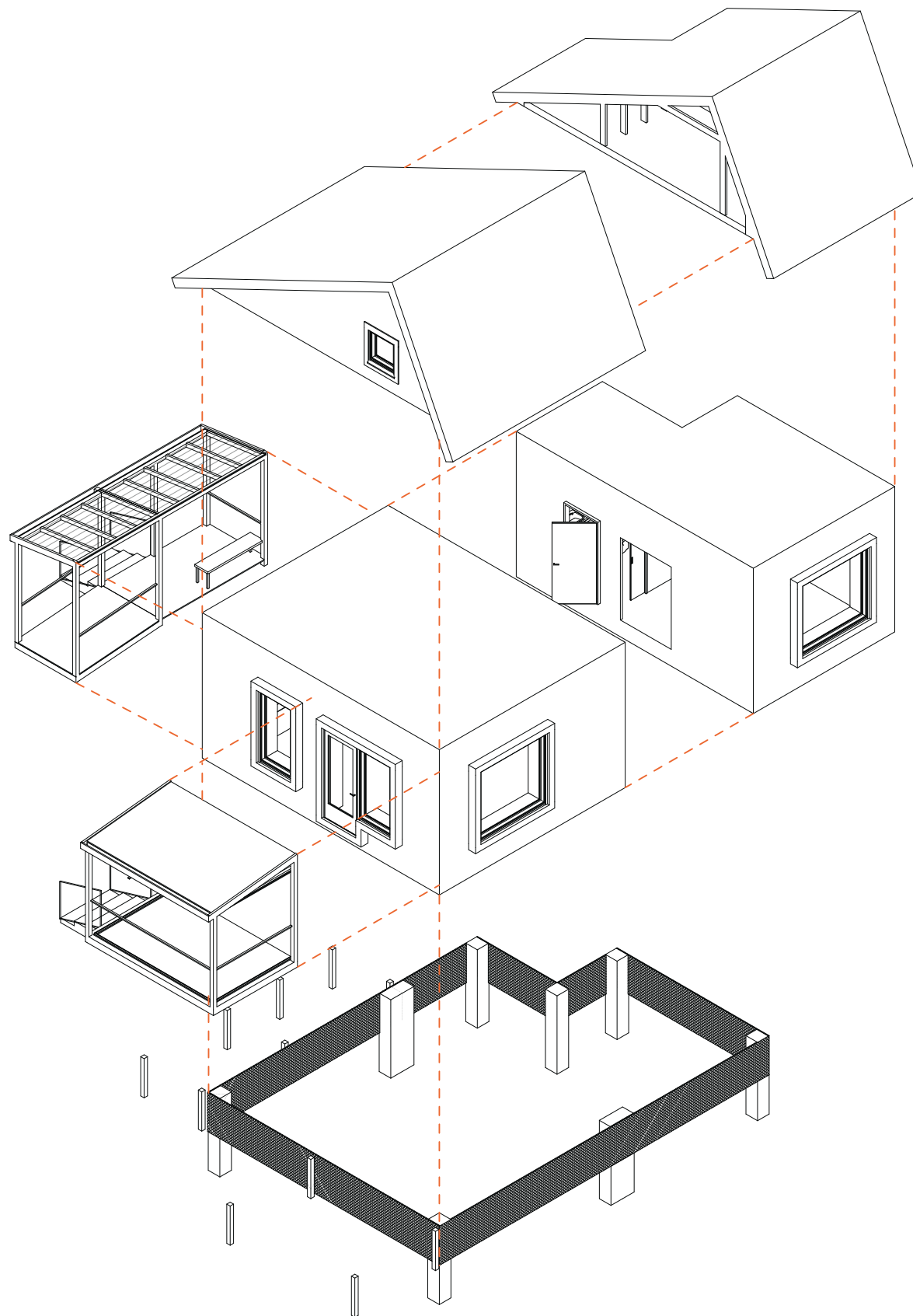
Kukin tilayksikkö valmistetaan tehtaalla valmiiksi ja kuljetetaan työmaalle. Yksiköt yhdistetään toisiinsa työmaalla.

Perustukset tehdään paikalla ja suunnitellaan tapaus- ja paikka-kohtaisesti. Jos toivotaan vain mahdollisimman pientä tontin turmelemista, on mahdollista järjestää maanvarainen perustus. Tämä ratkaisu on toimivin lähinnä silloin, kun rakennuksen ei oleteta olevan samalla paikalla kovin pitkään. Perustamisen perusratkaisuna pidän pilareille tuettua tuulettuvaa alapohjaa. Tuulettuva alapohja lisää rakennuksen käyttöikää.

Väliseinät tehdään kevyinä siten, että ne ovat suuremman remontin yhteydessä purettavia. Myös asuntojen väliset seinät on mahdollista aukottaa. Tällöin suurempia yksiköitä voidaan yhdistää ja jakaa tulevaisuuden tarpeiden mukaan. Rakennusten ulkoseinä-rakenne on clt-puuseinä ja vesikattomateriaalina pelti. Ulkopintamateriaalina käytetään puuverhoilulautaa. Verhoilulauta on mahdollista valita asukkaan ja ympäristön mukaan mieluisimmaksi. Rakennerratkaisuissa on mahdollisuus tehdä muutoksia asukkaan tai rakennuttajan toiveiden mukaan puuttumatta varsinaisesti järjestelmään.

Suunnittelumoduulien koot ovat sellaiset, että käyttäen esimerkkirakennetyyppejä ne on mahdollista kuljettaa kokonaisina paikalle tilayksiköiksi rakennettuina. Leveyden vuoksi tarvitaan erikoiskuljetus, mutta se on mahdollinen kaikkialla Suomessa. Rakenteet mahtuvat mahdollisten siltojen ym. rakenteiden alitse. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2010)

1:150

LAPINJÄRVITALON PERUSRATKAISUT

On kaksi erilaista asumisyksikköä yksikköä: tupa ja huone. Molempiin on mahdollista rakentaa kylpyhuone ja tupaan voidaan lisäksi rakentaa keittiö. Pienimmillään asunto on siis pelkkä tupa. Tämä on perusratkaisu yksiö, tupajohon rakennetaan sekä keittiö että kylpyhuone. Perusratkaisu kaksiossa tupaan yhdistetään huone, jolloin saadaan erillinen makuuhuone ja kylpyhuone sen yhteyteen. Suurempia asuntoja luodessa voidaan tupaan yhdistää toinen tupa mutta olla rakentamatta siihen keittiötä tai kylpyhuonetta. Silloin toinen tupa toimii esimerkiksi kahtena makuuhuoneena.

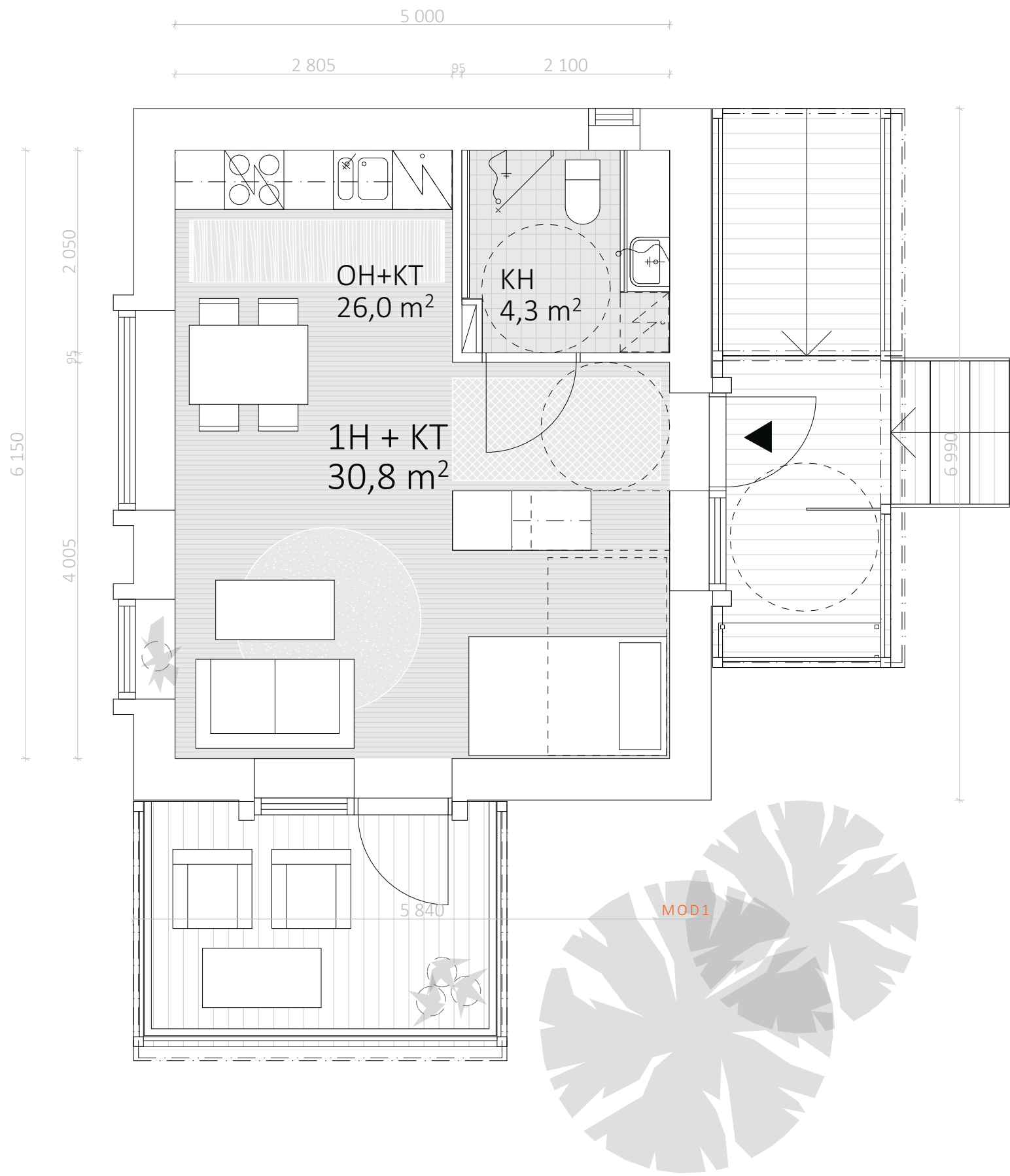
Seuraavassa esittelen perusratkaisut, jotka vastaavat tehtävänannon reunaehdot. Yksityiskohdat, kuten keittiökalusteet tai kylpyhuoneet, esitellään myöhemmin tarkemmin.

YKSIÖ

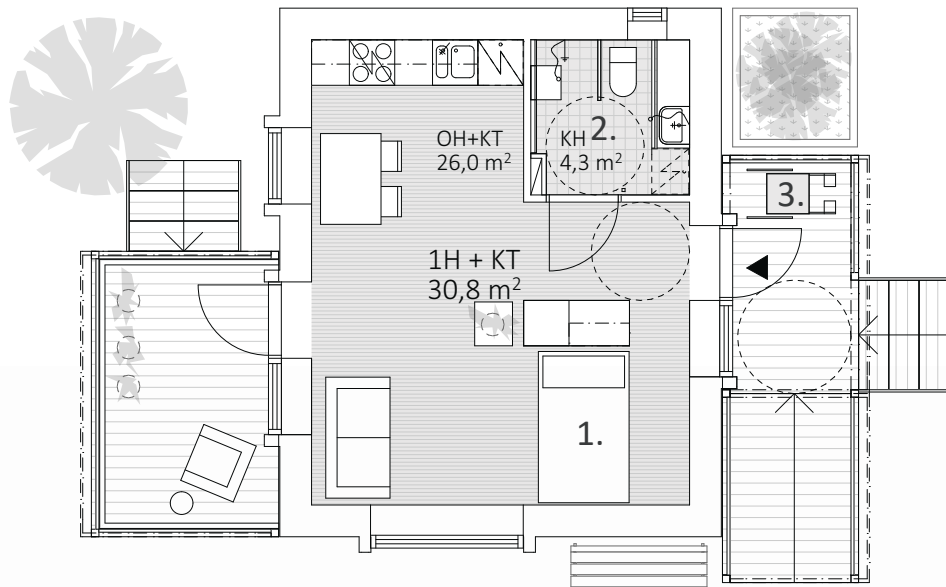
Ensimmäinen perusyksikkö on yksiö, joka koostuu yhdestä tupa-suunnittelu-yksiköstä ja ulkotiloista. Asunto on 31 neliömetriä eli tilava yksiö. Säilytyskaluste ja kylpyhuone jakavat asuntoon yksityisemmän makuutilan ja eteisen. Keittiö ja olohuone muodostavat yhden suuren tilan. Asunto on suunniteltu yksin asuvalle, mutta sinne on mahdollista sijoittaa parisänkykin.

Esitetyssä kalustevariaatiossa asunto on kalustettu siten, että asukas voi liikkua pyörätuolissa helposti ja sänkyyn on mahdollista saada avustusta kahdelta sivulta

1:50

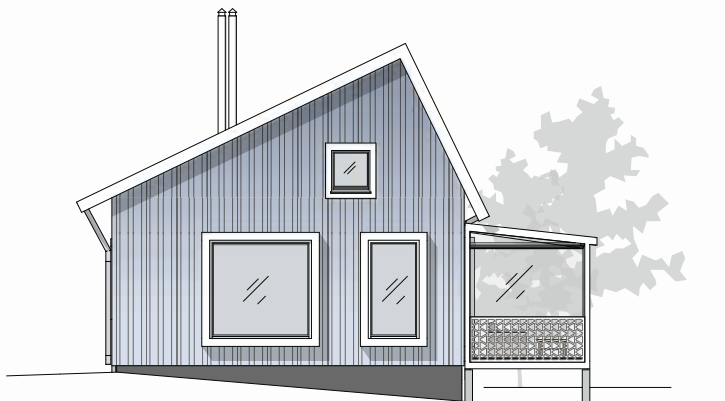
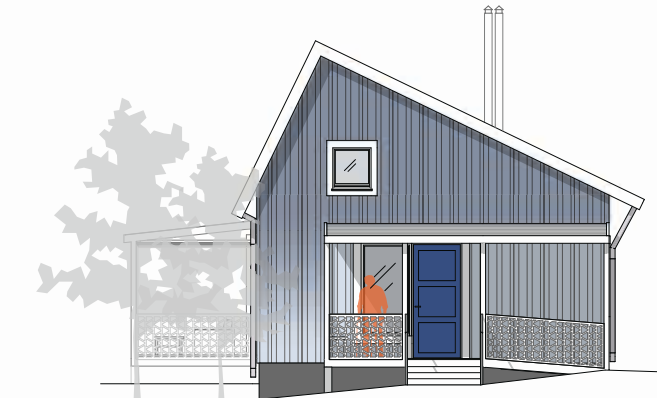
1:100

MOD1

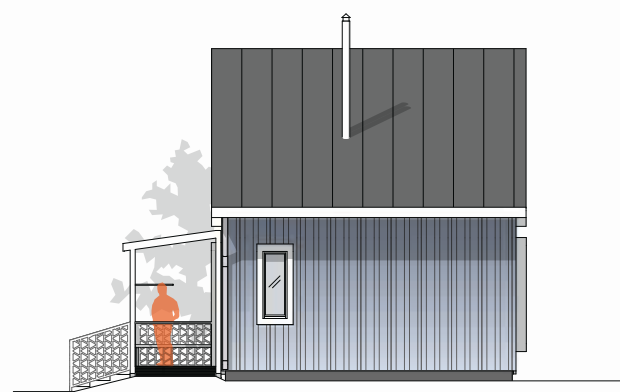
KALUSTUSVARIAATIO:

Asukas on yksineläjä joka ei liiku tai liikkuu vaivalloisesti yksin.

1. Mahdollisuus avustamiseen sängyn molemmin puolin.
2. Kylpyhuoneessa suihkutuoli ja lisätukia
3. Kuistilla tilaa pyörätuolille

1:150

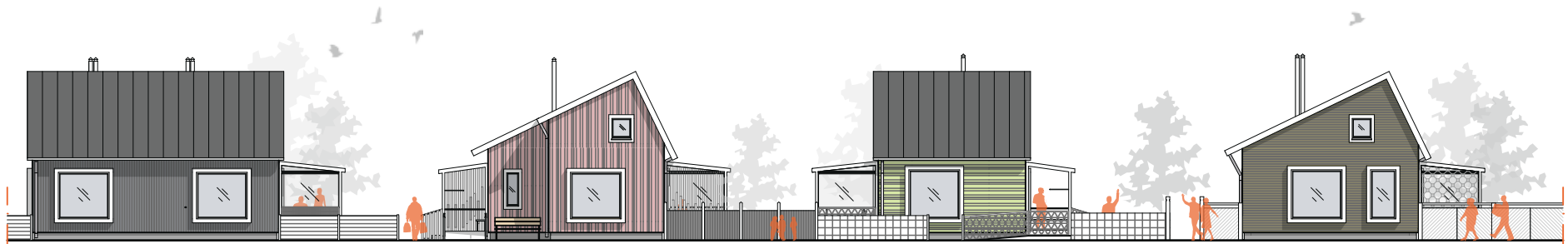

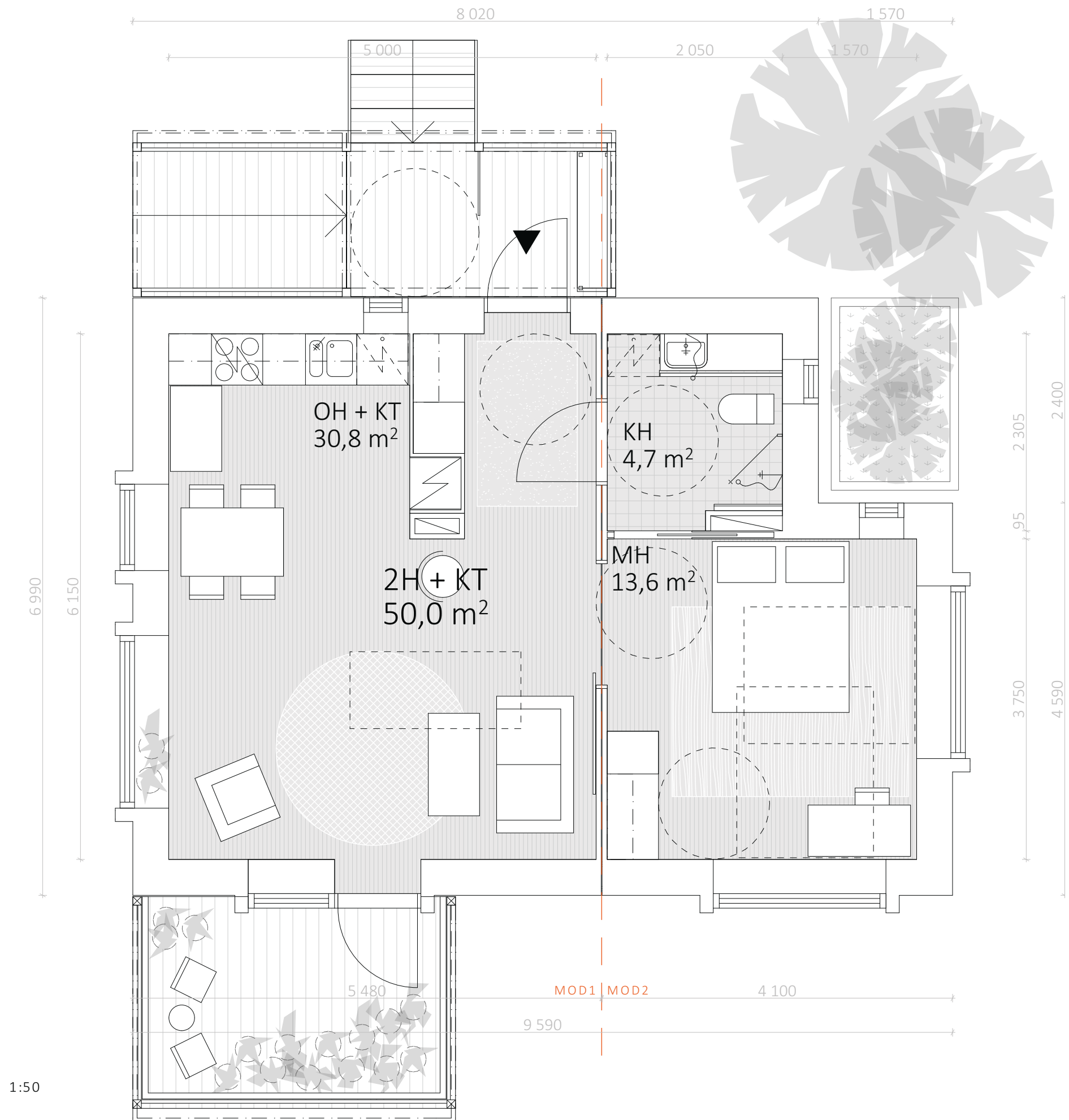
KAKSIO

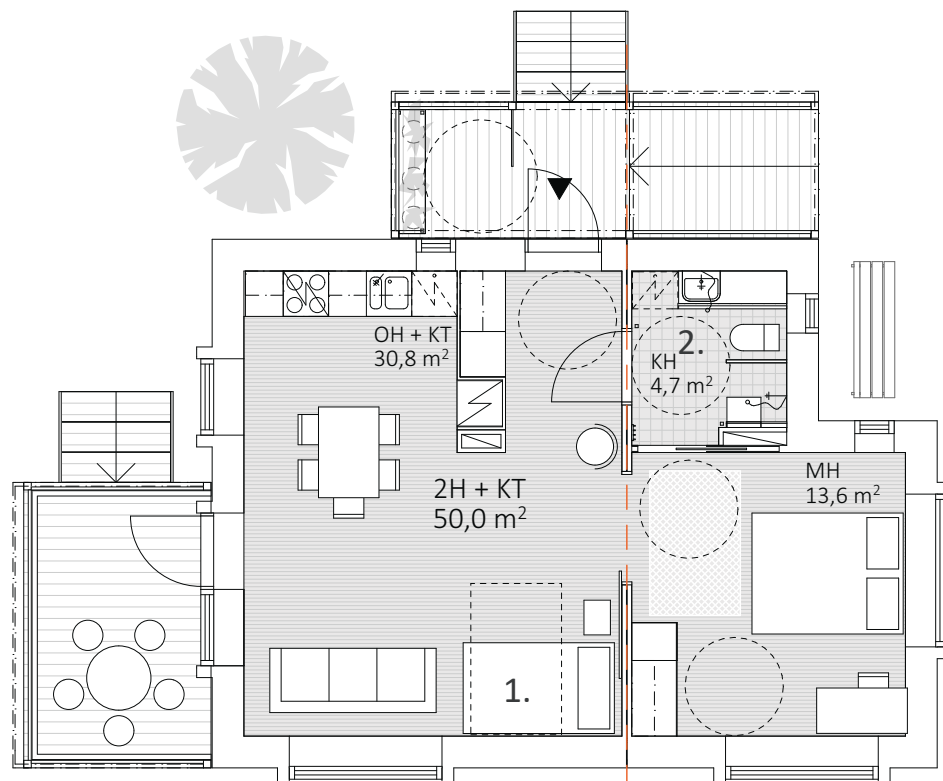
Toinen perusyksikkö on kaksio, joka koostuu siis tupa- ja huone-suunnittelumoduuleista. Se on 50 neliömetriä. Kylpyhuoneen kautta asunnossa on mahdollisuus liikkua ympäri. Säilytyskaluste rajaa eteisen keittiöstä ja olohuoneesta. Makuuhuone on tilava erillinen huone.

Kalustusvariaatiossa on asunto kalustettu niin, että asukkaat voivat halutessaan nukkua eri huoneissa, esimerkiksi tilanteissa, joissa toinen asukkaista tarvitsee kotihoitoa öisin mutta toinen ei. Myös silloin, kun toinen ei pääse liikkumaan sängystä, on mukavaa, että hän voi olla osallisena asunnon arkiaskareisiin olemalla samassa huoneessa.

1:250

1:100

MOD1 MOD2

KALUSTUSVARIAATIO:

Pariskunta, jotka yöpyvät eri huoneissa esim toinen jatkuvasti sänkypotilaana tai toiselle kotihoitoa myös keskellä yötä

1. Erillinen sänky sijoitettu tuvan puolelle, tällöin mahdollinen yöhoito ei häiritse toista ja asukas mukana arjen askareissa.

2. Kylpyhuoneessa suihkutuoli ja lisätukia.

ASUMISYKSIKÖT

Asumisyksiköt ovat asunnon peruskehys, jonka yksityiskohdat on suunniteltu vastaamaan asukkaan erilaisiin tarpeisiin. Ideana on, että sekä tupa että huone käyttävät samoja perusosasia, esimerkiksi keittiö ja kylpyhuone, mutta niitä on mahdollista varioida asukkaan toiveiden tai tulevaisuuden muutosten mukaan.

Koin että löytäminen asunnossa olisi tärkeää, erityisesti muistisairaiden asukkaiden kohdalla. Jo alusta alkaen olen pohtinut, miten ihminen, joka ei tunnista kotiaan, tietäisi olevansa kotona. Miten ihminen, jonka on vaikea hahmottaa ympäristöä, löytäisi esimerkiksi vessaan?

Suurimmaksi ongelmaksi huomasin informatiivisuuden ja estetiikan ristiriidat. Esimerkiksi: vessaan löytää helpoiten, kun oveen kirjoittaa ”wc”, mutta se on kovin laitosmaista, enkä ainakaan itse haluaisi asua asunnossa, jossa joka ovesta lukee mitä sen takaa löytyy. Se ei tunnu kodikkaalta.

Lähdin käsittelemään asiaa niin, että ensin kaiken muun on oltava kunnossa, eli ei saa olla estettä olla kotonaan ja käyttää kotiaan, vaikka se onkin pieni. Tukeuduin siis ajatukseeni elinpiirin ja maailman pienenemisen hidastamisesta. Esteettömyyden ja käytettävyyden on toimittava moitteettomasti, jotta kotiaan on mahdollista käyttää. Omassa kodissaan tulee voida liikkua vaivattomasti ja mieluiten myös oman kodin ja ulkomaailman välillä niin pitkään kuin vain mahdollista. Esteet eivät saa tulla vastaan jo kotona. Maailman pienenemistä vanhetessa on mahdoton täysin estää, mutta sitä ei saa jouduttaa suunnittelulla.

Lähdin siis yleisestä käytettävyydestä ja sen helppoudesta ja siitä, miten kodin osat muuttuvat asukkaan elämän aikana. Tämä johti fokuksen kohdistumiseen eniten käytettyihin kalusteisiin, kuten keittiö- ja kylpyhuonekalusteisiin. Huolimatta siitä, kuka asuntoa muokkaa tai sisustaa tai järjestää, se on mahdollisimman ihanteellinen huonommassakin tilassa olevalle ihmiselle. Jälleen huomasin törmääväni kodikkuuden estetiikan ja yltiökäytännöllisyyden, jopa laitosmaisuu- den, ristiriitaan.

Tästä kaikesta seurasi, että rupesin tekemään pieniä variaatioita, variaatioita kaikkeen mihin ei tarvita talotehdasta tai valtavaa remonttia. Näitä muutoksia asukas voi tehdä itse tai talonmiehen avulla. Tämä on arkipäivää jo nykyisissä kunnan vanhuksille suunnatuissa vuokrataloissa Lapinjärvellä. Niissä tosin melkein kaikki muutokset vaativat pieniä remonttitoita.

Yritin myös olla tinkimättä siitä, että esimerkiksi 50-vuotias tai vaikka opiskelija suostuisi muuttamaan asuntoon. Mikään ei siis saisi heti alusta alkaen olla pelkästään vanhuksille suunnattua. Taustalla on myös oma kansanterveydellinen missioni kunnan ylläpitämisestä. Kaikki ei saa olla helpotettua heti, ettei tapahdu ”laitostumista”.

Seuraavaksi käyn läpi asumisyksiköt kohta kohdalta ja erittelen kunkin tilan ja kunkin yksityiskohdan tai kalustuksen erityispiirteet ja muutosmahdollisuudet.

ASUINHUONEET

Tarkoituksena on, että kaikkiin huoneisiin tulee luonnon valoa vähintään yhdestä suunnasta, mieluummin useammasta, jotta huoneet ovat valoisia eri vuorokaudenaikoina. Vuorokaudenaikojen näkyminen asunnon sisällä helpottaa vuorokausirytmien säilyttämistä ja muistisairaana aikaan orientoitumista (Sievänen et al. 2007 s. 9; Mäntylä et al. 2011 s. 7). Luonnon valon lisäksi tulee huoneiden olla hyvin valaistavissa. Erityisesti kylpyhuoneessa, keittiössä ja eteisessä tulee olla valoisaa, jotta perusrutiinien suorittaminen on helppoa myös heikkonäköisille. Katkaisijat tulee sijoittaa ovien läheisyyteen ja niiden tulee olla erisävyiset kuin seinä. Myös asunnon, erityisesti makuuhuoneen, pimentäminen verhoratkaisuin on tärkeää, jotta asukkaan on helpompi nukkua myös kesäaikaan.

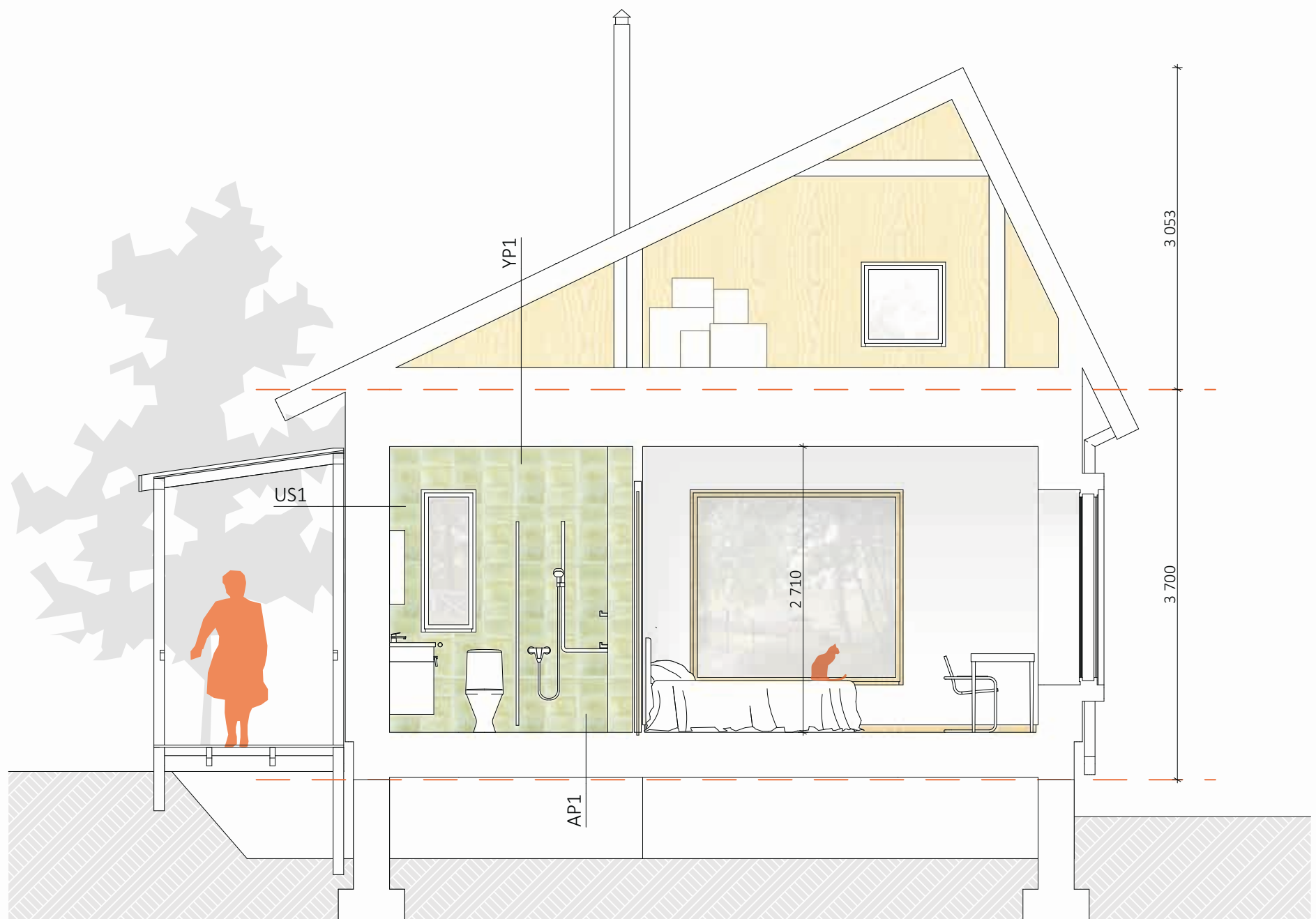
Tarkoituksena on pitää maailma mahdollisimman avoimena ja siihen on pyritty avaamalla paljon näkymiä eri suuntiin. Esimerkiksi makuuhuoneessa, riippumatta siitä, mille seinälle sänky on sijoitettu, myös sänkytilas näkee ulos asti. Ikkunat ovat sellaisella korkeudella, että on helppo nähdä ulos myös istuma- ja makuukorkeudelta.

Ajatuksena on lisäksi ollut, että jokaisesta huoneesta näkee asunnon sisällä useampaan eri tilaan, mikä helpottaa orientoitumista asunnossa. Jos asukas on esimerkiksi muistisairauden sellaisessa vaiheessa, ettei tunnista ympäristöään, näköyhteyden ansiosta asunnossa on helpompi suunnistaa. Asunto on tietysti muutenkin kompakti, ja pieniksi kopeiksi jakamista on yritetty välttää. Näköyhteys asunnon sisällä edistää myös asukkaan pysymistä mukana asunnon arkiaskareissa. Näin esimerkiksi sänkytilaan tai huonosti liikkuvan on helppo seurata muita asunnossa toimivia.

Huoneista on pyritty tekemään tilavat, jotta voidaan vähentää pussinperien syntymistä, näin asunnossa on helppo liikkua myös rollaattorin kanssa. On myös pidetty huolta, että asunto on mahdollista kalustaa siten että sänkyyn pääsee tai siihen on helppo avustaa sängyn molemmilta puolin.

Kiinteät kalusteet ja esimerkiksi ovet on myös pyritty pitämään melko perinteisen näköisinä, jotta ne olisivat tuttuja mahdollisimman monelle. Kaikkeen on tietysti mahdollista asukkaan itse vaikuttaa tuomalla omia kalusteitaan.

1:50

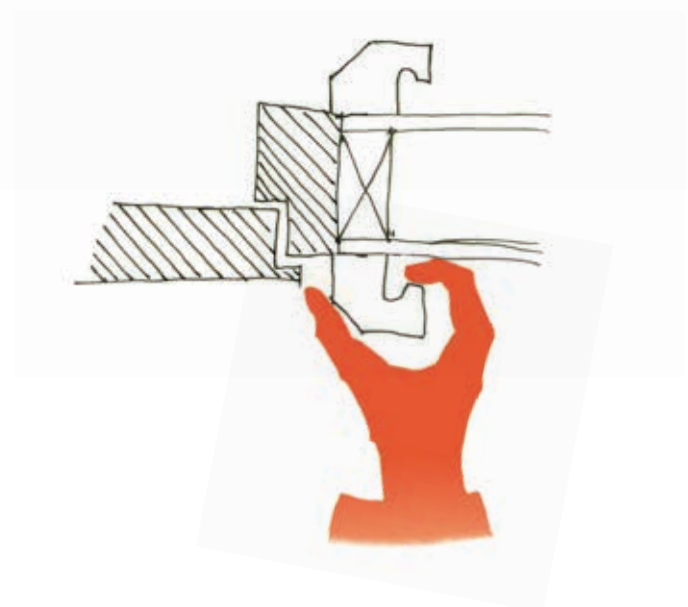

1:50

RAKENTEEN JA PINTOJEN YKSITYISKOHDAT

Seinien ja katon pintamateriaalit ovat vaaleita tilavuuden ja avaruuden muodostamiseksi, mutta myös siksi, että muistisairauden pitkälle edenneessä vaiheessa, kun orientoituminen on hankalaa, on hyvä että maa on tumma ja katto – taivas – on vaalea. Se tuntuu ihmisestä luontevalta (Sievänen et al. 2007 s. 17).

Sisäövet erottuvat materiaalilla ja värillä seinäpinnoista, jotta aukkoihin on helppo suunnistaa, kun liikkuu asunnossa. Oviin on mahdollista tehdä myöhemmin luukku, jotta asukas näkee mitä oven takana on, vaikkei sitä muistaisikaan. Luukku mahdollistaa myös, että kotihoito voi tarkistaa, ettei vanhus ole tuupertunut kylpyhuoneeseen. Kylpyhuoneen oviin voi tulla tarpeelliseksi tehdä luukun lisäksi myös kyltti.

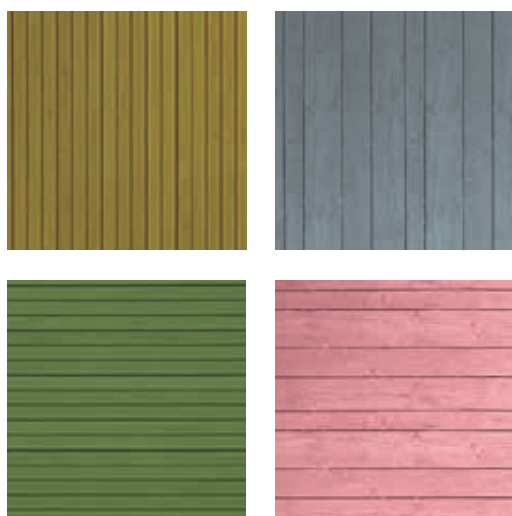

Ulko-oven on tarkoitus erottua selvästi julkisivusta. Ovesta on ikkuna, jotta asukas näkee ulos ja kuka ovella on. Postilaatikko on suoraan ovesta. Oveen on mahdollista asentaa kori siten, ettei postia noutaessa tarvitse kumartua maahan asti. Kokisin myös aiheelliseksi tekniset varaukset esimerkiksi oven automaatti avaajalle ja kulunvalvonnalle.

Ovien karmit ovat hieman suuremmat ja tukevammat kuin normaalisti, jotta niihin on helppo tarttua ja käyttää tukena esim. ovea avatessa.

Ikkunat on muodostettu syvennyksiksi, jolloin ikkunapenkki tuo lisää tilaa pieneen asuntoon. Tasoa voi käyttää penkinä tai apupöytänä. Istumakorkeus tekee myös *sen*, että ikkunoista näkee helposti ulos myös esim. sohvalla tai sängyssä maaten.

ESIMERKKEJÄ JULKISIVULAUDOITUKSISTA:

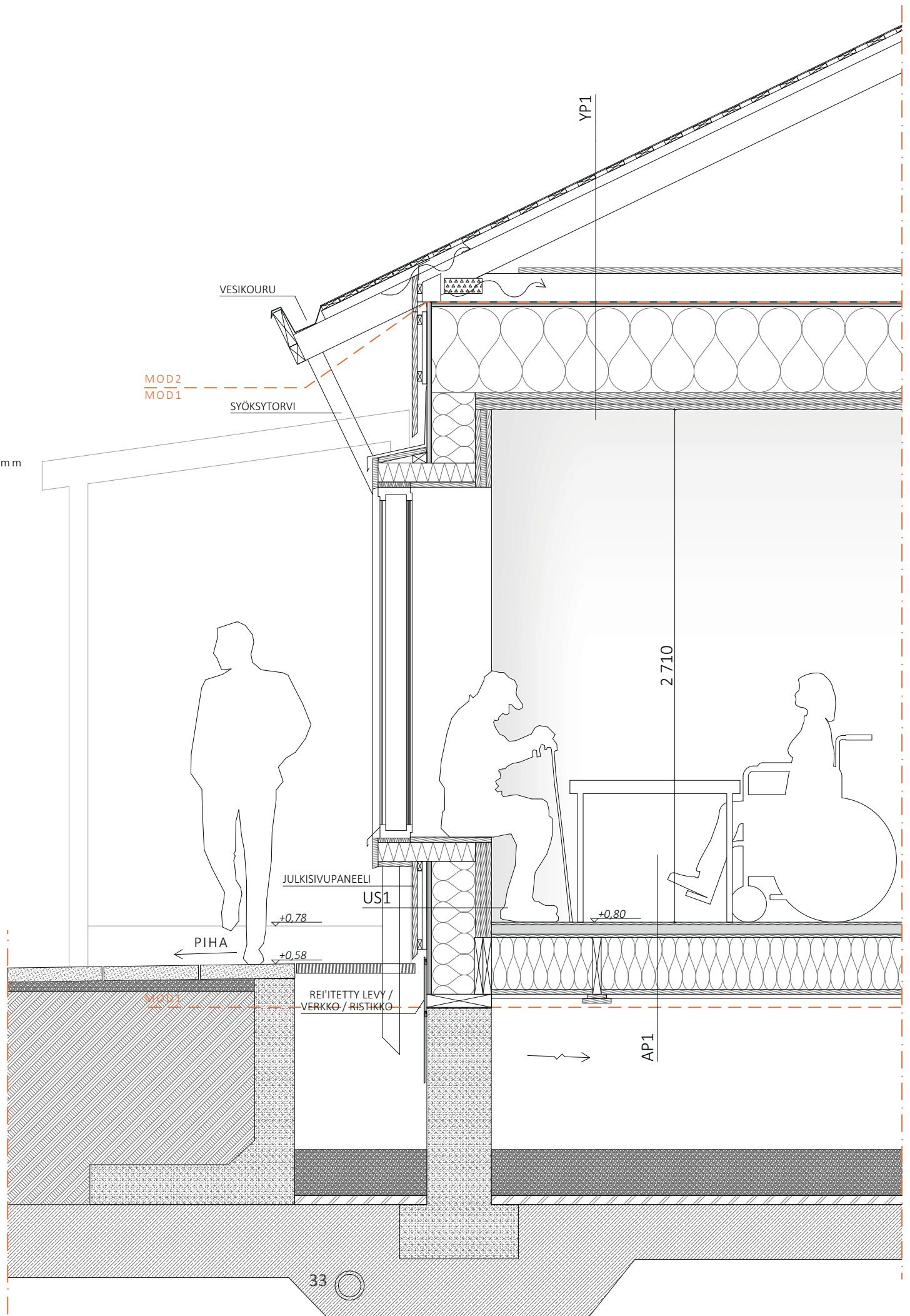
AP1
 Lautaparketti
 Lattialämmitysrakenne 50 mm
 Valusuoja
 Vaneri (ilman- ja höyrynsulku, jäykistävä) 18 mm
 Mineraalivilla ja kantava runko 300 mm
 Tuulensuojalevy 25 mm
 Tuulensuojan tukirakenne 22 mm
 Kannatusrakenne 25 mm

US1
 Sisäverhous
 CLT-levy 90 mm
 Mineraalivilla ja koolaus 233 mm
 Tuulensuojalevy 25 mm
 Tuuletusrako 25 mm
 Koolaus 25 mm
 Ulkoverhouslauta 28 mm

YP1
 Peltikate 5 mm
 Ruodelaudoitus 22 mm
 Tuuletusväli 50 mm
 Aluskate
 Kattoristikon yläpaarre 150 mm

Kattoristikot

Ullakon lattialaudoitus 28 mm
 Tuuletus, ullakon lattian tukirakenne ja
 kattoristikon alapaarre 150 mm
 Tuulensuojalevy 25 mm
 Lämmöneristys 450 mm
 CLT-levy 95 mm
 Sisäverhous

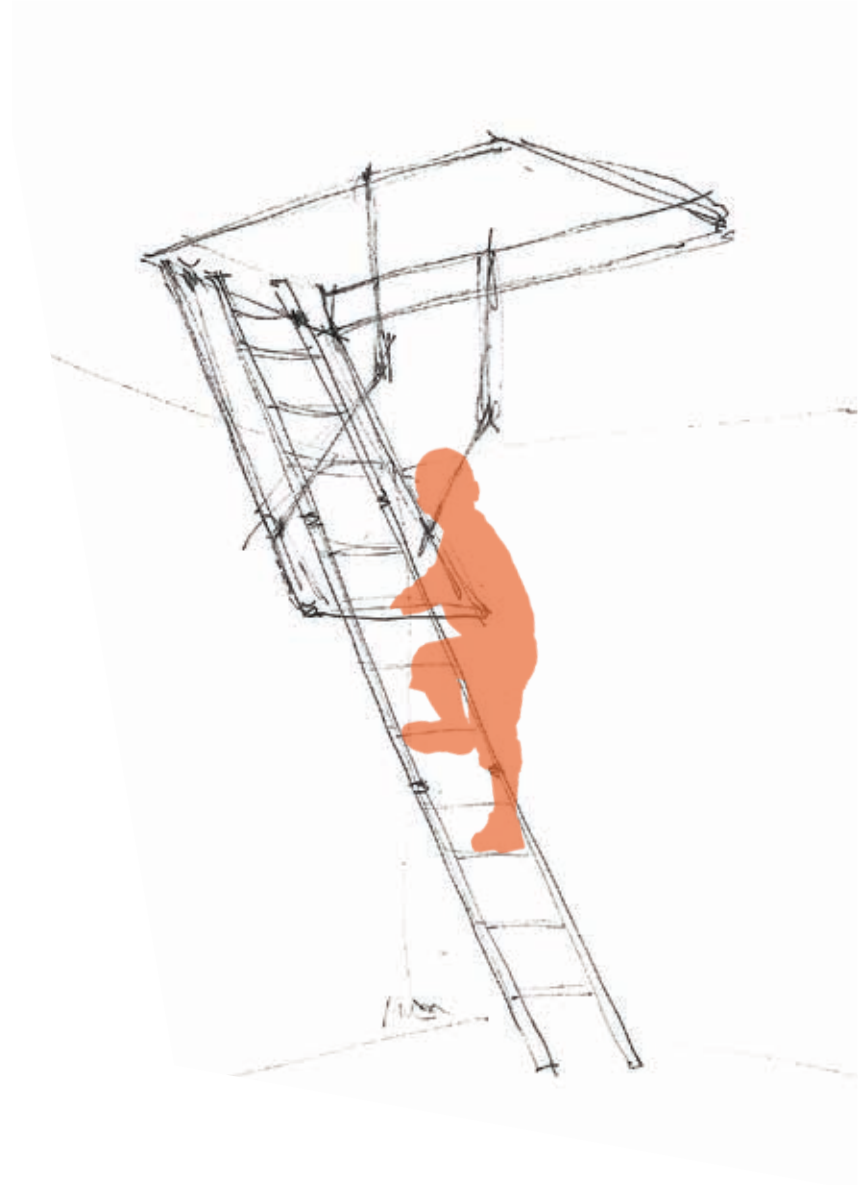

SÄILYTYS

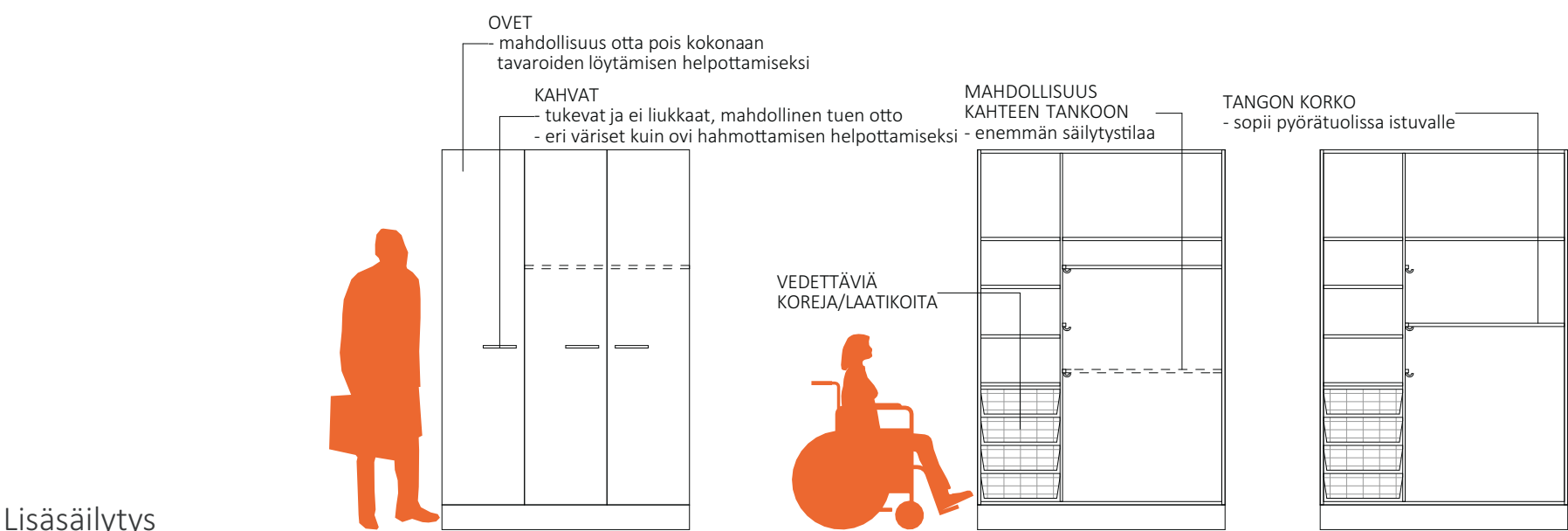
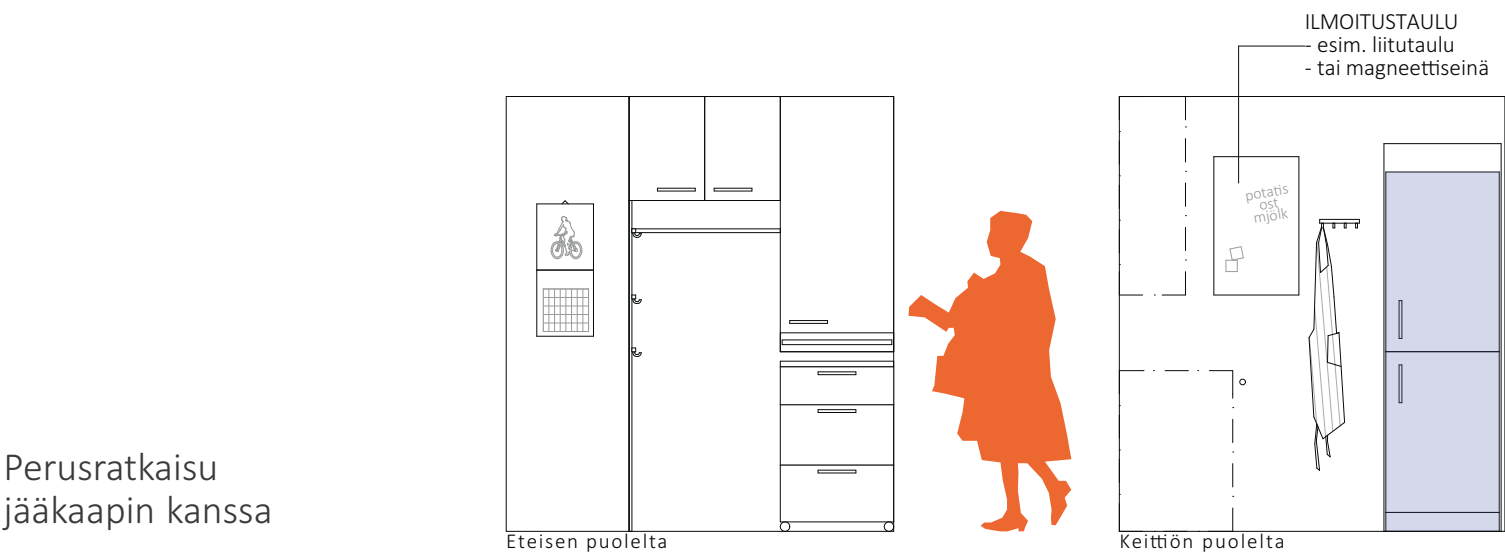
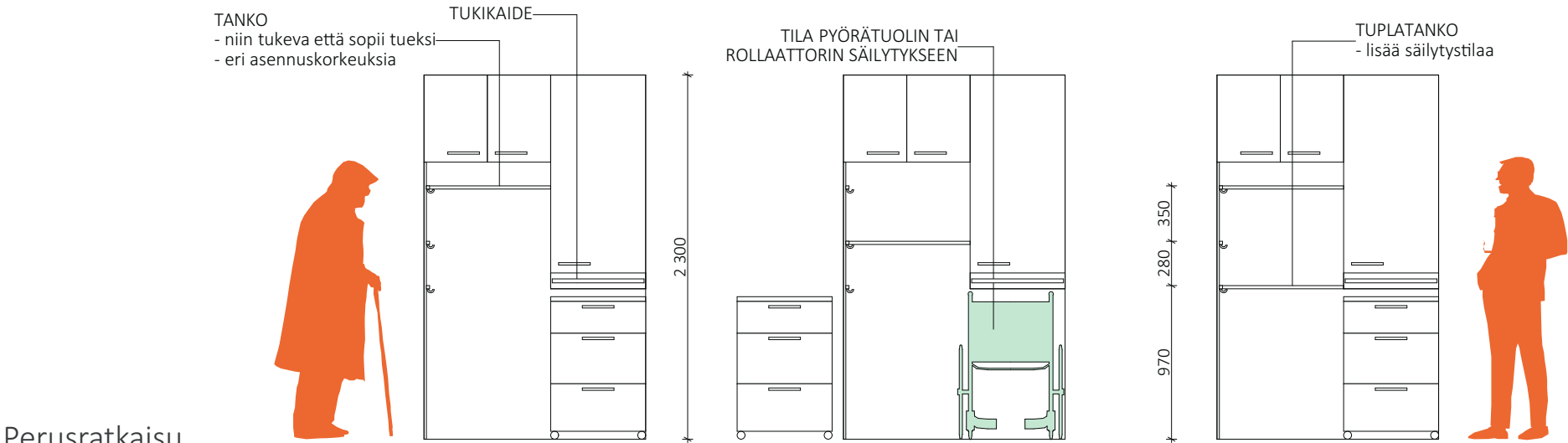
Olen suunnitellut kaksi säilytys yksikköä: perusyksikön, joka toimii kaksiossa eteisen säilytysyksikkönä, ja lisäsäilytysyksikön, joka on komero esimerkiksi makuuhuoneessa. Molemmista yksiköissä on tangon korkeutta mahdollista muuttaa kolmeen eri korkoon. Normaalikorkeus peruskäyttöä varten ja matalampi korkeus, joka soveltuu esimerkiksi pyörätuolin käyttäjille ja kovin kankeille vanhuksille. Kolmas mahdollisuus on kahden tangon yhtäaikainen käyttö, jolloin on mahdollista ripustaa vaatteita, kuten paitoja, kahteen riviin ja näin mahdollistaa enemmän vaatteita. Kaikkien tankojen ja hyllylevyjen on oltava niin tukevia, että niihin on mahdollista tukeutua. Tämän takia en tehnyt säilytyskalusteista pyörillä siirrettäviä. Kaikki ovet on myös mahdollista poistaa, jotta myös muistisaira on helpompi löytää tavaransa. Komeroissa on oma kohdevalaistus.

Perusyksikössä on otettu huomioon mahdollinen rollaattorin tai pyörätuolin säilytys siten, että kaapissa on liikkuva laatikosto, joka sivuun siirrettynä tuo tilaa. Lisäsäilytysyksikössä on alahyllyjen sijalla koreja, joihin on helppo päästä käsiksi myös pyörätuolista. Ulosvedettävissä koreissa on myös kenen tahansa helpompi ulottua syvällä oleviin tavaroihin. Kaapin alareunaan on suunniteltu valmiiksi tukitanko. Jos tukea ei tarvitse, voi tankoon ripustaa vaikka lapaset kuivumaan. Perusyksiköstä on esitetty myös vaihtoehto, jossa se on jääkaapin yhteydessä.

Ullakko tuo lisäsäilytystilaa tiiviisiin asuntoihin, esimerkiksi kausivaihdoksia varten. Ajatuksena on myös, että kylässä käyvät sukulaiset tai lapsenlapset voivat käyttää tilaa kesäaikaan nukkumiseen. Tilassa onkin palopoistumistieksi soveltuva ikkuna. Ullakolle vievien tikkaiden on oltava sellaiset, että ne saadaan pois käytöstä tilanteissa, joissa asukkaan ei itse toivota käyttävän ullakkoa. Pohdin myös parvivaihtoehtoa, mutta rakenteellisesti kylmä ullakko-tila on helpompi. Tilayksiköiden korkeus olisi myös tullut niin suureksi, ettei kuljetus työmaalle olisi ollut helppoa. Umpinaisena tilana se ei myöskään ole asunnon välitöntä siivottavaa tilaa eikä näin kuormita mahdollista kotihoitoa tai siivoojaa.

SÄILYTYSKALUSTEET:

1:40

RUOANLAITTO

Tarkoituksena on mahdollisimman tiivis mutta toimiva keittiö. Sama perusrakenne toimii sekä yksiossa että kaksiossa. Keittiöön on mahdollista tehdä muutoksia asukkaan toiveiden ja tarpeiden mukaan. Osan muutoksista asukas voi helposti tehdä itsenäisesti, osaan voi tarvita ulkopuolista apua. Perustoiminnot, kuten hella ja vesipiste, pysyvät paikallaan.

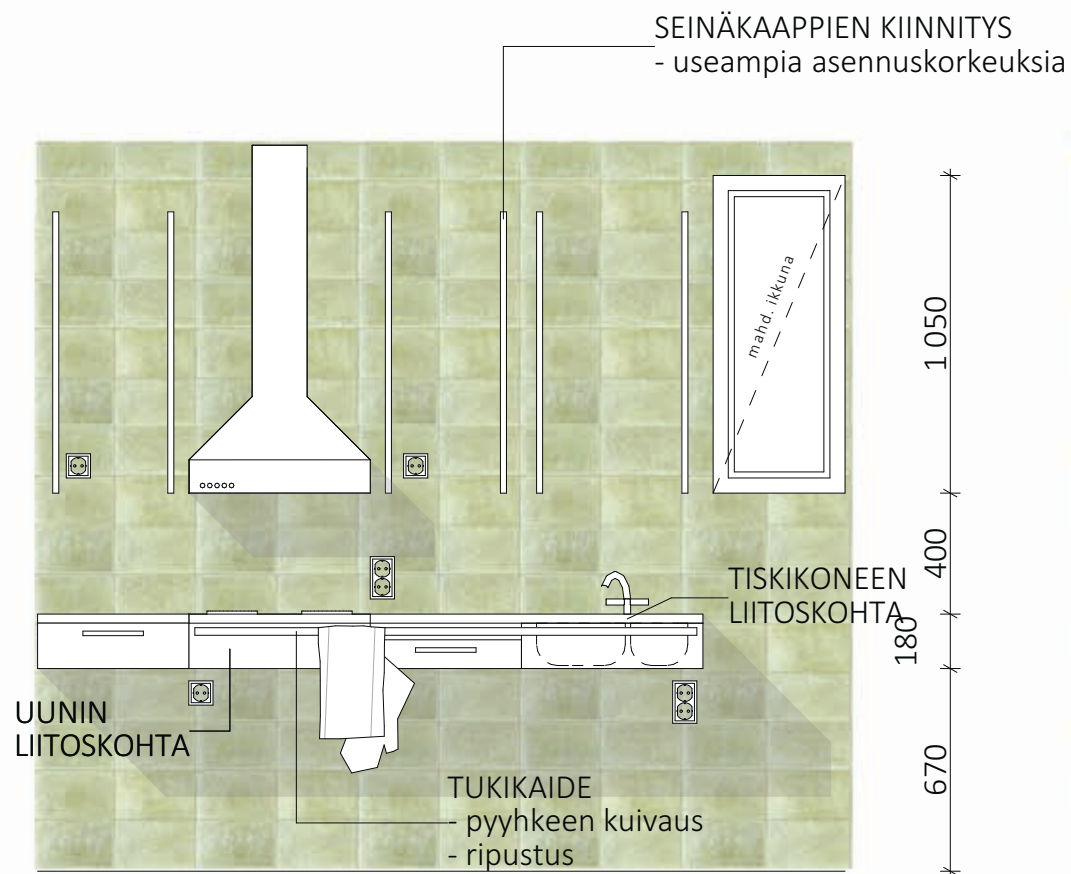
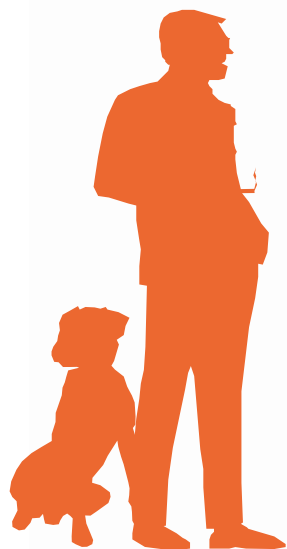
Kiinteä osa on taso, johon on sijoitettu liesi ja tiskiallas, ja tason kohdalla yksi kiinteä laatikko. Taso asennetaan hieman normaalia (900 mm) matalampaan korkoon (850 mm), jotta sama tasakorkeus olisi miellyttävästi käytettävissä

myös pyörätuolista tai kun iän myötä ihminen kutistuu ja ulottuvuus rajoittuu. Tason reunaan on valmiiksi kiinnitetty tanko, joka toimii tukikaiteena ja ennen tuen tarvetta esim. pyyhkeen kuivauspaikkana.

Vanhetessa vaikeudeksi muodostuu tavaroihin ulottuminen, kun nivelten joustavuus vähenee ja ihminen kangistuu. Keittiön on muunnuttava siten, että päivittäiset tavarat ovat lähempänä toisiaan.

Seinäkaapit on suunniteltu, että niissä on kolme eri asennuskorkeutta. Normaalissa asennuskorkeudessa tason ja kaapin välissä on reilusti tilaa toimia. Matalassa vaihtoehdossa tason ja kaapin väli on pienempi. Taso on käytet-

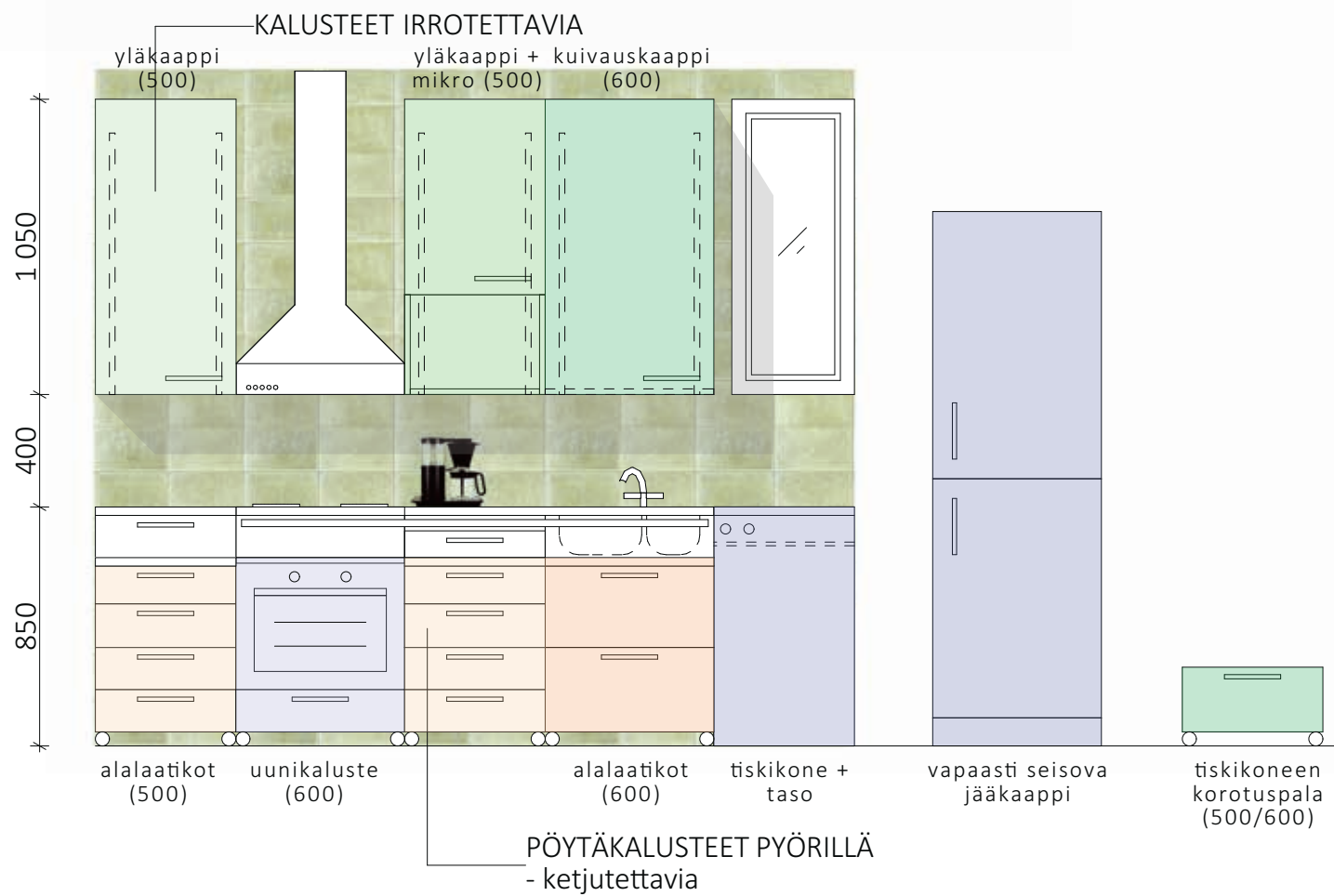
PERUSRATKAISU

Aukkaan helposti itse muutattavissa

Muokkaamiseen kaivataan mahdollisesti talonmiehen tai omaisen apua

Kodinkoneita, muutoksiin tarvitaan mahdollisesti apua

1:25

tävissä mutta kaappeja on helpompi käyttää, vaikka liikkuvuuden heikentyminen vaikeuttaisi ylöspäin kurottamista. Kolmas asennuskorkeus on kiinni tasossa. Tällöin kaapin käyttö helpottuu entisestään.

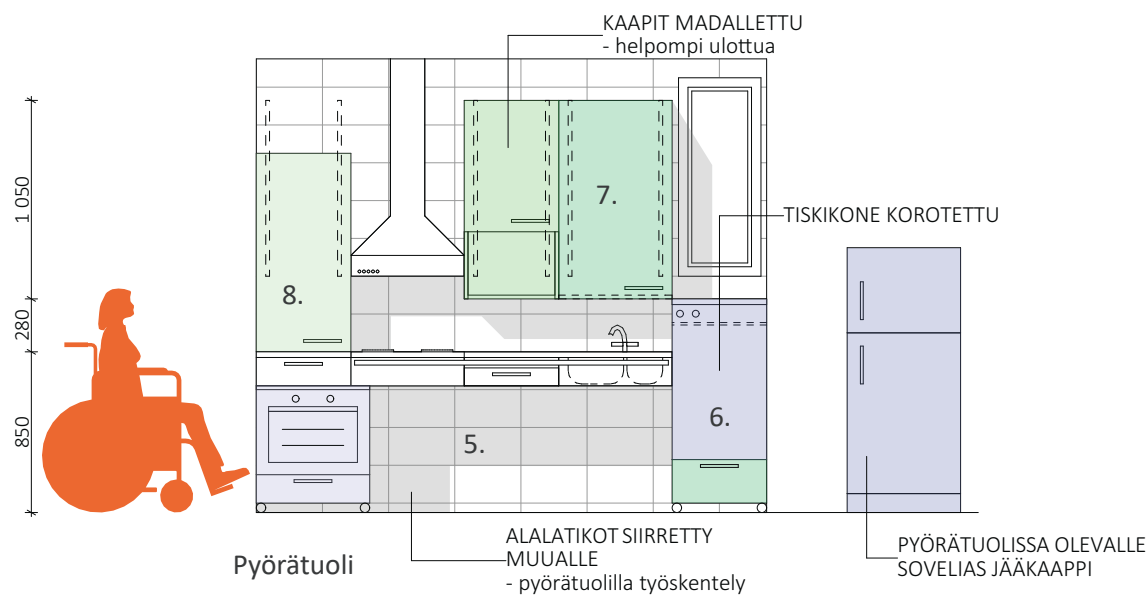
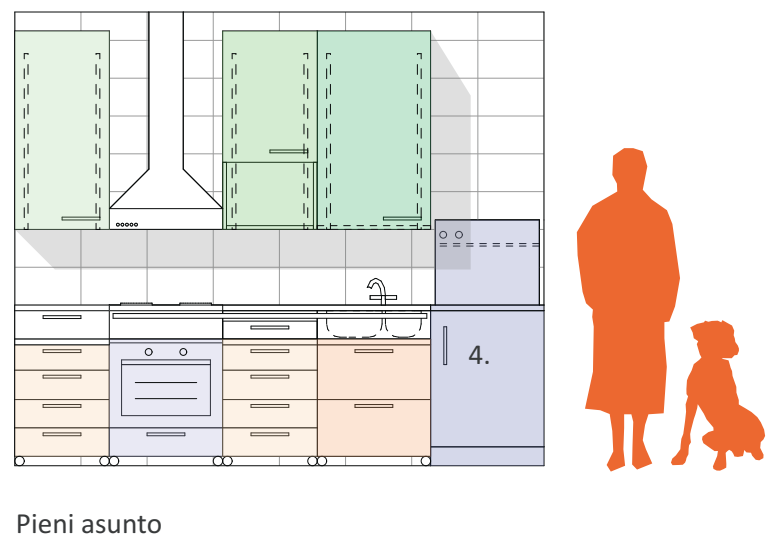
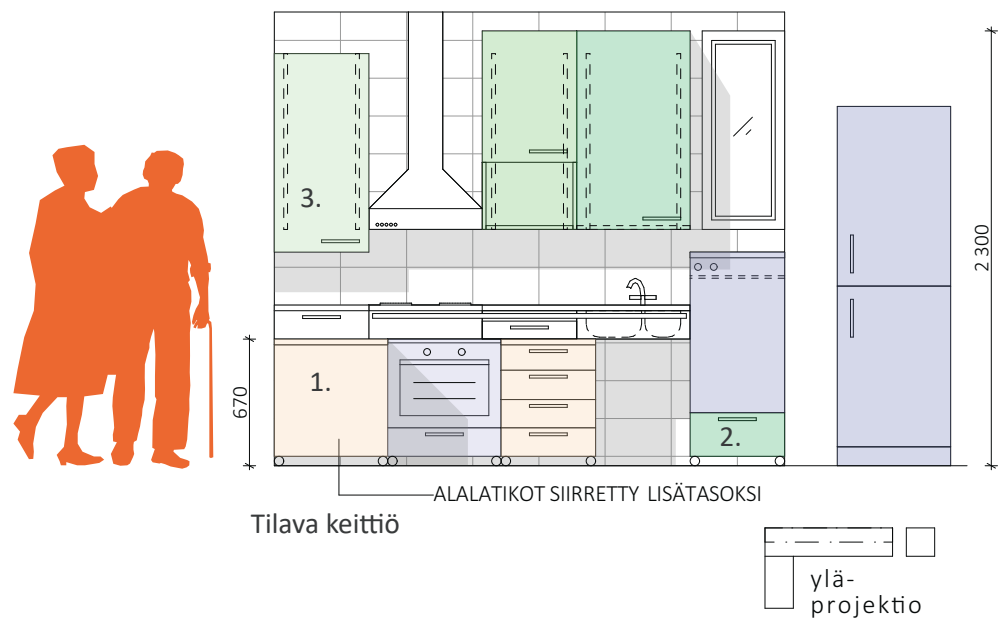
Alakaapit ovat pyörillä liikkuvia laatikostoja, joiden yläpinta on tasomateriaalia. Asukas voi siis itse liikuttaa laatikostoja ja saada lisää tasoa ja kiinteän tason alle tilaa. Pyörätuolin käyttäjän asunnossa tason alus voi olla lähes kokonaan tyhjä.

Myös kodinkoneet ovat siirrettävissä. Uuni on perusratkaisussa liedен alla, mutta alalaatikostojen sijainnista riippuen sitä voi hieman siirtää tason alla. Astianpesukone seisoo erillään ja se on varustettu erillisellä päällistasolla. Koneen korkoon voidaan vaikuttaa lisäämällä sen alle laatikko.

Jääkaappi seisoo erillisenä. Pienessä keittiössä ison astianpesukoneen tilalla on jääkaappi tai jääkaappi-pöytätiskikoneyhdistelmä. Jääkaapin ovi on luontevapaikka muistilapuille, siksi ei ole valittu kalusteeseen integroitavaa mallia.

MUUTOSMAHDOLLISUUDET

Asukkaan itse helposti tehtävä muunnelmia asunnon koon ja kalustuksen mukaan.
Kunnon huonotessa apua talonmieheltä.

1. lisää tasoa laatikostoja siirtämällä
2. kaikki mahdollinen säilytystila käytössä
3. kaappi madallettu
4. jääkaappi tason alla (mahd. kylmälaatikot) ja pöytätiskikone
Pelkkä jääkaappi tiskikoneen tilalla olisi myös mahdollinen
5. alalaatikostot siirretty pois tason alta
6. astianpesukone nostettu
7. seinäkaappeja madallettu
8. seinäkaappi kaikkein matalimmalla

PESEYTYMINEN

Kylpyhuone on suunniteltu siten, että siellä liikkuminen on helppoa myös rollaattorin kanssa. Tarkoitus on, että kylpyhuoneeseen pääsee helposti muusta asunnosta. Kylpyhuoneeseen on käynti myös makuuhuoneesta, mikä helpottaa vessassa käyntiä erityisesti yöllä. Vanhetessa liikkuminen hidastuu ja erityisesti ylös nouseminen hankaloituu. Kun kylpyhuoneessa on kaksi ovea, on siellä liikkuminen esim. rollaattorilla helpompaa, kun peruuttamisen tai pyörimisen tarve minimoidaan. Toinen ovista on liuku ovi, joten se on helppo jättää kiinni jos kylpyhuoneeseen toivotaan lisää seinäpintaa.

Kylpyhuonekaluste on suunniteltu siten, että osa siitä voidaan nostaa pystyyn, jos asukas joskus tarvitsee avustusta pytyyn molemmiin puolin. Tason nostaminen helpottaa myös nurkan siivoamista. Altaan alla on säilytystilaa, mutta laatikot on mahdollista irrottaa, jos asukas on pyörätuolissa. Sekä kiinteässä että pystyyn nousevassa tasossa on kiinteänä tanko etureunassa, mikä mahdollistaa tuen ottamisen myös ilman erillisten tukikaiteiden asentamista.

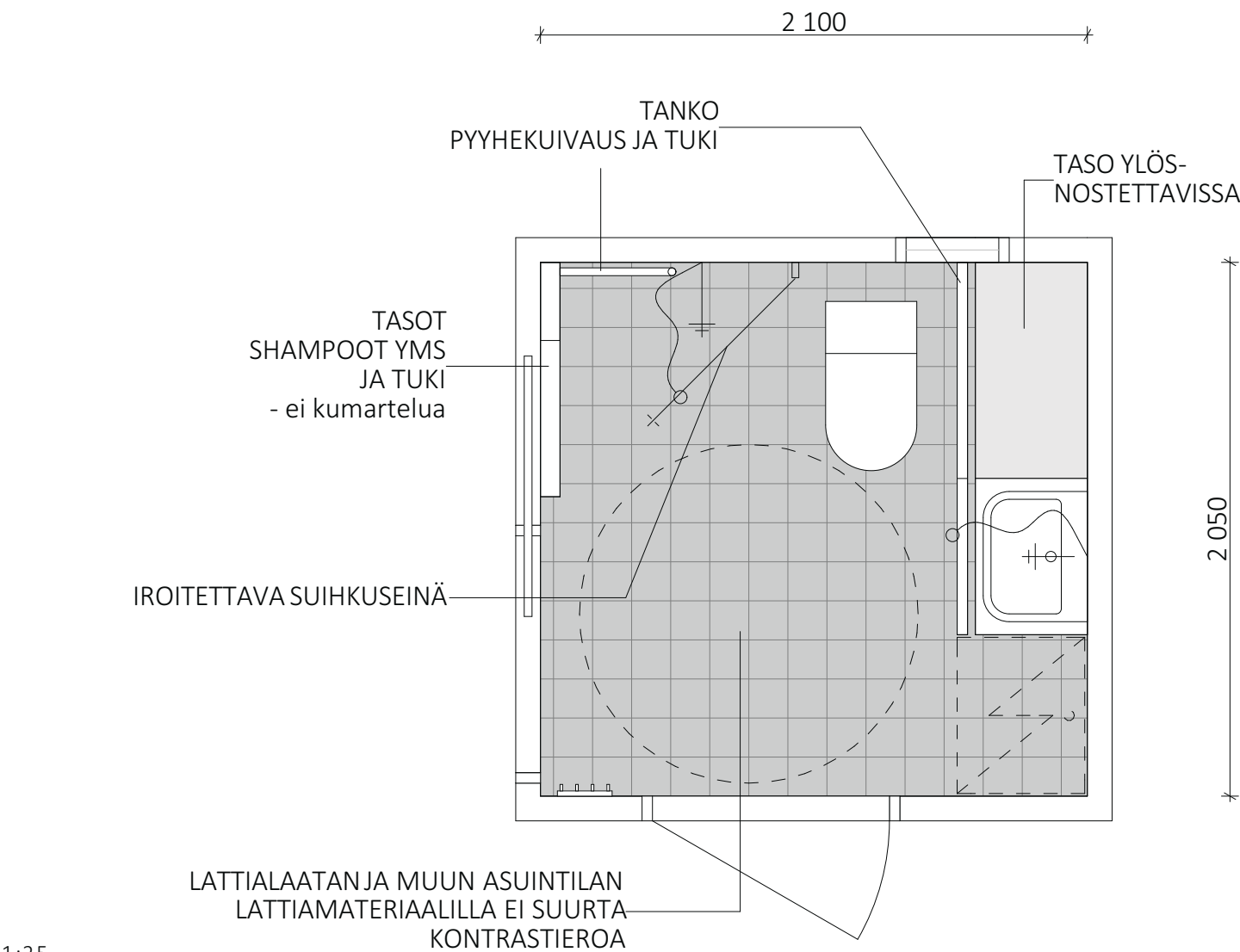
Tason sijainti pöntön vieressä sijoittaa tuen kohtaan jossa se helpottaa pytyltä nousua.

Seinäkaappi on tarpeeksi tilava kauneuden- ja hygienianhoitotuotteiden säilyttämiseen. Ovet ovat peiliä, mutta jos tavaroiden löytyminen on hankalaa, ovet on mahdollista irrottaa. Esimerkiksi tilanteessa, jossa muistisairas ahdistuu peilikuvastaan, ovet voidaan irrottaa helposti.

Olisi tarkoituksenmukaista, että kaikki kalusteet ovat irti lattiasta tai muuten suoralinjaisia siivoamisen helpottamiseksi. Tämä on käytännöllistä asukkaan itse siivotessa ja erityisen tärkeää, kun nurkkiin ja välikköihin ulottuminen hankaloituu. Saattaa myös olla, että myöhemmin siivouksen tekee kotihoito tai erillinen siivousfirma. Pesukone on mahdollista nostaa erillisille jaloille, jotta sen käyttö helpottuu, vaikka kumartuminen olisi hankalaa.

Suihku kiinnittyy seinään valmiiksi kiinnitettyyn tukeen. Tankoa voi käyttää myös esimerkiksi korin ripustamiseen, jos tarvitaan lisää säilytystilaa, tai esi-

PERUSRATKAISU

merkiksi rätien kuivattamiseen. Suihkun umpiseinälle on kiinnitetty kapeat hyllyt shampooiden ja muiden peseytymistarvikkeiden säilyttämistä varten. Hyllyt ovat sellaisilla korkeuksilla, että ainakin matalimpaan yltää pyörätuolista vaivatta. Hyllyissä on pienet reunat ja ne on kiinnitetty tukevasti seinään, jälleen niin, että niistä voi ottaa tukea pelkäämättä, että ne romahtavat.

Kylpyhuoneen rakenteet on suunniteltu siten, että seiniin voidaan myöhemmin kiinnittää tukikaiteita seinärakennetta rikkomatta. Lisätukikaiteita tullaan luultavimmin tarvitsemaan ovien läheisyyteen ja suihkuun on mahdollista kiinnittää suihkutuoli. Kiinteät kalusteet on kiinnitettävä siten, että niihin voi tukeutua koko painollaan.

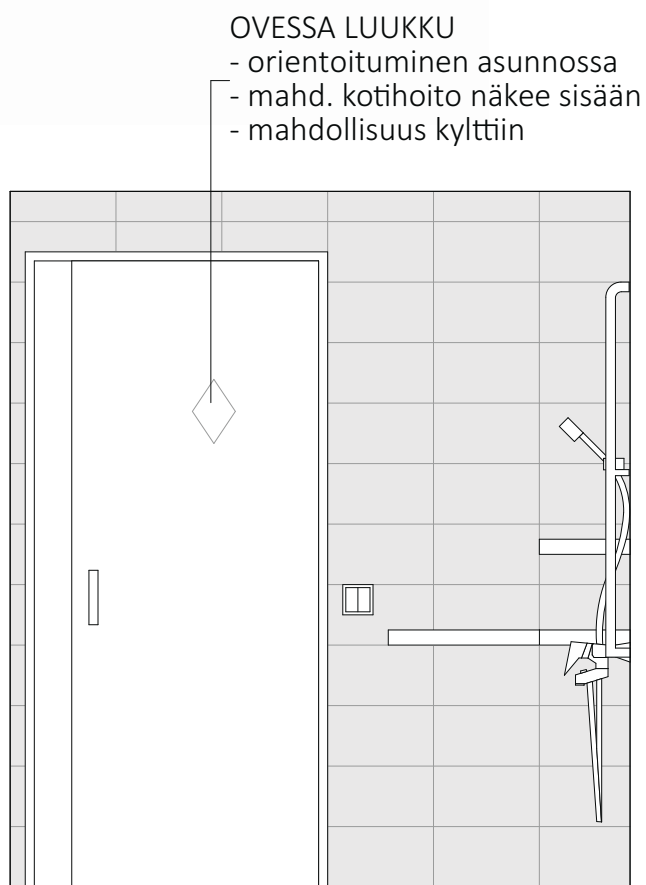
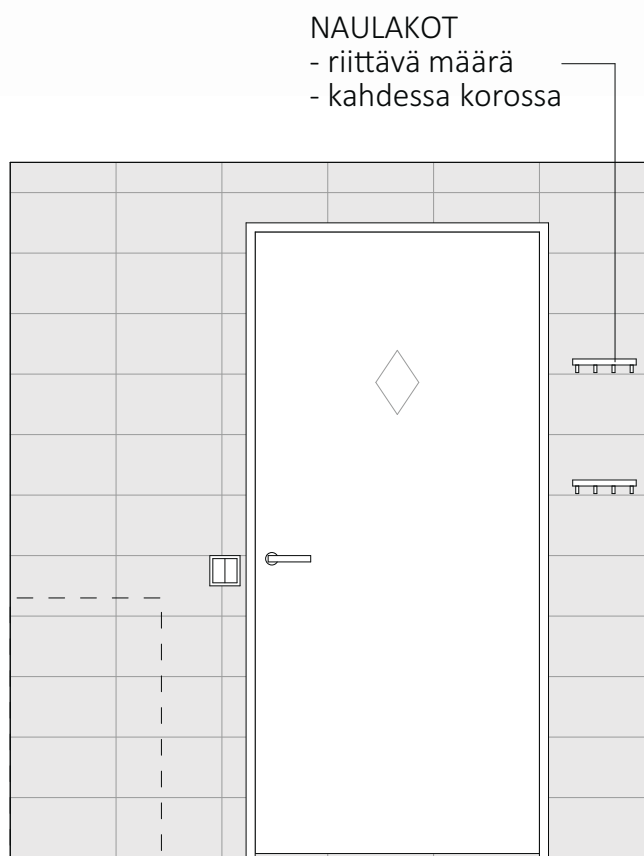
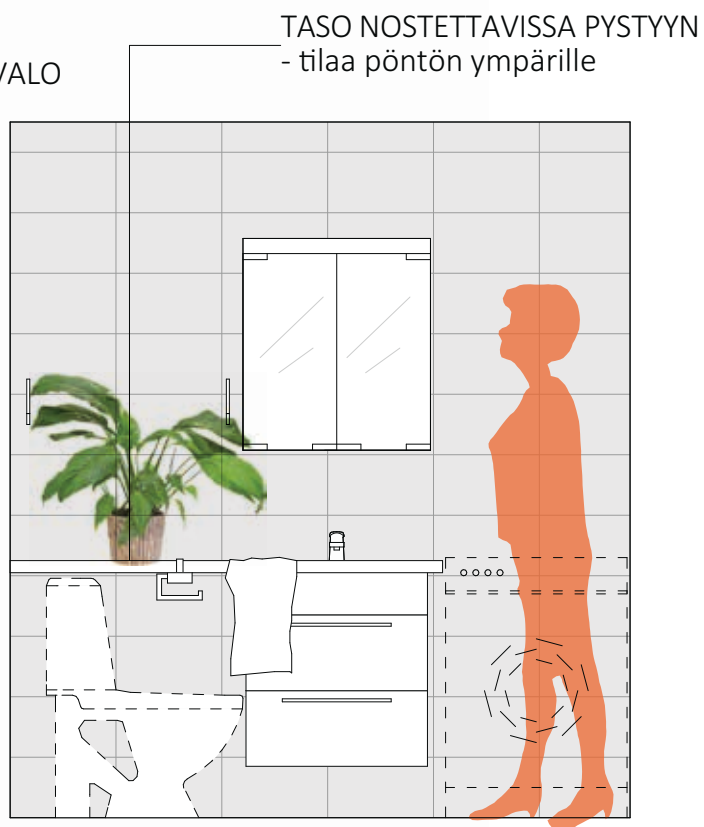
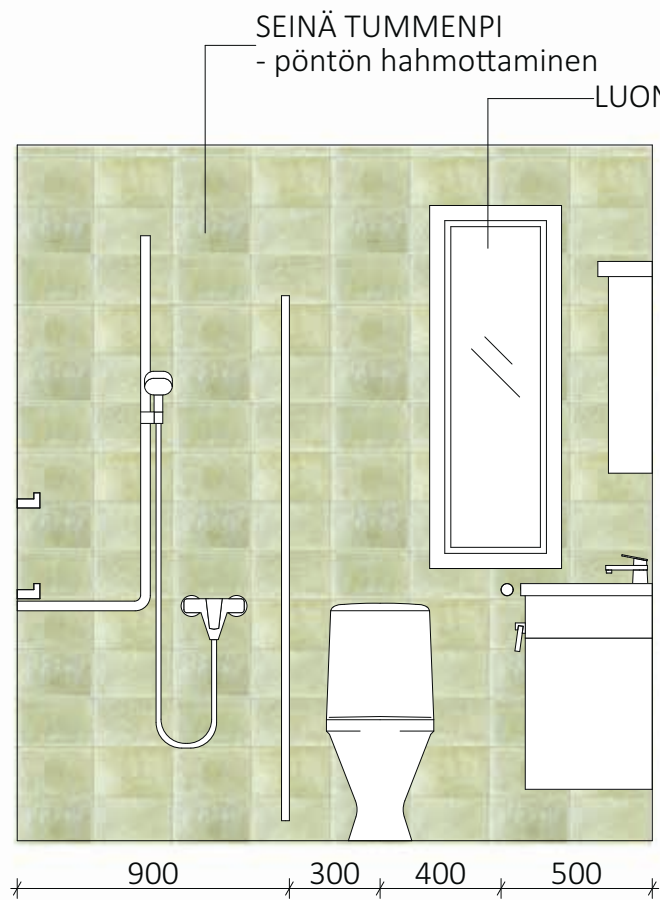
Lattiakaivon paikka ei ole suoraan jalkojen alla seistessä tai suihkutuolissa istuessa.

Kylpyhuoneisiin on esitetty 500 mm syvät pesukoneet, jolloin ne jatkavat lavuaaritaso linjaa. On kuitenkin mahdollista asentaa myös ihan täysikokoinen pesukone ja myös kuivausrumpu. Ajatukseni pienen koneen takana

on se, että tässä asiassa teknologia ei luultavasti ainakaan kasvata laitteiden kokoa, ja luultavasti koneet, jotka sekä pesevät että kuivaavat, tulevat yleistymään.

Jotta pönttö olisi mahdollista hahmottaa helposti myös huononäköisille ja dementian vuoksi hahmotusvaikeuksista kärsiville, pöntön takana oleva seinä ja lattia ovat sävyltään sellaisia, että pönttö erottuu helposti. Lattiamateriaali ei saa olla liukas tai se on jälkikäteen siveltyävä liukkaudenestoaineella. Lattia on sävyltään samankaltainen kuin muualla asunnossa, jottei erotus aiheuta hämmennystä, jos asukkaalla on hahmotushankaluuksia.

PERUSRATKAISU

1:25

MUUTOSMAHDOLLISUUDET

Kylpyhuoneen muutoksiin tarvitaan pääasiassa talonmiehen tai remonttimiehen apua.

- 1. pystyyn nostettava tukikaide, mahd. kohottautumisteline
- 2. tukikahvoja ja -tankoja asennettu

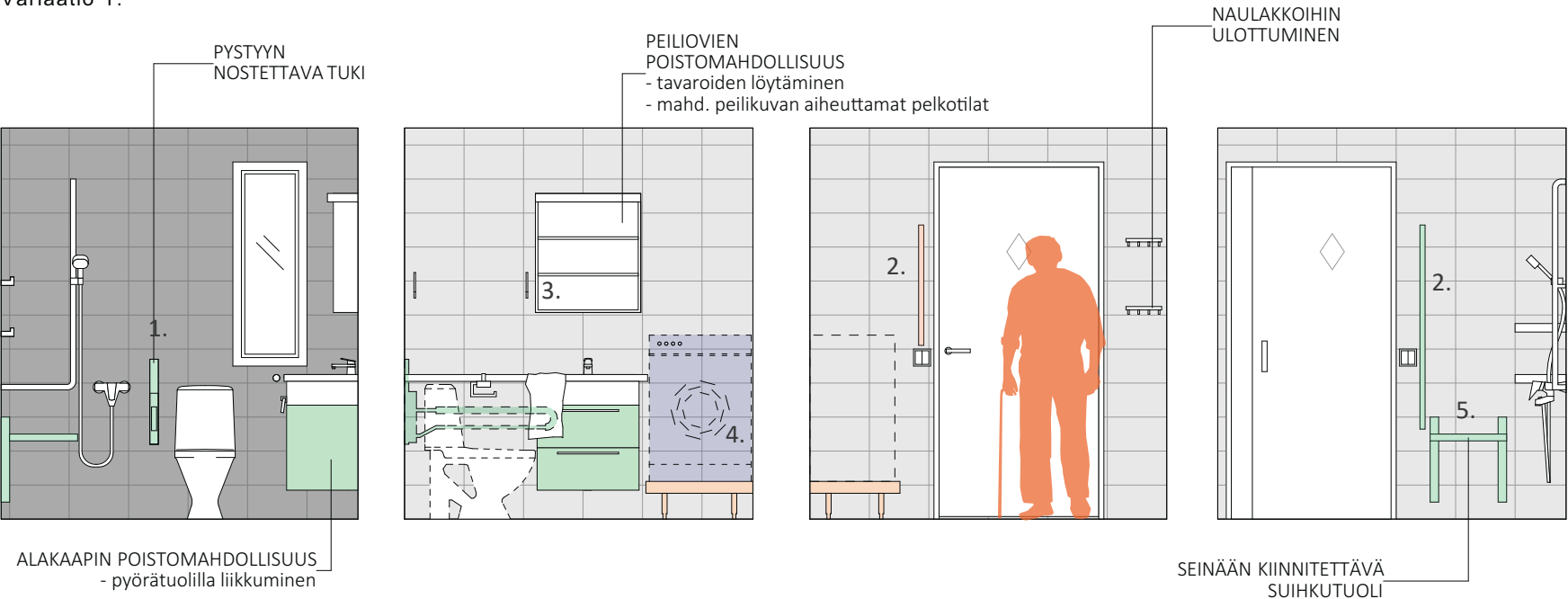
- 3. kaapin ovet poistettu
- 4. mahdollisuus nostaa pesukone
- 5. suihkuun asennettu suihkutuoli
- 6. tasoa nostettu ylös
- 7. altaan alakaapin poisto

Aukkaan helposti itse muokattavissa

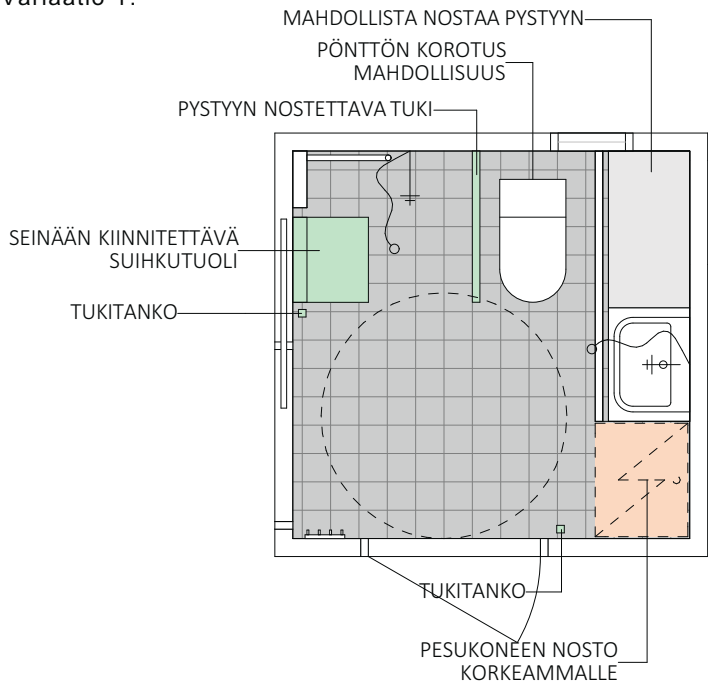
Muokkaamiseen kaivataan mahdollisesti talonmiehen tai omaisen apua

Kodinkoneita, muutoksiin tarvitaan mahdollisesti apua.

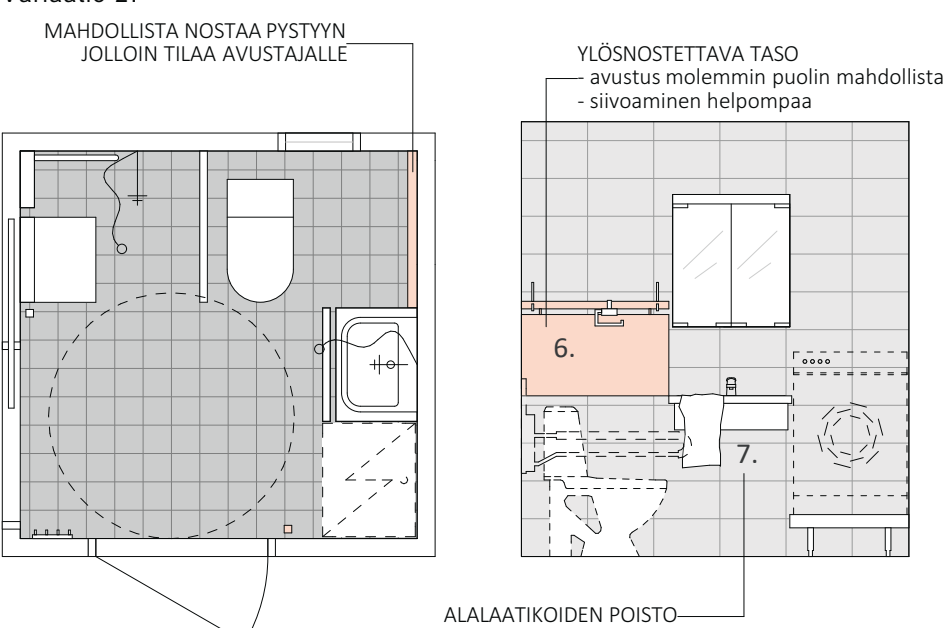
Variaatio 1:

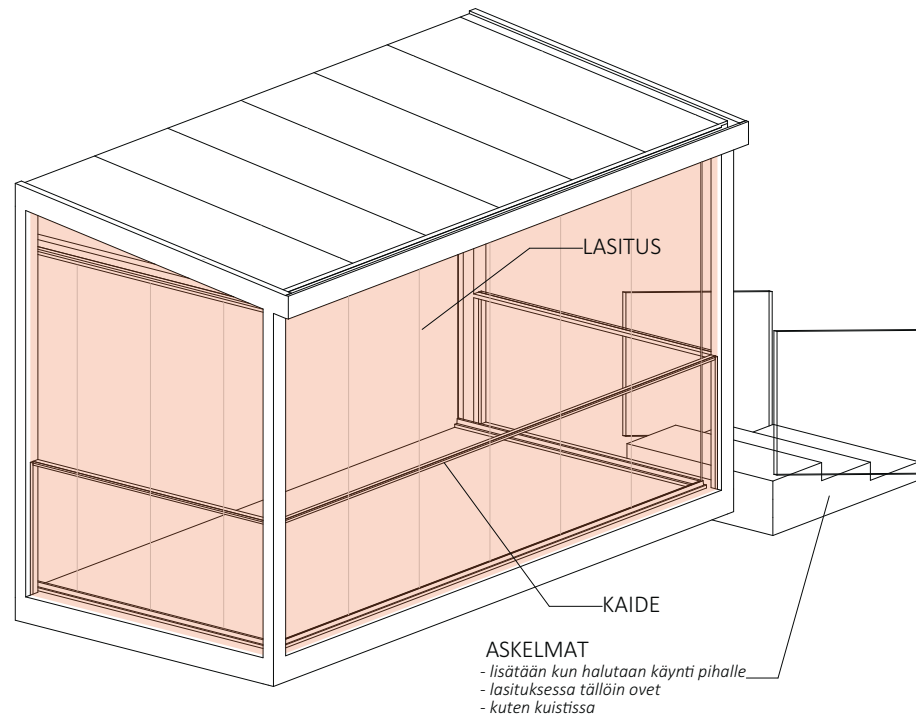
Variaatio 1:

Variaatio 2:

ULKOTILAYKSIKÖT

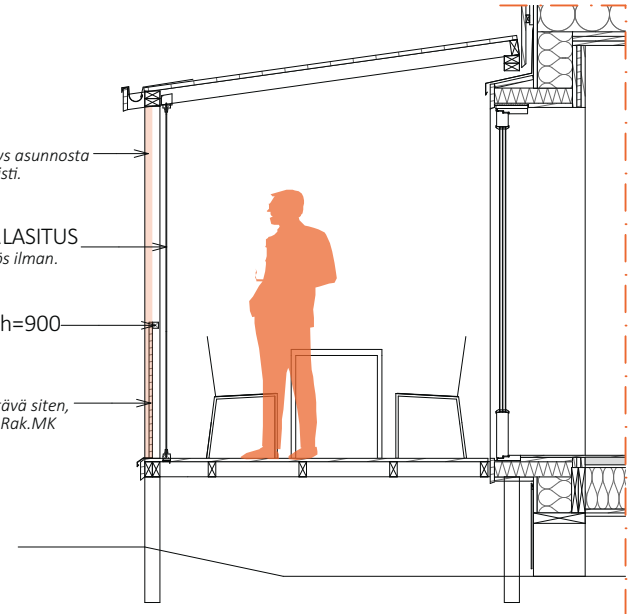
1:50

PERSONOINTI
Huolehdittava, että näkyvyys asunnosta pihalle ei heikkene radikaalisti.

KOKOKORKEA AVATTAVALASITUS
Terassi mahdollista järjestää myös ilman.

KÄSIJOHDE h=900

KAIDE
Kaide on järjestettävä siten, että noudatetaan Rak.MK

PERSONOINTI

Mahdollista käyttää taidetta.
Ajatus että kuistit ja terassit yksilöllisiä.
Vähintäänkin kaiteet, mutta mahdollista luoda myös kokokorkeita osia esim. rimoituksia tai ristikoita.

Asuntoon kuuluvien ulkotilojen on tarkoitus olla askel asunnon ja ulkomaailman välissä. Jokaisen asuntoon kuuluu kaksi ulkotilaa, terassi ja kuisti. Ulkotilat sijoitetaan eri puolille rakennusta, jotta niihin paistaisi esimerkiksi aurinko eri vuorokauden aikoihin. Periaatteessa olisi mahdollista juoda aamukahvi ja lukea iltapäivällä kirjaa valoisassa. Ulkotilojen on tarkoitus olla myös luonteeltaan erilaiset. Terassi on yksityinen ja suojaisa, kuisti julkinen ja eloisa. Molemmat ovat avoimia, jotta yhteys ympäröivään elämään ei katkeaisi.

Lapinjärvellä oli toive taiteen käytöstä kaikkialla suunnitelmassa. Ajatuksena on, että taide tekisi ulkotiloista yksilöllisiä. Yksiköiden rakenne on sellainen, että kaiteet on mahdollista ottaa osaksi taidetta. Vähintään on toteutettava kaikki rakennusnormit täyttävä kaide, mutta on mahdollista tehdä myös täyskorkeita osia, kuten rimoituksia. On kuitenkin huolehdittava, että näkymä asunnosta ulos ei heikkene liikaa.

Taiteen sijaista voidaan käyttää erilaisia kaiteita. Ajatuksena olisi kuitenkin, että kaiteet tekevät rakennuksista persoonallisia. Oma talonsa on helppo löytää, kun sen kaiteet ovat tietyntyyppiset. Tämä on myös tyypillistä alueen perinteisissä puutaloissa.

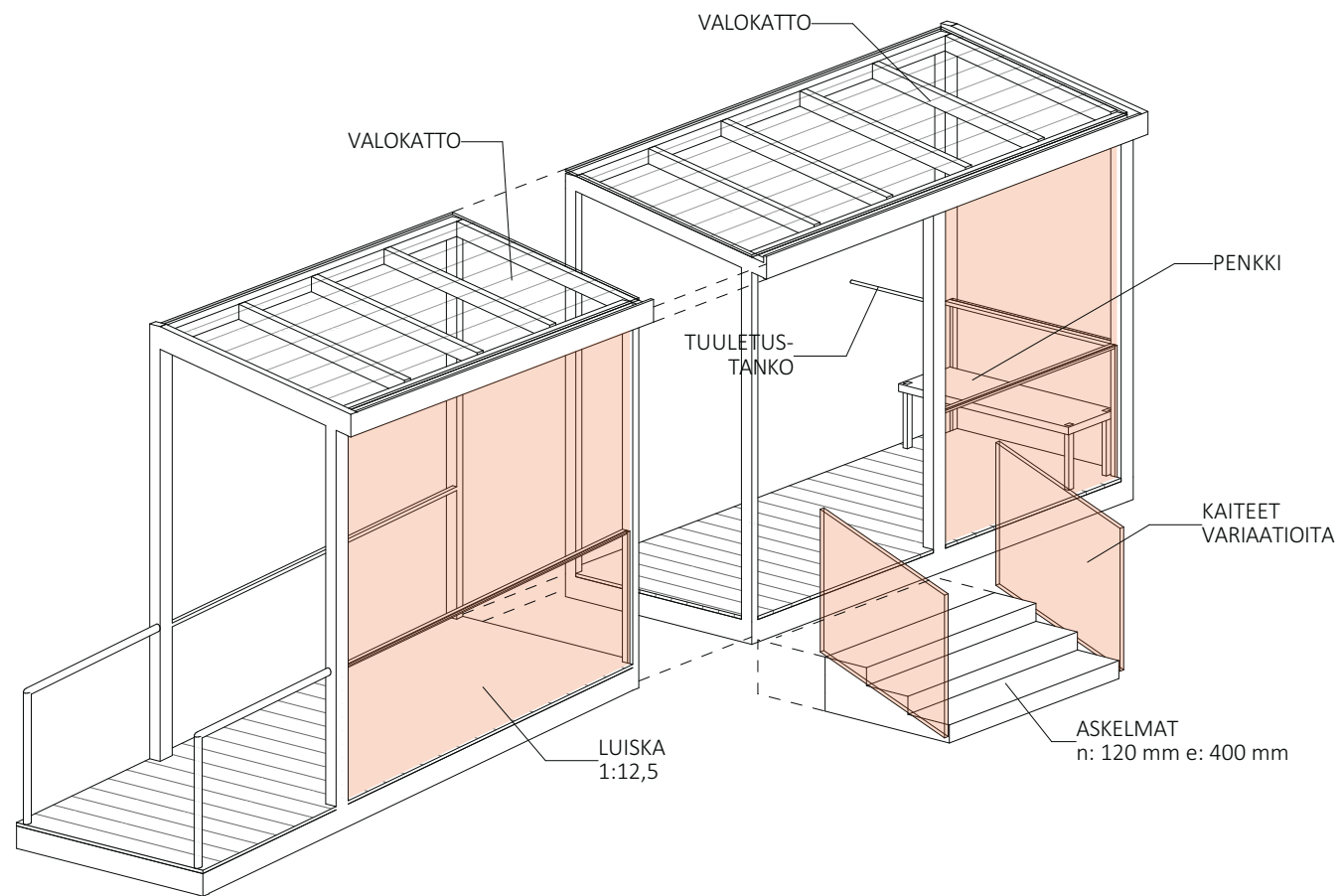
Molempiin ulkotilayksiköihin on mahdollista liittää portaat tai useampiakin ja kuistiin myös luiska, tämä tehdään tapauskohtaisesti rakennuksen sijoittelusta riippuen.

TERASSI

Terassi on vain oleskeluun tarkoitettu ulkotila. Se on lasitettu, jotta sen käyttö olisi mahdollista myös viileämpinä vuodenaikoina, mahdollisesti jopa talvella. Terassin tarkoituksen on lisätä harrastus- ja ulkoilumahdollisuuksia myös silloin, kun ulkona käynti on hankalaa tai pelottavaa.

Lasitus on kauttaaltaan avettava, ja umpinainen katto tuo varjoa, jottei kesällä kuumuus nouse tukalaksi. Vanhukset toivovat viileätä ja kärsivät kuumasta. Liiallinen kuumuus tuli myös esiin Unelmatiimin 2017–18 tapaamisessa. Terassiin on mahdollista liittää portaat ja siten yhteys omalle pihalle.

Pihapiirin yhteydessä terassi on yksityiselle pihalle päin; sen onkin tarkoitus olla hieman suojassa yhteispihan tapahtumista. Sieltä voi kuitenkin seurata esimerkiksi pihan lintujen elämää.

1:50

KUISTI

Kuisti on asunnon sisäänkäynti ja julkisempi ulkotila. Ajatus on, että kuistilla on tilaa oleskeluun ja että siellä oleskellessa on mahdollista osallistua elämään asunnon ulkopuolella esimerkiksi naapureita tervehtimällä tai kadun liikennettä seuraamalla. Pihapiirin yhteydessä kuistit avautuvat korttelin yhteiselle pihalle, jolloin asukas voi etäältä katsella pihan toimintaa ja mahdollisesti myös itse kiinnostua ja lähteä mukaan.

Tavoitteena olisi, että asunnosta poistumisen kynnys olisi mahdollisimman pieni ja ulkopuolisen elämän näkeminen ja seuraaminen kannustaisi itse liikumaan ja osallistumaan. Kuisti toimisi välivyöhykkeenä yksityisen kodin ja julkisen maailman välillä. Tällä olisi tarkoitus vähentää vanhusten yksinäisyyttä ja eristäytymistä.

Kuisti on tilava ja katettu, jolloin hitaastikin avaimet löytävä asukas tai kuistilla oleva pyörätuoli tai rollaattori eivät kastu. Katto on lasikate, jottei sisäänkäynti pimene. Kuistiin kuuluu tuuletustanko, joka on mahdollista taittaa pois, jos se on tiellä ja penkki jonka voi myös ottaa pois halutessaan. Asukkaan on mahdollista muuttaa penkin paikkaa kahteen eri suuntaan sen

mukaan minne toivoo sillä istuessaan katsojansa. Penkki on myös mahdollista poistaa kokonaan esimerkiksi ulkopyörätuolin säilytystilan saamiseksi. Muutokset ovat kevyitä ja asukkaan itse tehtävissä tai jos asukas jo hyvin huonokuntoinen esimerkiksi omaisten tai kotihoidon.

Kuistiin liitetään sekä portaat että luiska. Luiska suunnitellaan ja sen pituus määräytyy tapauskohtaisesti rakennuspaikan mukaan. Sama pätee portaiden lukumäärään. Portaat on sijoitettu siten, että ne ohjaavat suoraan ulko-ovelle. Näin sisäänkäynti on mahdollisimman helppo havaita ja kulkuyhteys on suora. Oven havaittuaan ei tarvitse lähteä etsimään portaitten alkupäätä. Tämä auttaa erityisesti muistivaikeuksista ja hahmotusongelmista kärsivien ihmisten orientoitumista.

TYYPPIKORTTELIT

Omakotitalon imagoon kuuluu oma piha. Monille tässä tyypissä asuville se on luultavasti tärkeä osa asumista. Puutarhanhoito on mieleinen harrastus ja moni on huolissaan, ettei siihen ikääntyessä enää pystyisi. Piha ja puutarhanhoito tulivat useasti esiin pitämässämme työpajassa.

Sisätilat ovat hyvin tiiviitä, joten käytön ja oleskelun laajeneminen ulos on tärkeää. Pihan olisi tarkoitus kannustaa harrastamiseen ja ajan viettämiseen ja edistää sosiaalisten kontaktien muodostumista. Pihan tulisi olla käytettävissä mahdollisimman pitkään elämässä. Tätä voidaan edistää esimerkiksi asentamalla istutuslaatikot seisomakorkeudelle sekä valitsemalla helppo-käyttöisiä kalusteita.

Piha on välietappi ennen katuja, turvallinen vyöhyke asunnosta ulos liikkumiseen. Pohdin pihan ja kadun rajaa ja sitä, miten julkisuusaste vaihtuu pikkujalaa sisältä kadulle. Ensiksi on kuisti sitten piha ja vasta lopuksi katu. Koin että yksityinen piha ja katu tarvitsevat rajan. Tarkastelin Lapinjärveä tällä hetkellä ja useimmissa tilanteissa raja on hoidettu niinkin yksinkertaisesti kuin rakentamalla aita ja portti. Rakennetun sijasta aita voi tietysti olla myös kasvillisuutta.

Kuten vanha laulu sanoo: ”Mistäs tunsit meidän portin?” (Tuu tuu tupakkarulla, trad.). Lähdin pohtimaan ajatusta meidän portista ja ajattelin, että tämä voisi olla osa koko alueen orientoitumista ja oman kodin tunnistamista. Kun löytää omalle portilleen, löytää kotiin. Aidat ja portit ohjaavat kulkijaa, myös esimerkiksi muistisairasta, joka ei muuten hahmota missä liikkuu. Tarkoituksena ei ollut kuitenkaan eristää. Aidat eivät ole turhan korkeita vaan niiden yli on mahdollista nähdä.

Aitoja Lapinjärvellä

Aitoja Lapinjärvellä

Suunnittelin kaksi erilaista tyyppikorttelimallia: pihapiirin ja raitin. Pihapiirin koen varsinaiseksi ja toimivimmaksi ratkaisuksi. Se oli myös Unelmatiimi 2017–18 -ryhmän mielestä ehdottomasti suositeltavampi. Siinä on kiinnitetty huomiota yhteisöllisyyteen ja sosiaalisuuteen. Raitti edustaa yksityisempää itsenäistä tonttimallia, joka on sovellettavissa myös vain yhtä rakennusta rakennettaessa.

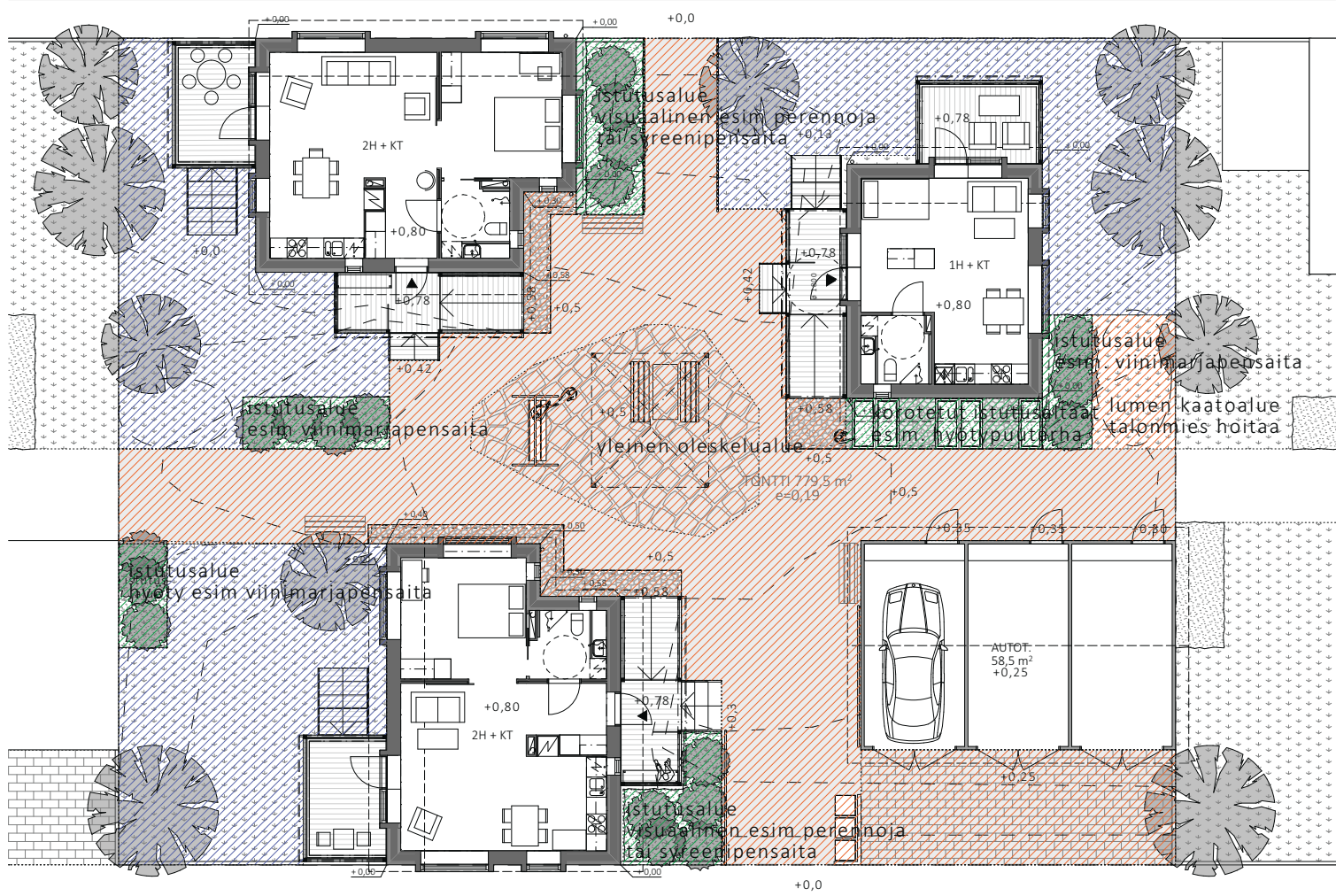
PIHAPIIRI

Korttelin on tarkoitus luoda keskelleen asukkaiden yhteinen piha, jonka mahdollisuudet ja toiminta houkuttelevat asukkaita toimimaan yhdessä tai ainakin seuraamaan tapahtumia etäältä. Asuntojen sisäänkäynnit avautuvat tälle yhteiselle pihalle, ja toivottavasti asukkaat voivat näin kohdata liikkueensa ulkona. Kuistilta voi myös huikata tervehdyksen ohi kulkevalle naapurille. Parhaimmillaan piha on osa asukkaan elämää, paikka jossa viettää aikaa ja harrastaa. Vähimmillään se tuo näköyhteyden kautta kosketuksen ulkomaailmaan.

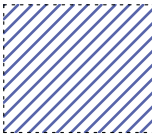
Yhteiselle pihalle luodaan toimintaa, joka on kaikkien tavoitettavissa, kuten istuskeluryhmiä ja korotettuja istutusaltoja. Yhteispiha on taloyhtiön hoitama, ja tarkoitus olisi että se olisi helposti käytettävissä, vaikkei omaa pihaa enää jaksaisikaan hoitaa. Kortteleita ketjutettaessa on mahdollisuus jakaa erilaisia yhteisiä pihatoimintoja eri pihaille. Esimerkiksi yhdellä pihalla grillikatos, viereisellä keinu. Pihoilta on mahdollisuus liikkua toiselle ja niin tavata myös naapuripihan asukkaita.

Puolijulkisen yhteispihan lisäksi kaikilla asunnoilla on pieni yksityinen oma piha. Yksityisiä pihvoja on pyritty hieman suojaamaan yhteispihalta kasvillisuudella muttei täysin sulkemaan. Tämän pihan asukas voi järjestää juuri niin kuin itse toivoo. Ajatus on kuitenkin, että jos tulee aika, jolloin asukas ei itse pysty pihaansa hoitamaan, pihalla on tietyt puut ja istutukset, jotka taloyhtiö tai mahdollisesti joku toinen innokas asukas hoitaa. Silloin mikään osa pihapiiriä ei jää täysin käyttämättä ja hoitamatta.

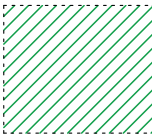

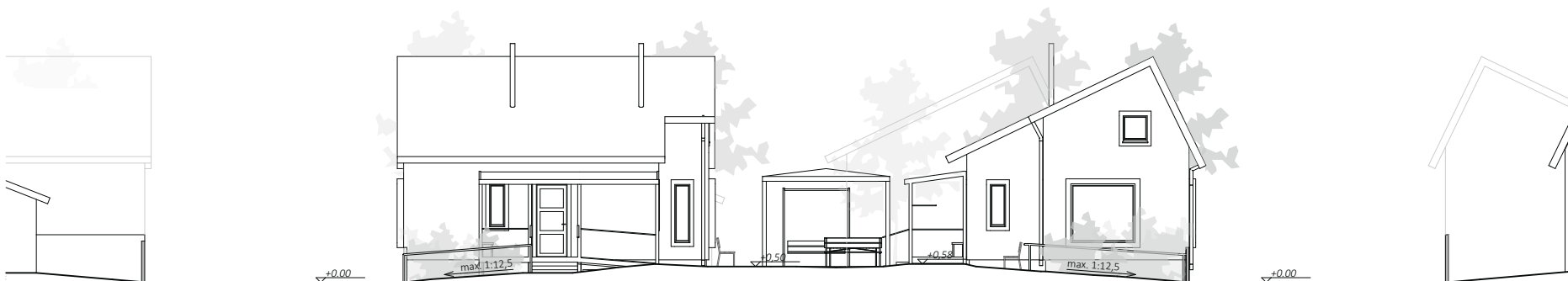
muutaman korttelin yhteisiä pihavälineitä:
 tamppaus
 kuivatus
 lipputanko
 grilli

 YKSITYINEN PIHA-ALUE
 asukas hoitaa ja vain kyseisen asukkaan käytössä
 asukkaan ollessa kykenemätön ylläpitämään:
 voidaan siirtää jonkun toisen asukkaan hoidettavaksi
 tai talonmies hoitaa (nurmikko, hedelmäpuut) ja kaikkien käytettävissä

 JULKINEN PIHA-ALUE
 talonmies hoitaa
 kaikkien käytettävissä

 JULKINEN ISTUTUSALUE
 talonmies hoitaa tai mahdollisesti innokkaat asukkaat
 kaikkien käytettävissä

1:200

1:200

Yhteispiha on korotettu maastonmuokkauksella katutasosta siten, että käynti asuntoihin on pihalta esteetön, eikä tarvita huomattavan pitkiä luiskia. Pihalle on myös pyritty laittamaan kaiteita helpottamaan liikkumista. Pintamateriaali on tasaista, jotta myös rollaattorin käyttäjän on helppo liikkua.

Autoliikenne on koottu yhdelle puolelle korttelia, mikä mahdollistaa kahden korttelikokonaisuuden väliin täysin autottoman kulkureitin. Paikoitus on ajateltu autotalleihin piiloon. Jos asukkaalla ei ole autoa tai hän ei enää ole ajokuntoinen, on autotallia mahdollista käyttää myös esimerkiksi varastona tai vaikka verstaana.

RAITTI

Jotta tyyppitalo olisi yleismaailmallinen ja sovellettavissa moniin tilanteisiin, rakennukset on myös mahdollista rakentaa itsenäisesti. Esimerkkinä on kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa jokaisella talolla on oma tontti ja pysäköinti omalla tontilla. Rakennukset ovat riippumattomia toisistaan eli on siis myös mahdollista rakentaa vain yksi talo omalle tontilleen.

Toisessa vaihtoehdossa, rivissä omien pihojensa keskellä seisovilla taloilla on yhteinen autotalli, jolloin saadaan autotallin hyödyt käyttöön myös ilman yhteiskorttelia. Raittimainen asettelu myös helpottaa aluesuunnittelua, koska tämä malli vaatii vähemmän tilaa kuin pihapiiri.

NYKYTILANNE

Lapinjärvi on hyvin viehättävä 2800 asukkaan pieni kunta Itä-Uudellamaalla. Nykytilassaan keskusta on tiivis ja melko aktiivinen. Keskustassa järjestetään vuosittain kylän yhteisiä tapahtumia, ja palvelut keskittyvätkin muutaman keskustakorttelin välille. Kaikki keskustan ja tarkastelualueen toiminnot mahduvat puolen kilometrin säteelle toisistaan. Etäisyydet eivät siis ole pitkiä. Kuten on ehkä tyypillistä, autoliikenteellä ja parkkipaikoilla on hallitseva asema. Tästä huolimatta keskustassa on myös vain kävelyliikenteeseen varattuja reittejä sekä avara puistoalue.

Vaikka itse keskusta on tiivis, Lapinjärven alueella on etäämmällä paljon pieniä kyliä. Monilla näiden kylien asukkailla, erityisesti iäkkäillä, on toiveissa muuttaa lähemmäs keskustaa ja palveluita (Salonen 2017). Järjestämässämme työpajassa ilmeni myös, että kylän asukkaat pitävät kyläkeskustastaan ja viihtyvät siellä.

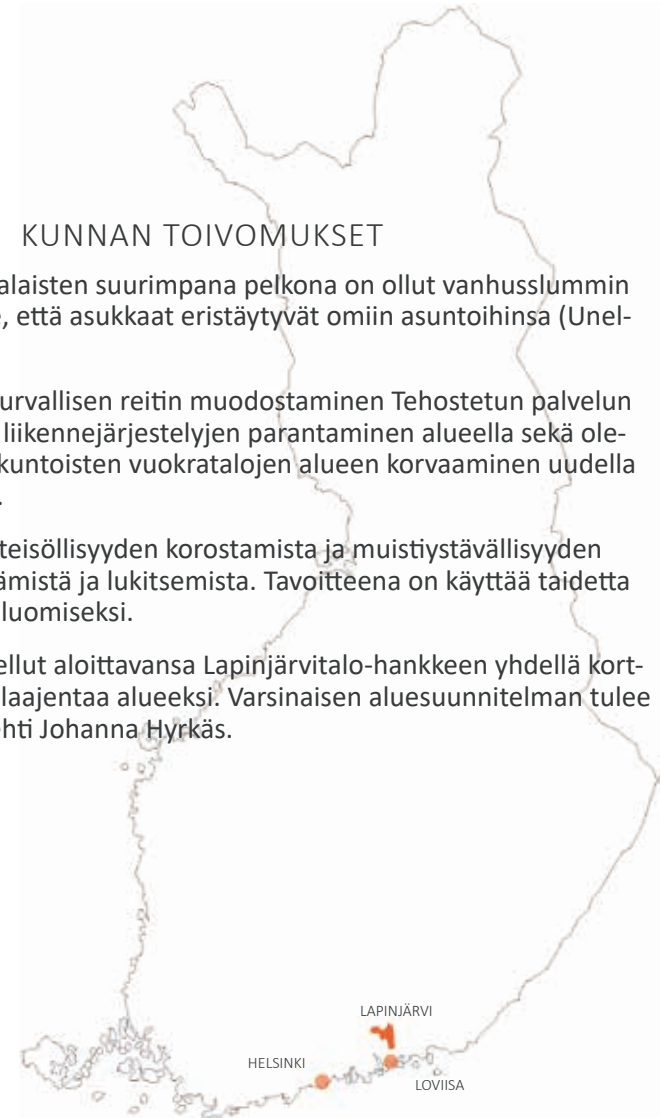
KUNNAN TOIVOMUKSET

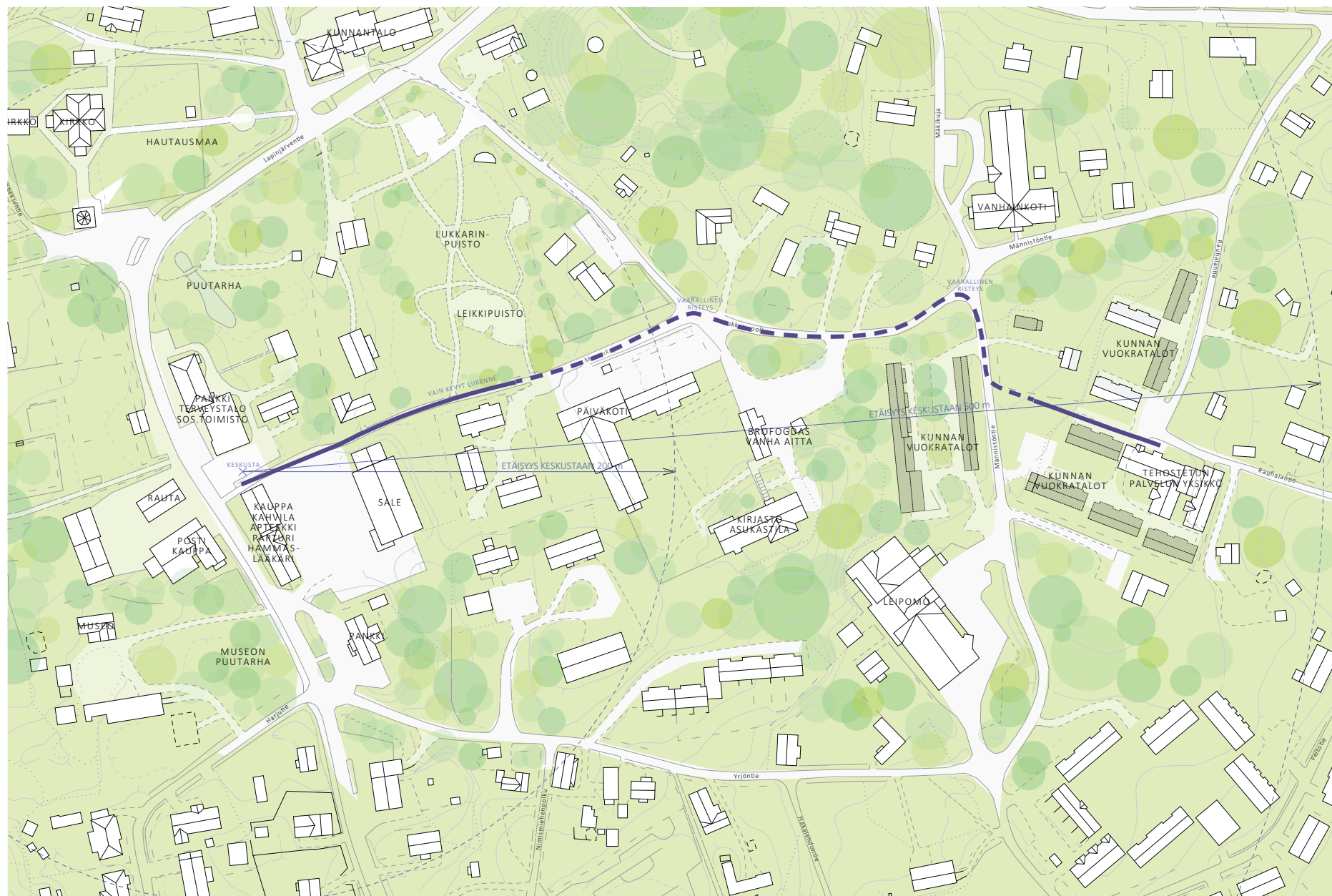
Alueen kannalta kuntalaisten suurimpana pelkona on ollut vanhuslummin muodostuminen ja se, että asukkaat eristäytyvät omiin asuntoihinsa (Unelmatiimi 2017–18).

Kunnan toiveissa on turvallisen reitin muodostaminen Tehostetun palvelun yksiköstä keskustaan, liikennejärjestelyjen parantaminen alueella sekä olemassa olevien huonokuntoisten vuokratalojen alueen korvaaminen uudella ja viihtyisällä alueella.

Tärkeänä pidetään yhteisöllisyyden korostamista ja muistiystävällisyyden tukemista ilman eristämistä ja lukitsemista. Tavoitteena on käyttää taidetta muistiystävällisyyden luomiseksi.

Lapinjärvi on suunnitellut aloittavansa Lapinjärvitalo-hankkeen yhdellä korttelilla ja myöhemmin laajentaa alueeksi. Varsinaisen aluesuunnitelman tulee tekemään aluearkkitehti Johanna Hyrkäs.

55

HUOMIOITA ALUEEN YKSITYISKOHDISTA

Mieltymysasioissa on otettu huomioon asukastyöpajassa esiin tulleita kommentteja kylän miellyttävimmistä ja epämiellyttävimmistä paikoista.

Olemassa olevat vuokratalot

- vanhuksia
- palvelutalon päivätoiminnan asiakkaita
- kotihoidon asiakkaita
- rakennukset huonokuntoisia
- tarkoituksena purkaa osa
- rivitalojen välissä hienoa puustoa

Nykyinen reitti

palvelutalolta ja vuokra-asunnoista keskustaan ja palveluihin

- isolta osin autotiellä
- muutama vaaralliseksi koettu risteys
- Lukkarinpolkua ajaa isojakin autoja (päiväkodin huoltoliikenne)
- autoliikenteen ja -reittien hankaluus

Lukkarinpuisto

- perusparannus käynnissä, tulossa hieno
- leikki- ja kuntopuisto
- esiintymislava

Päiväkoti

- iso parkkipaikka, huoltoajo
- lasten haku-aikaan useita autoja, muuten tyhjillään

Kirjasto

- mäellä hieman sivussa
- kylän yhteinen työtila hieno ja pidetty paikka, esimerkiksi kerhotoimintaa
- työtilaan liikkuminen päiväkodin pihan läpi

Brofogdas ja vanha aitta

- kylän vanhimpia rakennuksia, arvokkaita
- veteraanien ja kotiseutuyhdistyksen kokoontumis- ja näyttelytilat
- kunnan omistuksessa

Tehostetun palvelun yksikkö (TePa)

- asukkaiden ja hoidon lisäksi päivätoimintaa
- alueen vanhukset kokoontuvat esimerkiksi syömään
- kotihoidon toimisto ja sosiaalityöt

Vanhainkoti

- tulevaisuuden käyttö vielä epäselvä
- asukkaat eivät liiku enää juuri lainkaan itseksensä
- henkilökunta/ruoka liikkuu joskus TePan välillä

Puutarha

on yksityinen mutta kyläläiset pitävät kauniina

Museo

ja sen puutarha kylälaisten pitämä

ALUESUUNNITELMA

Lähdin luomaan aluesuunnitelmaa TePan ja keskustan välisen reitin ympärille. Pidin tärkeimpänä saada reitti koko kylän läpi. Reitin tulisi olla suoraviivainen ja helposti hahmotettavissa.

Ohjausryhmän kokouksessa toivottiin usein tyyppikorttelin suorakulmaisuudesta poikkeamista, mikä onkin ollut koko alueen suunnitelmissa minulla mukana alusta asti. Lapinjärven keskusta-alueen rakennusten sijoittelu ja tieverkosto on melko orgaaninen. Pyrin jatkamaan uudella alueella samantyyppistä muotoa.

Hankalimpia kohtia alueella ovat Mosankujan autoliikenne ja päiväkodin parkkipaikka. Kävelyreitti ei saisi levitä käsiin tai katketa, mutta päiväkodin ajoittain raskaskin huoltoliikenne pitäisi kuitenkin saada toimimaan. Kuntalaiset pitivät myös Mosankujan risteystä epämiellyttävänä. Päädyin lopulta siirtämään tielinjaa ja luomaan asuntotonttikaistaleen päiväkotia vastapäätä.

Reittiä pohtiessani mietin, miten reitti palvelisi alueen kaikkia asukkaita, ei vain TePan käyttäjiä. Päädyin ajatukseen, ettei yksi reitti toimi vaan on luotava verkosto, joka palvelee koko keskusta-aluetta. Pohdin myös ajatusta ”kaikki tiet vievät kotiin”. Sitä en päätenyt käyttämään aivan sellaisenaan, vaan kehitelin sitä kohti ajatusta useammista reiteistä kotiin. Silloin eksyessäänkin on mahdollisuus päästä takaisin oikealle reitille joutumatta palaamaan ihan hirveästi takaisinpäin.

RAKEISUUS JA LIITTYMINEN OLEMASSA OLEVAAN

Suunnitelmassa on pyritty jatkamaan Lapinjärven orgaanista rakeisuutta. Alueella on sovellettu molempia tyyppikortteleita, kuitenkin ensisijaisesti pihapiiriä. Rakennusten sijoittelussa on pyritty huomioimaan pihapiiri-korttelityypin mukaisesti pieniä yksityisempiä piha-alueita. Toisiinsa liittyvät korttelit luovat yhdessä suurempia yhteisiä pihoja. Nämä pihat on ajateltu kunnan hoidettaviksi.

TePan läheisyydessä korttelit ovat suurempia ja liittyvät jo olemassa oleviin rakennuksiin. Entinen yksityistalo Männistötien varressa olevalla tontilla pi-

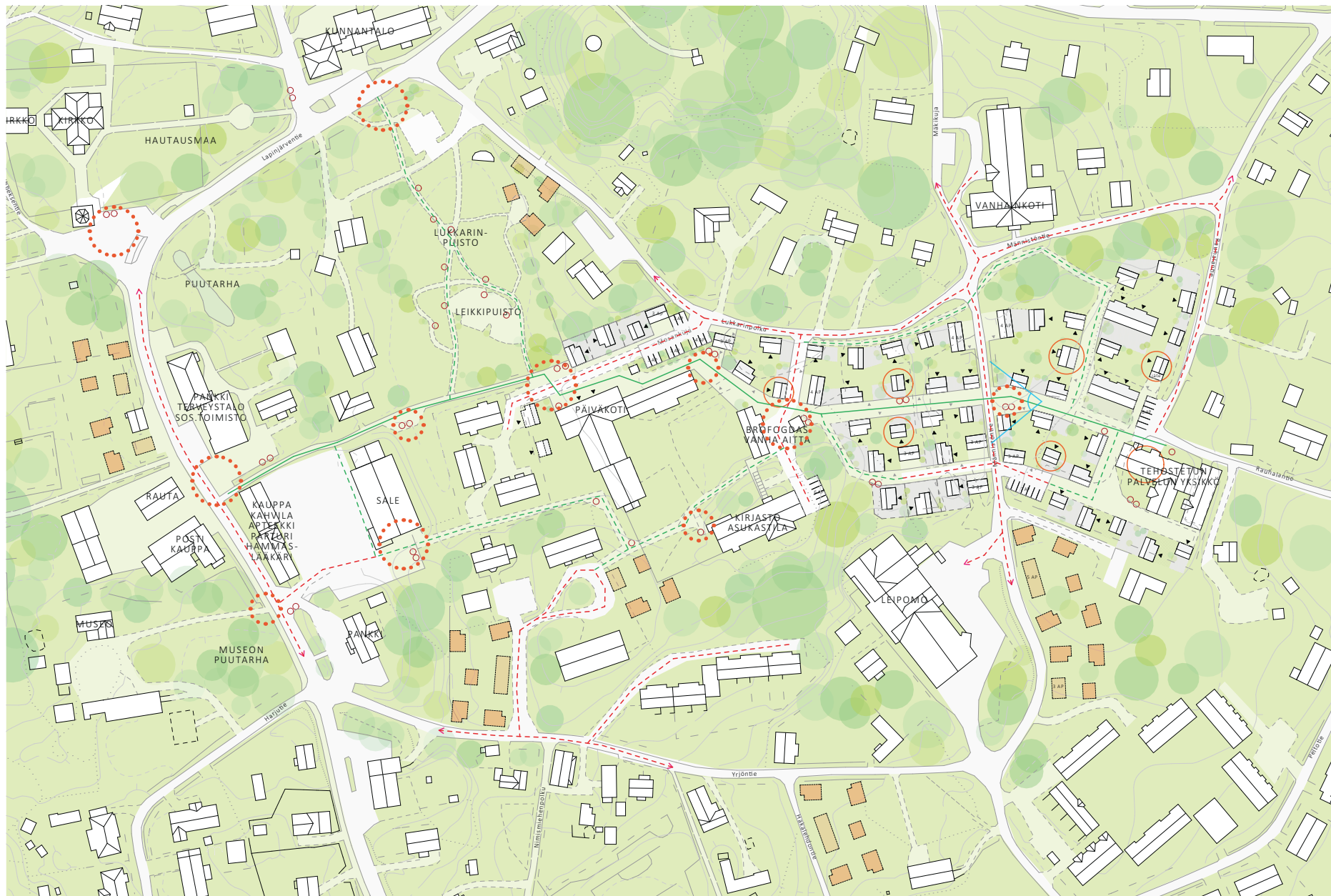
tää varmaankin kunnostaa tai ainakin kartoittaa sen tilanne. Halusin jättää sen purkamatta, jotta alueelle jäisi jonkin näköistä aikakerrostumaa. Rakennus voisi kunnostuksen yhteydessä muuntua yhteistiloiksi korttelille.

Kunnan edustajat ovat valinneet rakennukset, joita ei pureta. Ne ovat ilmeisesti vielä tarpeeksi hyvässä kunnossa. Rakennuksissa on kuitenkin parantamisen varaa. Asuntojen suurin ongelma on hyvin ahtaat kylpyhuoneet. Tällä hetkellä myös esteetön liikkuminen pihalle on hankalaa. Sisäänkäynnin puolella kulku on järjestettävissä luiskoin ja näin on joissain tapauksissa tehtykin, mutta pihan puolella asia on ongelmallisempi. Kaikissa asunnoissa on ovi pihalle, mutta se on hyvin korkealla maasta, eikä kukaan taida käyttää pihatilaa tällä hetkellä. Ehdottaisin, että terassi-ulkotilayksikköä sovellettaisiin myös näihin olemassa oleviin rakennuksiin, jolloin asukkaiden mahdollisuus liikkua asuntonsa ulkopuolelle paranisi. Mielestäni esteettömän ulko-oleskelun järjestäminen olisi välttämätöntä.

YHTEISTILAT

Uuden alueen yhteistilat on tarkoitettu kaikkien asukkaiden käyttöön. Osa rakennuksista joissain pihapiireissä eivät ole asuntoja vaan niissä on erilaisia yhteistiloja. Olen laskenut yhteistilojen määrän siten, että on noin yksi yhteistila 10:tä asukasta kohden. Tärkeitä ja tarvittavia yhteistiloja ovat ainakin pihasaunat, kerho/juhlatilat ja vierashuoneet. Sauna tuli esiin esimerkiksi Unelmatiimi 2017–18 -ryhmän tapaamisessa. Sauna on monille suomalaisille tärkeä osa arkea.

Asunnot ovat niin pieniä, että kerhotiloja tarvitaan, kun olisi tarvetta isolle olohuoneelle esimerkiksi 80-syntymäpäiväjuhlien järjestämiseksi. Kerhotiloissa on tietysti mahdollista järjestää myös muuta yhteistoimintaa, kuten kokkikerhoja tai askartelupajoja, tosin tämän tyyppistä toimintaa on jo TePassa ja yhteisessä työtilassa kirjastolla. Niiden toimintaa vahvistaisin ja tukisin. TePan päivätoiminta on suosittua. Sen tiloja, kuten saunaa, olisi varmaankin mahdollista hyödyntää enemmänkin. Myös erillinen vierashuone olisi tarpeellinen muualta tulevia sukulaisia ja muita vieraita varten. Asunnot ovat sen verran tiiviitä, ettei niihin kovin montaa vierasta mahdu.

 TAITEILIJOIDEN LUOMIA MAAMERKKIPAikkoJA ELI
 TAIDEAUKIOT, JOTKA OVAT VÄHIMMÄISET LEVÄHDYSPAIKAT

 KUNNAN TONTTIEN ULKOPUOLISIA MAHDOLLISIA
 SIJOITUKSIA TULEVAISUUDESSA

 PENKIN PAIKKA

 YHTEISTILOJEN PAIKKOJA

0 20 100 P
 1:2500

 NÄKYMÄN KOHTA

RAKEISUUS

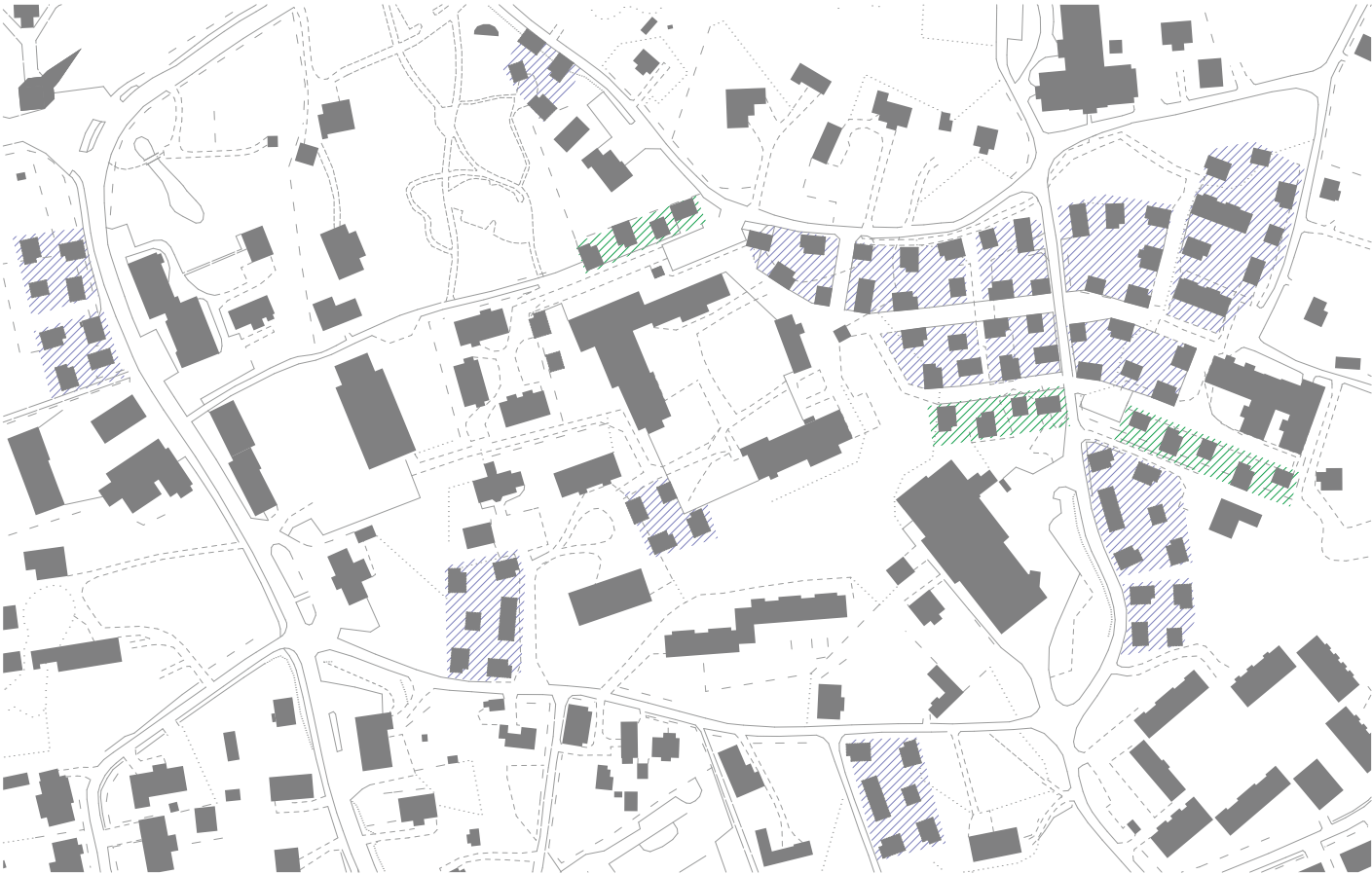
SOVELLUSTYYPIT

SOVELLETTU TONTTITYYPPIÄ
PIHAPIIRI

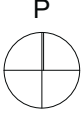

SOVELLETTU TONTTITYYPPIÄ
RAITTI

0 20 100

1:3000

REITTI JA LIIKKUMINEN

Pääkävelyreitti Tehostetun palvelun yksiköstä kylän keskustaan on vajaat 500 m pitkä. Matkalle on kulkemisen helpottamiseksi tultava riittävä määrä levähdyspaikkoja penkkeineen. Pääreitti on täysin autoton joitain tienylityksiä lukuun ottamatta. Alueen pienemmät kävely- ja tonttikadut muodostavat reittiverkoston, jota käyttämällä pääsee kylällä tärkeimpiin kohteisiin, kuten kirkkoon tai kirjastoon. Reittiverkosto mahdollistaa ympäri kulkemisen eikä pakota kulkemaan edestakaisin samaa reittiä. Tarkoituksena on ollut luoda verkosto teitä niin, että keskustassa liikkuvalla on mahdollisuus tehdä lenkki kävellessään.

Lapinjärven kunnalla oli toive ottaa kaupunkisuunnitteluun mukaan taide. Suunnitelmassa taide näkyy maamerkkeinä reittiverkostossa. Asukkaiden on helpompi suunnistaa paikasta toiseen, kun reitin varrelle ja erityisesti mutkiin järjestetään kiinnekohtia (Marquardt & Schmieg 2009, s. 338). Taidepaikoista muodostuu vähimmäismäärä levähdyspaikkoja, ja ne toimivat myös suunnistusta auttavina maamerkkeinä. Taideaukiot luovat kävellessä mielenkiinnon herättäviä tienviittoja, joita kohti kulkea. Vaikka unohtaisit, minne olet menossa, verkosto johdattaa pääpiirteissään kylän tärkeimpiin kohteisiin. Ajatus olisi myös, että etäällä näkyvä mielenkiintoinen teos herättäisi halun liikkua vähän kauemmaksi. Taideaukiot olisivat myös kohtia, joissa olisi opasteita, minne mennä sekä miten toimia muistiystävällisessä taajamassa. Keskustassa oleva vanha aitta on otettu yhdeksi maamerkiksi taiteen rinnalle tai mahdollisesti se voisi olla osa taidetta.

Autoliikenne on ohjattu pääkulkureitin ulkopuolelle. Keskustaa kiertää tie, jonka varrelle koko keskusta-alue sijoittuu. Uuden alueen autoliikenne on suunniteltu hidaskulkuisina tonttikatupistoina. Vain Männistötie nykyisellä paikallaan lävistää alueen. Sen hidastamista tai jopa uudelleen ohjausta voisi pohtia lisää. Jokaiselle uudelle asunnolle on osoitettu parkkipaikka joko autotallissa tai paikoitusalueella. Tonttikaduilla on mahdollisuus kadunvarsipysäköintiin vierailijoille ja esimerkiksi kotihoidon henkilökunnalle.

Reitti

- täysin kävelyreitti
- lepopaikat säännöllisin välein
- suunnistusta helpottavia taidemaamerkkejä

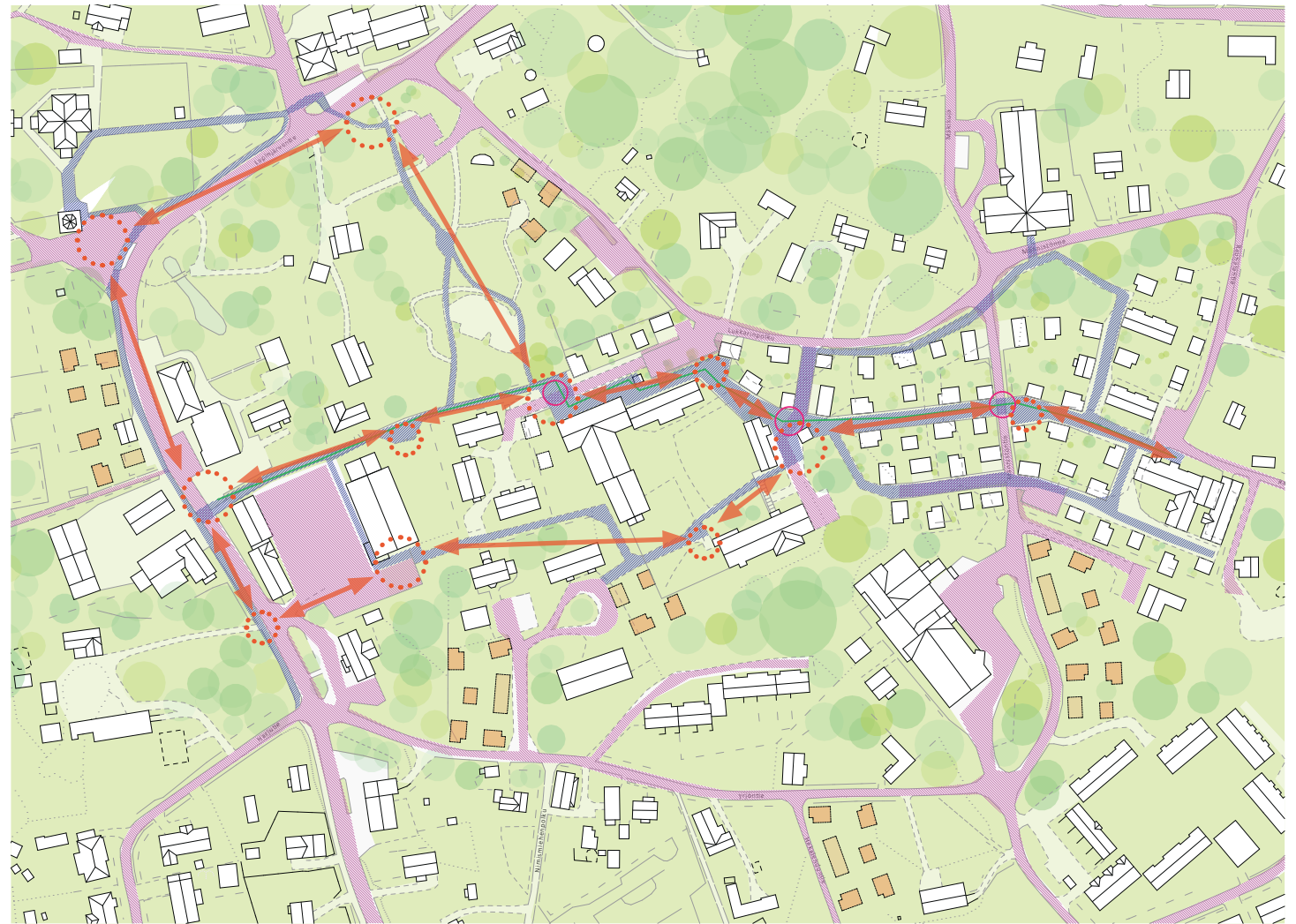
Päiväkoti

- pihaa tiivistetty
- läpikulku kirjastolle otettu osaksi reitistöä
- parkkialue yhdistetty yhteen paikkaan

Puisto

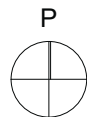
- näkymä kunnantalolle
- viheralue osa reitistöä

- AUTOLIIKENNE JA PAIKOITUS
TONTTITEILLÄ MAHDOLLISUUS
KADUNVARSIPAIKOITUKSEEN
(KOTIHOITO, VIERAAT)
- JALANKULKUREITTI
TURVALLINEN VERKOSTO
- PÄÄREITTI
- MAAMERKKIPAIKAT
MUODOSTAVAT SUUNNITAMISTA
HELPOTTAVIA KIINNEKOHTIA
- JALANKULKUREITIN JA
AUTOLIIKENTEEN
RISTEÄMISKOHTA
VAIN RISTEYS TAI TONTILLE AJO
- PÄÄREITILLÄ
AUTOTIEN YLITYS

0 20 100

1:3000

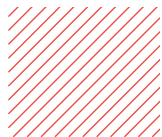
VAIHEISTUS JA AIKAPERSPEKTIIVI

Rakentaminen on jaettu kolmeen osaan, jotka voivat toimia myös rakennusvaiheina. Ensimmäinen osa on Tehostetun palveluyksikön läheisyydessä Männistötien itäpuolella. Alueella puretaan osa vanhoista kunnan vuokrarivitaloista. Olen ajatellut, että alue saattaisi muodostua sellaiseksi, että sinne muutetaan vasta mahdollisesti vanhemmalla iällä. Se sopisi myös ihmisille, joille tulevaisuudessa vanhuspalveluiden saannin helppous on erityisen tärkeää. Asukkaat voivat helposti käyttää TePan palveluita ja kotihoidon on helppo tavoittaa asukkaat. Pysäköinti on keskitetty parkkialueille, mikä pitää asutokorttelit vapaina autoliikenteestä.

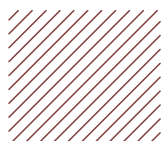
Toinen osa on Männistötien ja kyläkeskustan välissä. Alueella on nyt kunnan rivitaloja, jotka massana katkaisevat suoran yhteyden TePasta keskustaan. Tarkoitus on korvata huonossa kunnossa olevat nykyiset vuokra-asunnot ja luoda turvallisempi ja suoraviivaisempi reitti keskustaan ja palveluiden luokse. Kortteleiden autoliikenne on koottu yhteen pistoina alueen reunoilta, jolloin alueen läpi jää kävelyreitti keskustaan täysin kävelyliikenteelle.

Viimeinen osa on tulevaisuuden täydennysrakentaminen. Kylä on melko väljästi rakennettu ja tähän vaiheeseen olen ehdottanut, joihin olisi mahdollista soveltaa Lapinjärvitalokortteleita. Tämän vaiheen sijainnit ovat hypoteettisia, eivätkä ne sijaitse kunnan tontilla. Ne kuitenkin kuvaavat kyläkuvaallisia täydennysmahdollisuuksia tulevaisuudessa. Monissa yhteyksissä on tullut esiin, että vanhusten keskittäminen yhdelle alueelle ei ole toivottavaa. Hyrkäksen Unelmatiimi 2017–18:n kokouksessa asia tuli ilmi mahdollisten tulevien asukkaidenkin suusta. Tämä on yksi syy, minkä takia olen esittänyt sovellusmahdollisuuksia laajemmalti kunnan tonttien ulkopuolelle.

Olen ensisijaisesti ajatellut, että esittämäni vaiheet tapahtuisivat esittämänsä järjestyksessä, mutta siihen vaikuttavat suurelta osin tietysti kunnan tarpeet ja nykyisten asuntojen käyttöaste ja kunto.

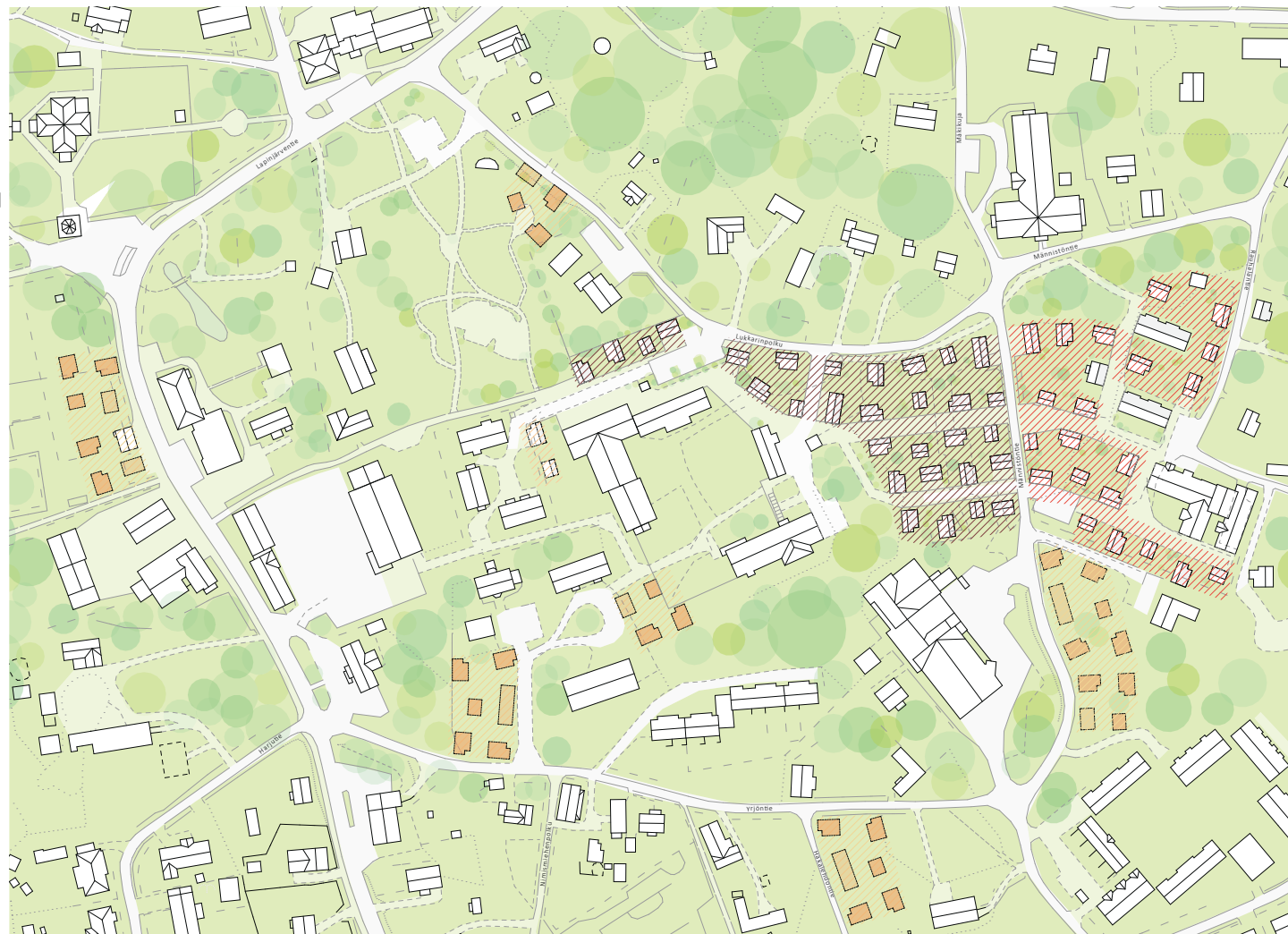
TEPAN LÄHEISYYDESSÄ KUNNAN
HUONOKUNTOISTEN
VUOKRATALOJEN KORVAAMINEN
20 kpl

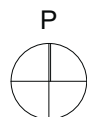
JALANKULKUREITIN VAHVISTUS
JA KUNNAN
VUOKRARIVITALOJEN
KORVAAMINEN
24 kpl

HYPOTEETTISIA
TÄYDENNYSRAKENTAMIS-
PAIKKOJA TULEVAISUUDESSA
(TARVITAAN ERILLINEN
SUUNNITTELU JA TONTTIEN
TARKASTELU)
25 kpl

YHTEENSÄ
69 kpl

1:3000

LOPUKSI

Tehtävä osoittautui työn edetessä monimutkaisemmaksi ja monitahoisemmaksi kuin ensisilmäyksellä olin tajunnut. Vaikka kyseessä oli neliömetreiltään pieni rakennus, siinä oli aiheen herkkyyden takia paneuduttava hyvin pieniinkin yksityiskohtiin, ja koska vanhusten asuminen on koko yhteiskunnan ja yhteisön asia, oli tehtävää tutkittava myös laajasta alueen ja yhteiskunnan näkökulmasta. Laajuus ja monimuotoisuus olivat kuitenkin osa aiheen viehätystä. Oli luotava kokonaisuus, joka palvelee ruohonjuuritasolla ihmisen arkea mutta vastaa samalla suuriin muutoksiin yhteiskuntarakenteessa.

Huomasin usein ajautuvani pohtimaan ja selittämään, mitä vanhuksella tarkoitetaan. Nuorena ihmisenä on helppo ajatella, että vanhukset ovat vanhoja ja raihnaisia, mutta todellisuudessa niin ei aina ole. Vanhus ei ole synonyymi huonokuntoiselle tai höperölle. Kun ottaa huomioon vanhusten kirjon ollaan itseasiassa suunnittelemassa ympäristöä aivan kaikenlaisille ihmisille. Yksityiskohdilla on väliä. Pienet asiat vaikuttavat arkielämään, erityisesti kun liikkuminen on hankalaa. Huomasin, että suunnittelemalla yksityiskohtia ja tiloja, jotka sopivat vanhuksille, tehdään laadukasta ympäristöä kaikille. Myös nuoret voivat olla, ainakin ajoittain, huonokuntoisia, yksinäisiä ja höperöitä. Monet toiveet asunnolle ovat universaaleja iästä ja paikasta riippumatta.

Moni asia jäi vielä vaille tarkempaa paneutumista. Esimerkiksi olisi aiheellista tutkia tarkemmin teknologian mahdollistamia apuja. Tulevaisuuden vanhukset ovat entistä tottuneempia teknologian käyttäjiä. Teknologia on suuri osa arkeamme, sen käyttö on jatkuvasti lisääntynyt myös hoitotyössä. En paneutunut asiaan tässä työssä tarkemmin, koska teknologia kehittyy ja vanhentuu niin nopeasti. Esimerkiksi suuri osa hoitohenkilökunnan tarvitsemasta teknologiasta luultavasti mobilisoituu ja kevenee ajan myötä entisestään.

Vanhusten asuminen on hyvin ajankohtainen aihe ja sen ympärillä liikkuu paljon keskustelua. Siihen eläytyminen avasi paljon ajatuksia siitä, millaiseksi oman vanhuutensa haluaisi muodostuvan. Tehtävä muistutti, ettei vanhuksille suunnittelussa ole kyse joistain etäisistä muista ihmisistä vaan minusta itsestäni tulevaisuudessa sekä ystävistäni ja sukulaistani.

LÄHTEET

VIITATUT LÄHTEET

- Asukasbarometri 2017.** Suomen ympäristökeskus SYKE.
<http://www.ymparisto.fi/asukasbarometri> (viitattu 15.10.2017)
- Carr, K. & Weir, P. & Azar, D. & Azar, N. 2012.** Universal Design: A Step toward Successful Aging. Journal of Aging Research, volume 2013, article ID 324624. University of Windsor, Windsor, Kanada.
<http://dx.doi.org/10.115/2013/324624>
- Crews, E. & Zavotka, S. 2005.** Aging, Disability, and Frailty: Implications for Universal Design. Journal of Physiological Anthropology 25(1): 113-118, 2006. The Ohio State University, Columbus, USA.
<http://www.jstage.jst.go.jp/browse/jpa2>
- Hautajärvi, H. 2011.** Omakototaloja. Rakennustieto Oy, Helsinki.
- Hynynen, R. 2017.** Kommenttipuheenvuoro (asuntoneuvos, PhD, Ympäristöministeriö): Lapinjärvitalo. Ihmislähtöinen kunta – asiantuntijaseminaari 31.8.2017, Lapinjärvi.
<http://ihkulapinjarvi.weebly.com/ihmislaumlhtoumlinen-kunta--seminaari.html#janne> (viitattu 15.10.2017)
http://ihkulapinjarvi.weebly.com/uploads/1/0/1/1/101196560/ihku_seminaari3_janne_raija.pdf
- Marquardt, G. & Schmiege, P. 2009.** Dementia-Friendly Architecture: Environments That Facilitate Wayfinding in Nursing Homes. American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias, volume 24 no. 4. Dresden University of Technology, Dresden, Saksa.
<http://ajadd.sagepub.com>
- Mäntylä, H. & Kuusela, M. & Kuittinen, M. 2011.** Ikääntymisen tuomat haasteet asumiselle. TTS:n tiedote: Asuminen, teknologia ja palvelut 1/2011 (657), Rajamäki.
<http://www.tts-nyt.fi/images/julkaisut/tiedostot/koti657.pdf>
- Onnila, U. 2017.** Ulla Onnila Lapinjärven kunnan hallituksen puheenjohtaja 2016-2017. Ohjausryhmän kokous 2.4.2017, Lapinjärvi.
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2010.** Erikoiskuljetusluvan tarve, hakeminen ja käytännön toimenpiteet. Pirkanmaan ELY-keskus, Tampere.
http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/139801/erikoiskuljetukset_esite_2010_erikoiskuljetusluvan_tarve_hakeminen_ja_kaytannon_toimenpiteet.pdf/cbcf0229-5b1f-4e7e-8d9b-9bad0a271b51 (viitattu 15.10.2017)
- Ruotsalainen, K. 2013.** Väestö vanhenee – heikkeneekö huoltosuhde? Tilastokeskuksen väestö- ja elinolot -yksikkö. (viitattu 15.10.2017)
http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-02-21_001.html

Salonen, J. 2017. Puheenvuoro (Kiinteistö Oy Labyrintin isännöitsijä): Lapinjärvitalo - hyvää elämää omassa talossa elämän loppuun saakka. Ihmislähtöinen kunta – asiantuntijaseminaari 31.8.2017, Lapinjärvi.
<http://ihkulapinjarvi.weebly.com/ihmislaumlhtoumlinen-kunta--seminaari.html#janne> (viitattu 15.10.2017)
http://ihkulapinjarvi.weebly.com/uploads/1/0/1/1/101196560/ihku_seminaari3_janne.pdf

Sievänen, L. & Sievänen, M. & Välikangas, K. & Eloniemi-Sulkava, U. 2007. Opas ikääntyneen muistioireisen kodin muutostöihin. Ympäristöopas. Ympäristöministeriö, Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Kansallinen muistiohjelma 2012–2020: Tavoitteena muistiystävällinen Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:10, Helsinki.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3224-1>

Tuu tuu tupakkarulla, trad. Suomalainen kansanruno. Sanat löytyvät verkosta: https://fi.wikisource.org/wiki/Tuu_tuu_tupakkarulla (viitattu 23.10.2017).

Unelmatiimi 2017–18. Johanna Hyrkäksen muistiinpanot Unelmatiimi 2017–18 -ryhmän tapaamisesta 20.9.2017.

KUVALÄHTEET

Kuvat kirjoittajan itse ottamia tai tekemiä, jollei toisin mainita.
Kuvat Lapinjärveltä otettu kesällä ja syksyllä 2017.

Kuva 1: Lapinjärven kunta 2017. Lapinjärven kunnan strategiaesitteen kansilehti. Ihmislähtöinen kunta -blogi. <http://ihkulapinjarvi.blogspot.fi/p/tervetuloa.html> (viitattu 15.10.2017)

Kuvat 2 ja 3: Ida Fraser 2017. Kuvat asukastyöpajasta 20.4.2017

MUUTA SUUNNITTELUN TAUSTALLA KÄYTETTYÄ AINEISTOA

VANHUSTEN ASUMISEEN LIITTYVÄÄ TIETOA:

Ympäristöministeriö: www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen/Ikaantyneiden_asuminen/Aineistopankki, www.ym.fi/julkaisut

http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen/Ikaantyneiden_asuminen/Aineistopankki
Esitteitä ja muistilistoja ikääntyvän asumisen parantamiseen.

Hakala, S. & Id-Korhonen, A. 2016. Omassa kodissa – ikääntyneiden asuinolojen arviointimalli. Ympäristöministeriön raportteja 6/2016, Helsinki.

TTS Työtehoseura: www.tts.fi

Reisbacka, A. & Rytönen, A. 2014. Ikäihmisen arjen toiminnot ja niiden turvallinen hallinta. TTS:n julkaisuja 419, Nurmijärvi.
http://www.tts.fi/images/stories/tts_julkaisut/tj419.pdf

TIETOA ALZHEIMERIN TAUDISTA JA MUISTA MUISTISAIRAUKSISTA JA NIIDEN KANSSA ELÄMISESTÄ:

Muistiliitto: <http://www.muistiliitto.fi>

Alzheimer's association: <http://www.alz.org>
http://www.alz.org/brain_finnish/
Aivoille tapahtuvat muutokset Alzheimerin taudin edetessä, visuaalinen esitys, ”aivokierros”.

<https://www.webmd.com/alzheimers/guide/default.htm>
Oppaita omaisille ja tautiin sairastuneelle, hyviä käytännönläheisiä neuvoja.

<http://www.dementiatoday.com/visuo-perceptual-difficulties-in-dementia/>
https://www.alzheimers.org.uk/info/20064/symptoms/110/perception_and_hallucinations/2

Tietoa dementian ja Alzheimerin taudin aiheuttamista hahmotuskyvyn hankaluuksista ja hallusinaatioista.

Myös muuta tietoa dementiasairauksista.

Williamson T. 2016. Mapping dementia-friendly communities across Europe. European Foundations' Initiative on Dementia, Brysseli, Belgia
http://www.efid.info/wp-content/uploads/2016/05/Mapping_DFCS_across_Europe_final_v2.pdf
Euroopassa toteutettuja dementiaystävällisyys projekteja.

ESTEETTÖMYYTEEN LIITTYVÄÄ TIETOA:

Invalidiliitto: <https://www.invalidiliitto.fi/>

<https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/asunto>
Tietoa esteettömyydestä asunnossa.

<https://www.invalidiliitto.fi/esken-videoklipit>
Videoita pyörätuolissa olevan ihmisen liikkumisesta eri tiloissa

<https://blogbook.fi/rakkaudellajassu/esteeton-keittio-kylppari/>
Saloranta, J. 2016. Esteetön keittiö & kylppäri. Rakkaudella Jassu (blogi) (luettu 5.10.2017)
Pyörätuolissa olevan tytön kertomus omasta keittiö- ja kylpyhuoneremontistaan.

http://www.esitteemme.fi/tampereen_kaupunki_esteettomyys/WebView/Selkeät_kuvaesimerkit_joistain_esteettomistä_ratkaisuista.

MODUULIRAKENTAMINEN:

Kotilainen, S. 2013. Moduulirakentaminen - ratkaisumalleja tulevaisuuden asuntorakentamisen haasteisiin. Tampereen teknillinen yliopisto, Tampere.

